

3015-3
2600

ПРОЛЕТАРЫ! Усіх краін, злучайцеся!

БОЛЬШЭВІК

БЕЛАРУСІ

№ 19

ПОСІДА
Л. ФРУНЗЕ II
ОДБ-НА
НА 1934 г.

ас. 05-
18497

XVII ГАДАВІНА ОКЦЯБРА

М Е Н С К

Выдавецтва ЦК КП(б)Б „ЗВЯЗДА“
1934

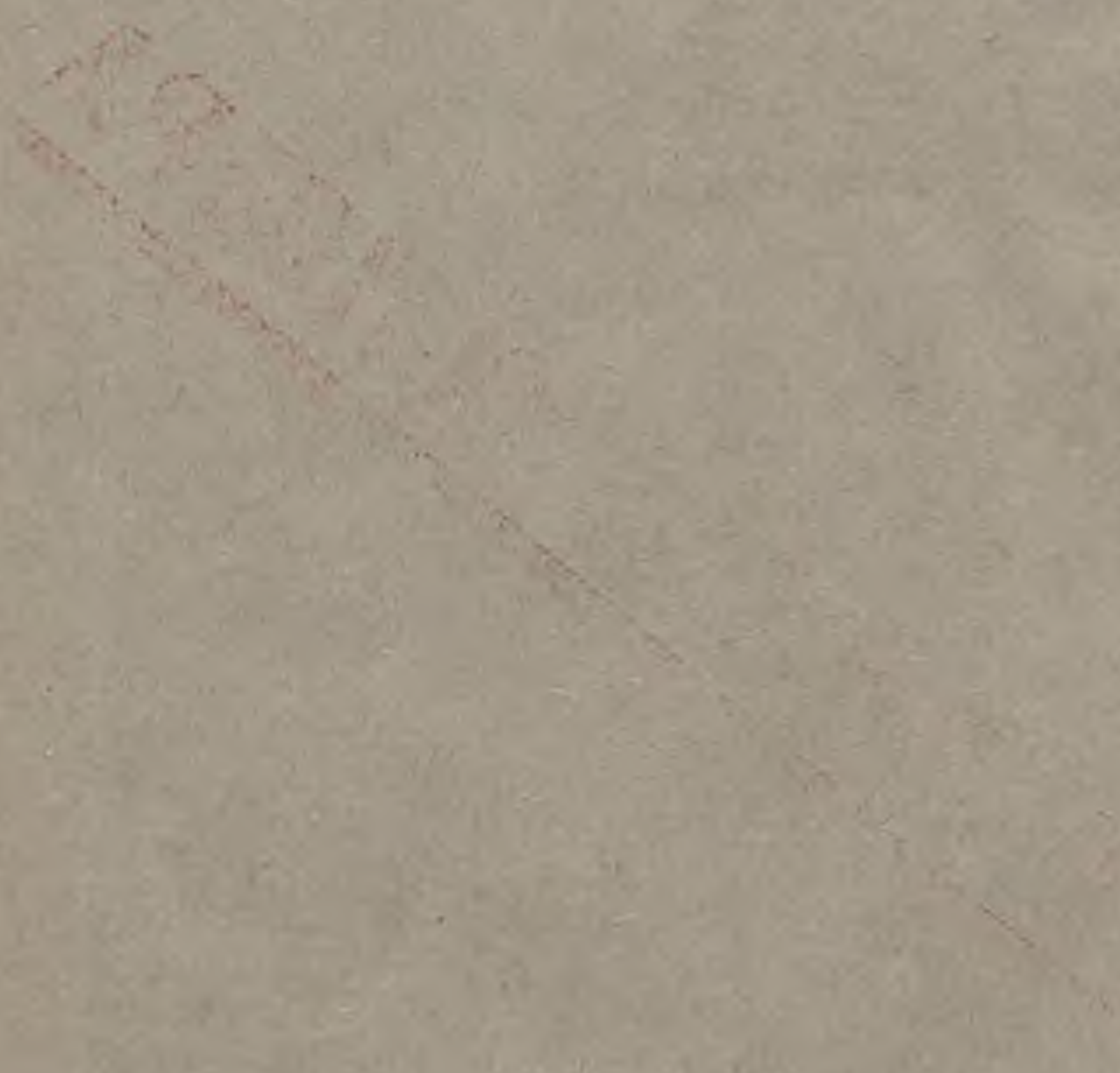

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header.

First main paragraph of handwritten text, consisting of several lines.

Second main paragraph of handwritten text, continuing the narrative or list.

Third main paragraph of handwritten text at the bottom of the page.

Vertical handwritten text on the right edge of the page, possibly a page number or a reference.

ПРОЛЕТАРЫ І УСІХ КРАІН, ЗЛУЧАЙЦЕСЯ!

БОЛЬШЭВІК БЕЛАРУСІ

Бел
30К-3
2600

ПАЛІТЫКА-ЭКАНАМІЧНЫ
ДВУХТЫДНЕВІН
ОРГАН ЦК КП(б)Б

ГОД ВЫДАНИЯ VIII

№ 19

15-е КАСТРЫЧНІКА 1934 г.

З М Е С Т

	Стар.
Перадавы—17 год Вялікай сацыялістычнай Окцябрскай рэвалюцыі.	2
Д. Конік—Перамагае сацыялістычная культура . . .	13
П. Андрэеў—СССР у святле міжнароднага становішча	26
С. Поссэ—Окцябр і сусветная пролетарская рэвалюцыя	39
А. Вюзькоў—Бараньба беларускіх нацдэмаў супроць Окцябра	53
М. Потап.—Контррэвалюцыйная роля „Бунды“ у Ок- цябрскай рэвалюцыі.	63
Л. Рудзіцкі—Сельскія саветы БССР на даным этапе	77

КАНСУЛЬТАЦЫІ

1. Што можа зрабіць дэпутацкая група ў час справаздачна- пэравыбарчай кампаніі саветаў	90
2. Каго пазбаўляе савецкая ўлада выбарчых правоў. .	93
Кніжная паліца	98
Пастановы ЦК ВКП(б) і ЦК КП(б)Б	101

Адрас рэдакцыі:

Менск, Чырвонаярмейская вул.
ЦК КП(б)Б, пакой № 105.
Тэлефон адказнага рэдактара на каму-
татару 20000 каб. 80; адм. сакратара—12;
гарадскі—21944.

БИБЛИОТЕКА
Коммунистической
АНАДЗІНІ

ав. 05
18497

17 год Вялікай соцыялістычнай Окцябрскай рэвалюцыі

17 год таму назад пролетарыят былой Расійскай Імперыі ў саюзе з беднотай, пад кіраўніцтвам партыі большэвікоў, на чале з вялікімі правадырамі сусветнага пролетарыята, вялікімі палкаводцамі пролетарскай рэвалюцыі—Леніным і Сталіным—атрымаў перамогу сусветнага значэння. Ён перамог у барацьбе за ўладу. Перамагла Вялікая соцыялістычная Окцябрская рэвалюцыя.

«Сусветнае значэнне Окцябрскай рэвалюцыі заключаецца не толькі ў тым, што яна з'яўляецца вялікім пачынам адной краіны ў справе прарыву сістэмы імперыялізма і першым ачагом соцыялізма ў акіяне імперыялістычных краін, але таксама і ў тым, што яна складае першы этап сусветнай рэвалюцыі і магутную базу яе далейшага разгортвання» (Сталін).

Імперыялісты і эксплуататары ўсяго свету злучыліся, каб сцерці з твару зямлі, патапіць у крыві рабочых і працоўных сялян маладую пролетарскую дзяржаву. Фронты грамадзянскай вайны ахапілі кальцом усе межы Савецкай Расіі. Драпежнікі сусветнага імперыялізма, белавардзейцы ўсіх колераў, нацыяналістычная контррэвалюцыя накінуліся, як зграя шакалаў, на рабочых і працоўных сялян краіны дыктатуры пролетарыята.

Але пераможцамі ў грамадзянскай вайне выйшлі пролетарыят і працоўнае сялянства, даўшыя сваіх лепшых сыноў для абароны са зброяй у руках сваёй соцыялістычнай бацькаўшчыны, апіраючыся на брацкую дапамогу і падтрыманне сусветнага пролетарыята.

Кіраўніком і арганізатарам гэтай сусветнай перамогі рабочага класа была вялікая партыя Леніна і Сталіна. Пад кіраўніцтвам гэтай партыі рабочы клас і працоўнае сялянства, закасаўшы рукавы, прыступілі да соцыялістычнага будаўніцтва.

Уступаючы ў 18-ы год Вялікай Окцябрскай рэвалюцыі, пролетарыят і калгаснае сялянства СССР з гонарам азірнуцца на пройдзены шлях, на той вялікі будынак, які яны пабудавалі, імя якому СССР—бацькаўшчына працоўных усяго свету, ачаг сусветнай пролетарскай рэвалюцыі.

«СССР ператварыўся ў корані, скінуў з сябе аблічча адсталасці і сярэдневякоўя. З краіны аграрнай ён стаў краінай індустрыяльнай. З краіны дробнай аднаасобнай сельскай гаспадаркі ён стаў краінай калектыўнай, буйнай, механізаванай сельскай гаспадаркі. З краіны цёмнай, няграмаднай і некультурнай ён стаў, вярней становіцца, краінай грамаднай і культурнай, пакрытай агромнаю сеткай вышэйшых, сярэдніх і ніжэйшых школ, дзеючых на мовах нацыянальнасцей СССР» (Сталін).

Соцыялізм стаў адзіна пануючай і камандуючай сілай ва ўсёй нашай народнай гаспадарцы.

Гэтыя перамогі сталі магчымымі толькі дзякуючы таму, што барацьбу за гэтыя перамогі ўзначальвала, арганізавала і натхняла партыя Леніна і Сталіна, дзякуючы большэвіцкаму кіраўніцтву ленінскага ЦК нашай партыі, дзякуючы мудраму кіраўніцтву нашага вялікага Сталіна, у бяэлітаснай барацьбе з контррэвалюцыйным трацкізмам, а правым ухілам—агентурай кулака, з усякага роду апартунізмам, гнілым лібералізмам, хістаннямі і т. д.

Расце міжнароднае значэнне СССР. Рост магутнасці нашай краіны, яе сілы і здольнасці даць фрунующы, узброены адпор усякім спробам нападу з боку якой-небудзь імперыялістычнай краіны ўзнялі высокае прэстыж, як сусветнай сілы. Гэта вымушаны прызнаваць нават нашыя ворагі. Значэнне СССР, як першаступеннага фактара ўсеагульнага міру, расце з кожным днём. І тыя капіталістычныя краіны, якія не зацікаўлены ў даны перыяд у вайне, павінны звярнуць свае погляды на СССР.

І гэта тады, калі капіталістычны свет, падточваемы з кожным днём усё больш эканамічным крызісам і крызісам усёй капіталістычнай сістэмы, перад тварам росту камунізма ва ўсіх капіталістычных краінах, перад тварам нарастаючай рэвалюцыйнай барацьбы павінен звярочвацца да апошняга сродку—да фашызма, да фашысцкага тыпу дыктатуры буржуазіі.

* * *

Окцябрская рэвалюцыя прынесла соцыяльнае і нацыянальнае вызваленне раней прыгнечаным народам, аб'яднаўшы шматмільённыя масы працоўных розных нацыянальнасцей пад сцягам інтэрнацыяналізма, стварыўшы вялікі Савецкі саюз. БССР з'яўляецца неадлучнай часткай СССР.

Перамога сусветнага значэння, атрыманая БССР, ёсць рэзультат правядзення, пад кіраўніцтвам ЦК ВКП(б) і ЦК КП(б)Б, ленінскай нацыянальнай палітыкі, палітыкі, атрымаўшай праверку ў баях за Окцябр, у баях за будаўніцтва на працягу 17 год адзінага ў свеце соцыялістычнага грамадства. Шматлікія народы, насяляючыя Савецкі саюз, народы, якія сотнямі год прыгняталіся і з'яўляліся аб'ектам самай зверскай эксплуатацыі, народы, якія цэлымі вёскамі выміралі і руйнаваліся, не вытрымлівалі гнёту царызма, рускага і замежнага капітала—гэтыя народы ў рэзультате перамогі пролетарскай рэвалюцыі, дзякуючы правільнаму правядзенню ленінскай нацыянальнай палітыкі, выходзяць на перадавую пазіцыю будаўніцтва соцыялізма, росту культуры, вылучэння з глыбін народных мас самых таленавітых арганізатараў, палітыкаў, вучоных і т. д.

БССР—былая царская калонія, жабрацкая краіна—дабілася велізарнейшых поспехаў на ўсіх участках нацыянальна-культурнага будаўніцтва, дзякуючы таму, што камуністычная партыя большэвікоў Беларусі, пад кіраўніцтвам ЦК ВКП(б) і тав. Сталіна, няўхільна праводзіла палітыку збліжэння працоўных, палітыку ўмацавання СССР—бацькаўшчыны працоўных усяго свету. Пры брацкай дапамозе працоўных усяго Савецкага саюза, пад кіраўніцтвам КП(б)Б—БССР развівала сваю прамысловасць і сельскую гаспадарку і ў нагу з усім Савецкім саюзам рэканструюе на соцыялістычных пачатках усю сваю народную гаспадарку.

Тое, што ў БССР народная гаспадарка мае выключна велізарныя

дасягненні; той факт, што прамысловасць БССР узрасла ў 10 з лішнім раз у параўнанні з даваенным часам, дзве трэція часткі пролетарыята якой складаюць беларусы; той факт, што савецкая ўлада ў Окцябры ўсю зямлю, дзве трэція часткі якой раней належалі памешчыкам і кулакам, перадала працоўнаму сялянству; той факт, што зараз БССР мае 65 проц. калектывізаваных гаспадарак і на гэтай падставе—ліквідацыю кулацтва, як класа, велізарны рост матар'яльна-культурнага ўзроўню працоўных мас сялянства—усё гэта ёсць матар'яльнае выражэнне перамогі ленінскай нацыянальнай палітыкі, плады непасрэднай дапамогі пролетарыята ўсяго Савецкага саюза, усё гэта—рэзультат дзейнасці ленінскай нацыянальнай палітыкі.

Працоўныя БССР, пад кіраўніцтвам КП(б)Б, пачынаючы з Окцябра па сучасны момант, практычна рэалізавалі ўказанні тав. Сталіна аб тым, што «неабходна, каб акрамя школ і мовы, расійскі пролетарыят прыняў усе меры для таго, каб на акраінах, адсталых у культурных адносінах рэспубліках..., былі пабудаваны ачагі прамысловасці». Партыя, выконваючы гэта ўказанне тав. Сталіна, практычна вырашала асноўную задачу, што стаіць перад пролетарыятам БССР: умацаванне БССР, якая ляжыць на мяжы паміж фашысцкай Польшчай і Савецкім саюзам, ліквідацыю эканамічнай і культурнай адсталасці Беларусі—былой калоніі Расійскай імперыі.

Адным з яркіх паказчыкаў эканамічнага росквіту БССР з'яўляецца сістэматычны рост дзяржаўнага бюджэта. Даходы ў 1934 годзе ў параўнанні з 1927—28 гг. узраслі амаль ў пяць раз. За два гады другой пяцігодкі расходы ў БССР склалі суму, амаль роўную расходам першай пяцігодкі. Зроблена капітальных укладанняў ва ўсе галіны народнай гаспадаркі: за першую пяцігодку—1 мільярд рублёў, за 1933 і 1934 гг.—звыш 400 млн. рублёў. Рост народнай гаспадаркі БССР пацвярджаецца і данымі росту лаасобных галін народнай гаспадаркі.

Балавая прадукцыя цэнзавай прамысловасці ўзрасла ў параўнанні з даваенным часам у 10,2 разы, а ў параўнанні з 1927—28 гг.—амаль у 6 раз. Працэс соцыялістычнай рэканструкцыі прамысловасці можна праілюстраваць наступнымі данымі. Асноўныя фонды ўсёй прамысловасці з 1927-28 гг. па 1932 год павялічыліся ў 4 разы. А калі ўзяць па чатырох наркаматах, то з 1927-28 гг. па 1933 год павелічэнне будзе амаль у 5 раз.

Беларуская прамысловасць, якая раней была, галоўным чынам, саматужнай, з невялікай колькасцю рабочых, вырасла ў буйную машынную вытворчасць. Калі ў 1913 годзе было прадпрыемстваў з колькасцю да 100 рабочых—88,8 проц., то цяпер прадпрыемстваў з невялікай колькасцю (да 100 чалавек) рабочых толькі 6 проц. Затое прадпрыемствы з колькасцю рабочых ад 1000 да 3-х тысяч і вышэй—больш 50 проц. усіх прадпрыемстваў Беларусі. А такіх у даваенны час зусім не было.

У першай і ў пачатку другой пяцігодкі сярод рэканструяваных і новапабудаваных прадпрыемстваў мы маем такія буйныя, як Гомсельмаш, Бабруйскі дрэваапрацоўчы камбінат, швейная фабрыка «Сцяг індустрыялізацыі», Магілёўская шоўкавая фабрыка, Касцюковіцкі шклозавод і т. д. і т. д. Побач з гэтым на прадпрыемствах БССР арганізаваны новыя вытворчасці. Як, напрыклад, для сельскай гаспадаркі—сіласарэзкі, бульбакапалкі, корнерэзкі, сілосныя вежы; для прамысловасці—свідравальныя варштаты, торфмашыны, абутковыя машыны, экстракт дубільны, малочная кіслата і т. д. і т. д.

Рост соцыялістычнай прамысловасці, павышэнне прадукцыйнасці працы суправаджаюцца няўхільным ростам зароботнай платы, павышэннем добрабыту рабочых. Так, напрыклад, фонд зароботнай платы рабочых і служачых павялічыўся ў параўнанні з 1927-28 гг. у чатыры з паловай разы. Сярэдняя гадавая зарплата на аднаго рабочага за гэты-ж час павялічылася больш як у два з паловай разы. Ужо ў канцы першай пяцігодкі расходы на соцыяльнае страхаванне ўзраслі ў пяць раз.

Соцыялістычная рэканструкцыя прамысловасці, правільная палітыка партыі на вёсцы забяспечылі паварот асноўных мас сялянства на шлях калектывізацыі і на гэтай базе—ліквідацыі кулацтва, як класа.

Калі ў 1928 годзе ў БССР было калектывізавана 0,72 проц. усіх гаспадарак, то ў 1934 годзе мы маем 65 проц. Апошні год даў новы прыліў у калгасы на 15 проц.

Наколькі ўзрасла тэхнічная ўзброенасць сельскай гаспадаркі БССР можна бачыць з наступных даных.

Магутнасць трактарнага парка ўзрасла ў параўнанні з 1928 годам у 33 разы. З года ў год расце ўраджайнасць калгасных палёў. Так, напрыклад, пасеўная плошча ў 1933 годзе ў параўнанні з 1931 годам узрасла на 4,3 проц., а валавыя зборы лёну—на 12,3 проц., бульбы—на 14,7 проц., жыта—на 29,2 проц., ячменю—на 67,3 проц. І ў галіне жывёлагадоўлі мы маем у 1934 г. рад дасягненняў, якія выражаюцца ў аруху, які намеціўся ў галіне росту пагалоўя жывёлы ў калгасным і соўгасным сектары, асабліва буйнай жывёлы.

У сувязі з ростам ураджайнасці, павышэннем працдyscyпліны і палепшаннем арганізацыі працы значна ўзраслі даходы калгасаў і калгаснікаў. Так, у 1932 годзе на адзін працадзень у сярэднім прыпадала: 1—2 кг. зернавых і 3—4 кг. бульбы, а ў 1933 годзе ў пераважнай большасці калгасаў—3—5 кг. зернавых і 6—10 кг. бульбы. У 1934 годзе даходы калгаснікаў ўзраслі ў яшчэ значна большай ступені. Паасобныя калгасы атрымліваюць па 7 кг. зернавых і 12 кг. бульбы на працадзень.

Таваразварот, які з'яўляецца магутным фактарам далейшага росту народнай гаспадаркі, умацавання сувязі паміж горадам і вёскай, палепшання матэрыяльнага становішча шырокіх працоўных мас, узрос у 1934 годзе ў параўнанні з 1933 годам на 38 проц.

Тэмпы росту народнай гаспадаркі Беларусі больш шпаркія ў параўнанні з тэмпамі росту народнай гаспадаркі Савецкага саюза ў цэлым. Так, напрыклад, калі ў 1913 годзе валавая прадукцыя прамысловасці Беларусі складала 0,87 проц. у адносінах да ўсёй прамысловасці царскай імперыі, у 1928 годзе—1,12 проц. да ўсёй прамысловасці Савецкага саюза, то ўжо ў 1932 годзе яна складала 2,5 проц. да прамысловасці ўсяго Саюза.

Гэтыя дасягненні паказваюць найбольш наглядна, як БССР, пры непасрэднай дапамозе працоўных ўсяго Саюза, ідзе шпарка па шляху канчатковай ліквідацыі сваёй адсталасці, вынікаючай з былога каланіяльнага становішча Беларусі.

Правядзенне ленінскай нацыянальнай палітыкі забяспечыла, побач з ростам эканомікі, і росквіт культуры. Краіна, у якой грамадства было не больш 30 проц. насельніцтва, стала краінай суцэльнай грамадскай і першай у Саюзе ўвела ўсеагульнае навучанне. Адсутнасць беларускіх школ да Окцябра—і навучанне ўсіх дзяцей школьнага ўзросту на роднай мове, далучэнне іх да ведаў і соцыялістычнай культуры пасля Окцябра. Ніводнай вышэйшай навучальнай установы да Ок-

цябра і 26 ВНУ і ВТНУ, 15 тысяч студэнтаў, 30 тысяч студэнтаў-рабфакаўцаў—пасля Окцябра. Акадэмія навук і рад навукова-даследчых інстытутаў—дзецішча савецкай улады—ёсць рэзультат велізарнага росквіту культуры ў БССР.

У БССР за гады рэвалюцыі мы маем агромны рост беларускай літаратуры, якая ўсё больш і больш заваёўвае сімпатыі працоўных мас Беларусі. Росквіт мастацтва, тэатраў (у БССР 9 тэатраў). Рост расходаў на соцыяльна-культурнае абслугоўванне працоўных мас за першую пяцігодку павялічыўся ў чатыры разы, а ў 1934 годзе, у параўнанні з 1932 годам, дае павелічэнне на 66 проц. Расходы на ахову здароўя працоўных у 1933 годзе, у параўнанні з 1927-28 гг., павялічыліся ў чатыры разы.

Мяняюць свой твар гарады. Возьмем хоць-бы чырвоную сталіцу БССР—Менск. У мінулым—захудалы губернскі горад з пераважаючай рамеслена-саматужнай вытворчасцю, горад царскіх чыноўнікаў і папоў, купцоў і мяшчанства—ператварыўся ў горад буйнай прамысловасці: 52 буйныя прадпрыемствы з дзесяткамі тысяч рабочых.

Менск стаў таксама і буйным культурным цэнтрам: 12 вышэйшых навучальных устаноў, 17—сярэдніх; узрасла непамерна колькасць школ, рабфакаў, тэхнікумаў, дзіцячых садоў і т. д.; працуе рад тэатраў (беларускі, яўрэйскі, польскі, тэатр оперы і балета). Нанова створана комунальная гаспадарка. Выгляд горада непазнаваемы—універсітэцкі гарадок, клінічны гарадок, Дом урада, дзяржаўная бібліятэка, Дом друку, рабочыя дамы, трамвай. Вуліцы пакрываюцца клінкерам, заліваюцца асфальтам і т. д. За сталіцай следуюць другія, стаўшыя пасля Окцябрскай рэвалюцыі буйнымі, прамысловыя цэнтры—Гомель, Віцебск і т. д.

У барацьбе за соцыялізм, на аснове нашых поспехаў на ўсіх участках соцыялістычнай будоўлі, пад кіраўніцтвам партыі, растуць новыя людзі—эмагары за справу соцыялізма, вырошчваюцца актыўныя будаўнікі бяскласавага соцыялістычнага грамадства з глыбінь шырочкіх народных мас. Культурнае будаўніцтва, навука, мастацтва сталі справай мільёнаў працоўных, якія са свайго асяроддзя вылучаюць камандны склад, арганізатараў соцыялістычнай гаспадаркі, выдатных вучоных, літаратараў, мастакоў, будаўнікоў соцыялістычнага грамадства.

Буйны машынабудаўнічы завод «Пролетарый» у Гомелі—у мінулым майстэрня Фруміна з яе неабмежаванай эксплуатацыяй, з ужываннем асабіста гаспадаром рукапрыкладства, пабояў, апойвання рабочых і т. д.—цяпер перадавы завод з навейшай тэхнікай. Замест выпрацоўкі пры гаспадары Фруміне медных кранаў і вёдзер, завод «Пролетарый» выпрацоўвае водамеры, растварамешалкі, мотапомпы «Вертынгтон», пяціагрэгатныя печы «Пінча» і—гонар завода—валаапрацоўчы варштат «Калава».

Але завод «Пролетарый», ідучы ў перадавых буйных прадпрыемстваў БССР, заваяваўшы ў спаборніцтве за лепшыя ўзоры соцыялістычнай вытворчасці рад сцягаў, ганарыцца і кадрамі, якія ён вырашціў у баях за рост завода, за промфінплан, за асваенне выпрацоўкай прадукцыі, за аўладанне тэхнікай. Дырэктарам яго з'яўляецца тав. Фішбейн, той самы таварыш, які дваццаць год таму назад прышоў 14-гадовым падлеткам і ледзь трапіў у майстэрню Фруміна, каб папрабаваць усе «прыгожасці» Фрумінскай эксплуатацыі. На гэтым заводзе рабочыя далі са свайго складу рад інжынераў, многія з іх цяпер працуюць на буйнейшых прадпрыемствах СССР. Яны выраслі

ў баях за аўладанне вытворчасцю, пры чым не адзін з іх атрымаў адукацыю, не адрываючыся ад вытворчасці.

Завод налічвае многа старых рабочых, лепшых змагароў за соцыялістычную вытворчасць. Звярнуўшыся з Масквы, стары майстар Агранат у чэсць тав. Сталіна (стары майстар з хваляваннем расказваў пра тое, што ён меў шчасце бачыць тав. Сталіна) уласнымі рукамі зрабіў два паравыя цыліндры да мотапомп. І гэтыя два цыліндры паслужылі пачаткам стварэння к XVII з'езду партыі фонда імя Сталіна на 15 тысяч рублёў звыш плана.

На заводзе расце новае маладое пакаленне, якое ўпарта і з радасцю авалодвае вытворчасцю, пераймаючы прагна вопыт старых кадравікоў рабочых і вылучае ў сваю чаргу са свайго асяроддзя лепшых, здольнейшых змагароў за соцыялістычную вытворчасць. Комсамольцы завода атрымалі грамату ЦК ВЛКСМ.

Вось другое буйнае прадпрыемства—дзевяцігодкі—чырвоначыжная Магілёўская шоўкавая фабрыка з пяцітысячным калектывам, адна з буйнейшых шоўкавых фабрык СССР, трымаючая ў сваіх руках некалькі пераходных сцягоў рэспубліканскага і саюзнага значэння. Пачынаючы з будаўніцтва фабрыкі, яе абсталявання і ў далейшым пры асваенні новай вытворчасці, з дня ў дзень, майстар і інжынеры, ахопленыя пафасам соцыялістычнага будаўніцтва, перамагаючы ўсе цяжкасці, беручы адну непрыступную цытадэль за другою,—дабіліся вялікіх вынікаў.

Вось Хлістукоў—у мінулым батрак (комсамалец, цяпер член партыі)—цяпер майстар ксантагнага цэха. Федзьянiнa—раней прыбіральшчыца, цяпер аўладала адной са складанейшых кваліфікацый. Рабочы калектыў вылучыў з сваіх радоў не аднаго вынаходца і рацыяналізатара. Гэтыя энтузіясты і перадавікі сям'і ўдарнікаў—Парэпка, Белякоў, Феоністаў і т. д.—карыстаюцца велізарнай любоўю і паватай усяго рабочага калектыва. Толькі па аднаму прадзільнаму цэху і толькі за адзін квартал у гэтым годзе рацыяналізатарскія прапановы рабочых-вынаходцаў даюць гадавы матар'яльны эфект ў 20 тыс. рублёў. І ў барацьбе за якасць ударнікі дабіліся значных рэзультатаў. На падставе творчай ініцыятывы ўдарнікаў фабрыка дае зараз прадукцыі першага гатунку замест 50 проц. па плану—60 проц.

Узначальваюць усю барацьбу за промфінплан, за тэхніку, за культуру партыйныя калектывы. І на заводзе «Пролетарый», і на шоўкавай фабрыцы ёсць рад узораў работы. Так, напрыклад, партыйная арганізацыя Магілёўскай шоўкавай фабрыкі праявіла ініцыятыву і паказала ўзор укаранення і правядзення палітдня, як значнага фактара пастаноўкі масава-палітычнай работы, і т. д.

Мы маглі-б працягваць спіс буйнейшых прадпрыемстваў БССР, дзе, навучаючыся, перамагаюць цяжкасці, змагаючыся за аўладанне новымі машынамі, новай тэхнікай, вырастаюць ударнікі соцыялістычнага будаўніцтва, барацьбіты за соцыялізм. Упарта і настойліва ўдарнікі і энтузіясты соцыялістычнага будаўніцтва бяруцца за кнігу, газету, наведваюць розныя навучальныя і культурныя ўстановы. Ці-то адбываецца з'езд савецкіх пісьменнікаў, ці перамога герояў нашага вялікага Саюза над суровай Арктыкай, ці ўмацаванне міжнароднай магутнасці СССР, ці гераічная барацьба іспанскага пролетарыята з фашызмам—усё гэта выклікае велізарны інтарэс і неадкладны водгук сярод рабочых, прагна ўнікаючых ва ўсе дэталі такіх і падобных ім падзей.

Дасканалыя ўзоры барацьбы за перамогу соцыялізма, за светлую будучыню паказваюць знатныя людзі калгасных палёў. Возьмем к прыкладу Неймацьянскі сельсовет, Сенненскага раёна, які першым у рэспубліцы поўнасьцю выканаў план ільназагатоўак, здаўшы дзяржаве высокасны лён. Перадавыя барацьбіты, ударнікі соцыялістычнага ільнаводства Неймацьянскага сельсовета маюць поўнае права гаварыць, што яны дабіліся таго, каб «ільняны працадзень стаў самым каштоўным, самым аўтарытэтным». Ударнікі калгасных палёў, як напрыклад, лепшы сушыльшчык Ігнат Балатковіч, лепшая сартоўшчыца калгаса «Фімінічы» Арына Пракаповіч і т. д. і т. д. ідуць у перадавых радах барацьбы за соцыялістычнае ільнаводства. Перадавыя барацьбіты за аўладанне агра-тэхнікай перадаюць свой вопыт другім калгасам і калгаснікам. Так, напрыклад, вопытнейшы намеснік старшыні калгаса «Чырвоны араты» — Арына Мурашко перадае свой вопыт калгасу «Серкуці».

Рост будаўніцтва соцыялізма ў БССР суправаджаўся ростам і ўмацаваннем КП(б)Б — аднаго з атрадаў ВКП(б). У барацьбе з класавымі ворагамі, у барацьбе за калектывізацыю, ліквідацыю кулацтва, як класа, у барацьбе за аўладанне тэхнікай, за разгорнутае наступленне соцыялізма па ўсяму фронту расла і загартоўвалася партыя большэвікоў Беларусі. Калі ў 1924 годзе КП(б)Б налічвала ўсяго 8.625 членаў і кандыдатаў партыі, то ў 1934 годзе яна вырасла ў арганізацыю, якая налічвае да 37.527 членаў і кандыдатаў партыі, не лічачы чыгуначнікаў, прычым 54 проц. арганізацыі — беларусы. Калі ў 1924 годзе было ўсяго 538 ячэек, то ў 1934 годзе партыйных точак ў Беларусі налічваецца 8.240, з якіх пярвічных партыйных арганізацый — 2129.

Такавы велізарныя поспехі БССР. Паглядзім, аднак, што адбываецца ў гэты-ж час у суседняй з намі фашысцкай Польшчы. Польшча з'яўляецца краінай, дзе найбольш ярка выявіўся крызіс капіталізма. У Польшчы крызіс ахапіў, за выключэннем ваеннай, усе галіны прамысловасці. З кожным месяцам павялічваецца колькасць зачыненых фабрык, а разам з тым і колькасць беспрацоўных. Паводле афіцыйнай польскай статыстыкі, у пачатку 1934 года колькасць беспрацоўных складала 404 тыс. чал. На самай справе беспрацоўных у Польшчы каля мільёна чалавек.

Асабліва паралізаваў крызіс эканамічнае жыццё Заходняй Беларусі — калоніі польскага фашызма. Тут жабрацтва, голад і беспрацоўе набылі надзвычайныя размеры, бо к капіталістычнаму гнёту прыбаўляецца яшчэ і нацыянальна-каланіяльны гнёт. У інтарэсах польскай прамысловасці нават існуючыя прадпрыемствы ў Заходняй Беларусі зачыняюцца. Так, напрыклад, зачынены за апошнія гады запалкавыя фабрыкі ў Вільні, Беластоку і Слоніме. Калі прыняць агульны паказчык прамысловасці Заходняй Беларусі ў 1928 годзе за сто, то ў 1931 годзе зніжэнне дасягае 60 проц., а ў 1933 годзе — 38 проц., г. зн. на две трэці.

Зачыненне фабрык яшчэ больш павялічвае армію беспрацоўных. Паводле даных, колькасць занятых рабочых паменшылася з 1929 г. па 1933 год роўна на 50 проц. Армія беспрацоўных фактычна больш колькасці занятых рабочых. Побач з гэтым безупынна скарачаецца зароботная плата працуючых. Такаво становішча ў прамысловасці.

У сельскай гаспадарцы не лепш. Сельская гаспадарка Заходняй Беларусі даведзена да поўнага распаду. У рэзультате сельска-гаспадарчага крызіса, грабежніцтва польскіх акупантаў растуць жабрацтва

і голад сялянства Заходняй Беларусі. Голад у вёсках Заходняй Беларусі набыў такія памеры, што нават буржуазны друк вымушан пра гэта пісаць.

Так, напрыклад, польская буржуазная газета «Глос Віленскі» піша:

«Урадавая камісія сцвярджае, што ў адной Віленшчыне ёсць 100 тысяч чалавек, якія галадаюць. Асабліва галадаюць у вёсках Браслаўскага, Пастаўскага і Віленскага паведаў».

«Нажніцы» між цэнамі сельска-гаспадарчых прадуктаў і прамсловых тавараў дасягнулі агромных памераў. Даволі сказаць, што калі ў 1927-28 гг. за 10 кгр. солі селянін плаціў 8 кгр. жыта, то ў гэтым годзе ён вымушан плаціць 22 кгр. Польскі фашызм праводзіць у Заходняй Беларусі палітыку нечуваната палітычнага і нацыянальнага гнёту. Ліквідаваны ўсе беларускія школы, культурна-асветныя арганізацыі і т. д. Так жывуць рабочыя і сяляне ў Заходняй Беларусі.

Такім чынам, мы бачым, якое глыбокае бяздонне раздзяляе два грамадскія лады, два светы—свет сацыялізма і свет капіталізма.

КП(б)Б дабілася гэтых велізарных поспехаў у рэзультате няўхільнага правядзення генеральнай лініі партыі, пад кіраўніцтвам ЦК ВКП(б) і тав. Сталіна, ажыццяўляючы, дзякуючы непасрэднай дапамозе пролетарыята СССР, рэканструкцыю ўсёй народнай гаспадаркі на сацыялістычных падставах. КП(б)Б дабілася гэтых поспехаў у барацьбе за пролетарскі інтэрнацыяналізм з усімі відамі буржуазнага нацыяналізма, з вялікадзяржўным шавінізмам, беларускім нацыяналізмам—галоўнай небяспекай у БССР на даным этапе і з усімі іншымі відамі мясцовага нацыяналізма, імкнучыся сарваць сацыялістычнае будаўніцтва ў БССР у імя рэстаўрацыі капіталізма ў саюзе з імперыялістычнымі інтэрвентамі.

Беларускі нацыянал-дэмакратызм, пачынаючы з Окцябра па гэты дзень, вёў паслядоўную палітыку ператварэння БССР у калонію польскага імперыялізма, палітыку адрыву БССР ад СССР, палітыку аднаўлення капіталізма ў БССР. Нацдэмы вялі і вядуць работу, накіраваную на распальванне нацыянальнай розні паміж працоўнымі Савецкага саюза, работу, якая з'яўляецца самай подлай зброяй буржуазіі ў яе барацьбе супроць пролетарскай рэвалюцыі і дыктатуры пролетарыята. Нацдэмы вялі падрыхтоўчую контррэвалюцыйную работу ў розных напрамках. Нацдэмы праводзілі кулацкую прышчэпаўскую хутарызацыю з мэтай падрыхтоўкі сацыяльнай базы ў асобе беларускага кулацтва для інтэрвенцыянісцкіх планаў імперыялістаў. Нацдэмы вялі шпіёнскую работу, стварылі контррэвалюцыйную арганізацыю БНЦ («Беларускі Нацыянальны Цэнтр»), якая ставіла сабе задачу—падрыхтаваць глебу для паспяховай інтэрвенцыі імперыялістаў і адрыву БССР ад СССР. Нацдэмы разгарнулі ідэалагічную падрыхтоўку інтэрвенцыі, разгарнулі справу падрыхтоўкі сваіх кадраў, спрабавалі захапіць у свае рукі работу паасобных наркамаў (Наркамзем, Трактарцэнтр, Наркамасветы, Акадэмія Навук і інш.). У сваёй рабоце нацдэмы блакіраваліся з вялікадзяржаўнымі нацыяналістамі, яўрэйскімі, польскімі і інш.

Усю гэтую работу нацдэмам удавалася праводзіць дзякуючы аслабленню большэвіцкай пільнасці ў паасобных звеннях КП(б)Б, дзякуючы аслабленню барацьбы з мясцовым нацыяналізмам. Партыя разграміла нацыяналістаў, ускрыла іх контррэвалюцыйную, шкодніц-

кую работу, выкрыла іх перад працоўнымі масамі Беларусаў. Аднак, рэшткі нацыяналістычных элементаў працягваюць весці сваю работу.

Поспехі соцыялістычнага будаўніцтва ў БССР, набліжэнне канчатковай ліквідацыі соцыяльнай базы, харчуючай буржуазна-нацыяналістычных элементаў, выклікаюць яшчэ большае абвостранне класавай барацьбы ў краіне і іх супраціўленне далейшым поспехам у пераможным соцыялістычным будаўніцтве.

Толькі апартуністы могуць думаць, што з ростам соцыялізма крывая класавай барацьбы ідзе ўніз і патухае. Паміраючыя класы са знішчэннем рэштак той базы, якую яны харчаваліся, выклікае ў іх шалёнае супраціўленне. Класавы вораг, маскуючыся, спрабуе ўмацавацца на паасобных участках. Кулацкія элементы ў калгасе, разбазарванне дзяржаўных прадуктаў, невыкананне абавязацельстваў перад дзяржавай, сабатаж у хлебазакупках, утойванне сваіх даходаў, скрытая эксплуатацыя паасобных працоўных вёскі, спроба скарыстаць калгас, як шырму для антысавецкай работы, процістаўленне інтарэсаў калгаса інтарэсам дзяржавы, факты разбазарвання і жульніцтва ў калгасах—усё гэта формы класавай барацьбы на даным этапе, формы барацьбы супроць разгорнутага наступлення соцыялізма, формы барацьбы класавага ворага, які часцяком прыкрываецца фальшыванаканальнымі флагами.

* * *

XVII гадавіна Окнябрскай рэвалюцыі супадае з важнейшай палітычнай кампаніяй перавыбарамі саветаў, падрыхтоўкай да VII Усесяюзнага з'езда Саветаў. Перавыбарчая кампанія павінна забяспечыць яшчэ большае ўцягненне мільянаў мас у будаўніцтва соцыялізма, разгортванне пролетарскай дэмакратыі, рост і ўмацаванне дыктатуры пролетарыята. Перавыбарчая кампанія праходзіць пад знакам выканання і перавыканання промфінплана, разгортвання соцыялістычнага спадарожства і ўдзярніцтва, аўладання тэхнікай, палепшання якасці прадукцыі, разгортвання таваразвароту, завяршэння ўсіх сельскагаспадарчых кампаній кожным здатчыкам у вёсцы.

БССР мае ў 1934 годзе рад велізарнейшых дасягненняў. Пад кіраўніцтвам ЦК КП(б)Б, на чале з тав. Гікало, працоўныя БССР своечасова правялі сеў, арганізавана правялі ўборку, выканалі свае абавязкі перад дзяржавай, на-днях закончылі адгрузку бульбы пролетарскім цэнтрам, змагаюцца за паспяховае выкананне планаў хлебазакупкі.

Аднак, сярэднія лічбы не павінны ўтойваць тых недахопаў, якія ёсць у паасобных раёнах. Трэба дабіцца, каб кожны здатчык выканаў поўнаасцю ўсе абавязацельствы перад дзяржавай. Трэба правесці агромнейшую работу па падрыхтоўцы да зімы, у прыватнасці, падрыхтоўку да зімы нашых жывёлагадоўчых ферм.

Адна з важнейшых задач, што стаяць перад КП(б)Б—гэта поўнае ажыццяўленне рашэнняў чэрвеньскага пленума ЦК ВКП(б) і ліпеньскага пленума ЦК КП(б)Б аб пад'ёме жывёлагадоўлі. Зрух, які наміцаўся ў росце пагалоўя жывёлы, яўна недастатковы. Ажыццяўляючы канкрэтнае і аперацыйнае кіраўніцтва ў гэтай важнай галіне сельскай гаспадаркі, мы павінны ў бліжэйшы тэрмін дабіцца вырашэння гэтай задачы, пастаўленай тав. Сталіным на XVII з'ездзе партыі.

Беларусь, у параўнанні з іншымі рэспублікамі Саюза, значна адстае ў справе калектывізацыі. Поспехі гэтага года яўна недастатковы. Рад

раёнаў, як Чырвоаслабодскі, Нараўлянскі, Уваравіцкі, Терахаўскі, Гомельскі, даюць прырост калектывізацыі 1—3 проц., не гледзячы на тое, што па калектывізацыі яны з'яўляюцца самымі адсталымі раёнамі ў БССР.

Трэба рашуча пакончыць з недаацэнкай радаў раёнаў калектывізацыі, лабіцца падцягвання адстаючых калгасаў, пакончыць з фактамі прубага адміністравання і разгарнуць масава-палітычную работу сярод аднаасобнікаў. Трэба на прыкладах добрых калгасаў даказваць і пераконваць у перавазе калгаснага ладу. Для гэтага трэба шырока скарыстаць зараз перавыбарчую кампанію саветаў, размеркаванне даходаў у калгасах, мабілізаваўшы ўвагу партыйных і савецкіх арганізацый на разгортванне калектывізацыі.

Адначасова з гэтым неабходна самым рашучым чынам перасячы антыкалгасныя і дробнаўласніцкія тэндэнцыі ў калгасах, факты крадзежу, жульніцтва, парушэння працоўнай дысцыпліны.

Умацоўваючы адсталыя калгасы, разгортваючы масава-настаўніцкую работу, трэба адначасова весці барацьбу з недаабкладаннем аднаасобнікаў, з практыкай утоўвання сваіх даходаў, прадастаўляючы ўсе ільготы калгаснікам. Партыя патрабуе, каб калгаснікі на справе карысталіся прадастаўленымі ільготамі, бо гэта з'яўляецца побач з іншымі фактарамі, важнейшым момантам у справе далейшай калектывізацыі сельскай гаспадаркі БССР. Адначасова, самым рашучым чынам трэба выкрываць антыпартыйную пастаноўку пытання, разглядаючую ўсіх аднаасобнікаў, не ўступіўшых у калгас, як ворагаў савецкай улады.

На працягу год прамысловасць БССР не выконвала сваіх планаў. Апошні год даў вялікія зрухі ў выкананні промфінплана. Аднак, яшчэ на сёння рад галін прамысловасці плана не выконваюць. Так, напрыклад, Наркамцяжпром даў за 9 месяцаў 1934 г. 90,9 проц., а гадавога плана—74,7 проц.; Наркамлегпром за 9 месяцаў—96,4 проц., гадавога—65,8 проц.; Наркамснаб за 9 месяцаў 94,2 проц., гадавога—64,9 проц.; Наркамлес за 9 месяцаў 73,2 проц., гадавога—55,6 проц.

ЦК КП(б)Б пытанням прамысловасці аддаў выключную ўвагу. Аднак, зрухі, якія мы маем у прамысловасці БССР у гэтым годзе, яўна недастатковы. Нывыкананы і паказчыкі прадукцыйнасці працы: за 8 месяцаў выканана 97,9 проц. па Наркамцяжпрому. Задачы павышэння прадукцыйнасці працы, зніжэння сабекошту з'яўляюцца важнейшымі задачамі бліжэйшага часу. Да гэтага часу якасць прадукцыі яўна незадавальняючая.

Задача заключаецца зараз у тым, каб разгарнуць вытворчасць такой колькасці і якасці тавараў, каб задаволіць растучы попыт на іх з боку працоўных горада і вескі. Гэты год павінен быць рашаючым у справе палепшання якасці прадукцыі. Рашуча трэба пакончыць з практыкай снабжэння працоўных нядобраякаснымі таварамі, з практыкай абважвання і абмервання спажыву.

Мы маем у гэтым годзе велізарны рух мас за аўладанне тэхнікай. У адной толькі лёгкай прамысловасці было ахоплены тэхнічнай ручобай на 1 мая 1934 г. 16 тысяч чалавек. Аўладанне тэхнікай—рашаючы фактар павышэння прадукцыйнасці працы ў перыяд рэканструкцыі. Гэты рост ахопу тэхвучобай дае свае станоўчыя рэзультаты. У сваіх поспехах за гэты год лёгкай прамысловасць не мала абавязана таму, што найшырэйшыя масы працоўных аўладалі тэхнікай. Аднак, раз-

гортванне тэхвучобы яўна недастаткова. Велізарныя слаі працоўных яшчэ не ўключыліся ў барацьбу за аўладанне тэхнікай. Трэба павысіць якасць тэхвучобы, зрабіць яе арганічнаю часткай работы нашых прадпрыемстваў, дабіцца, каб тэхвучоба стала штодзённаю справай усіх працоўных. Тэхвучоба павінна пранікнуць у нашы соўгасы і калгасы і павінна быць узнята на новую, больш высокую ступень.

Партыя прышла да XVII гадавіны вялікай Окцябрскай соцыялістычнай рэвалюцыі з велізарнейшымі дасягненнямі. Пспехі Совецкага саюза—ударнай брыгады сусветнага пролетарыята—з'яўляюцца агромным рэвалюцыйным фактарам для сусветнага рабочага руху. Гэта абавязвае нас яшчэ больш напружыць свае сілы і дабіцца, каб 18-ты год Окцябрскай рэвалюцыі даваў нам усё новыя і новыя перамогі ў будаўніцтве бяскласавага соцыялістычнага грамадства, у справе ўмацавання СССР—бацькаўшчыны працоўных усяго свету.

Д. Ю. Конік

Перамагае соцыялістычная культура

(Да вынікаў Усесаюзнага з'езда пісьменнікаў)

Адзін з найвялікшых буржуазных паэтаў перыяда ўзыходзячага капіталізма Генрых Гайне ў сваёй прамове да „Лютэцыі“ заявіў, што з жахам ён глядзіць у будучае, прадчуваючы перамогу пролетарыята, калі „яго вершы будуць растоптваць варвары“, калі з яго „Кнігі песень“ „бакалейны гандляр будзе рабіць мяшчкі і ўсыпаць у іх кофе ці нюхальны тытун для старых баб“...

Ён адначасова заявіў, што ўсё-ж унутры яго нейкая чартоўская сіла цягне да соцыялізма, „робіць на маю душу чаруючае ўражанне“, і вось я, Гайне, не магу перамагчы гэтага пачуцця, ад яго „я не магу вызваліцца“.

І вось, калі-б Гайне цяпер прысутнічаў тут на гэтым сходзе і пачуў-бы толькі што прачытаны верш работніцы тав. Свірыноўскай, якая з задорам і гордасцю апявае свой станок і сваю радзіму ў сваім вершы, ён-бы, вядома, убачыў, што ашукаў Гайне самога сабе.

А калі-б ён яшчэ пасля нашага сходу пабыў у сябе на радзіме, дык яго страсянулі б карціны падпалу рэйхстага, лейпцыгскага працэса, кастры кніг найвялікшых розумаў чалавецтва, разгон пісьменнікаў, канцэнтрацыйныя лагеры, бесперапынныя забойствы тых, перамогу каго прадчуваў Гайне. Ён убачыў-бы, што для разбурэння і ломкі найвялікшых культурных каштоўнасцей, якія называў Гайне „Кнігамі песень“, „Алеандравымі гаямі“, на радзіме яго створана і дзейнічае спецыяльнае міністэрства, на чале з міністрам Геббельсам. Ён-бы стаў відушчым пасля гэтага, бо на свае вочы ўпэўніўся-б, дзе варварства і што яно сабою ўяўляе.

Найвялікшая сусветная гістарычная падзея

На нарадзе членаў бюро ЦК КП(б)Б разам з пісьменнікамі БССР, якія прыехалі са з'езда, тав. Гікало заявіў, што „Вы, дэлегаты, з'яўляецеся не толькі сведкамі, але і ўдзельнікамі адной з найвялікшых сусветных гістарычных падзей“. Гэтая ацэнка Усесаюзнага з'езда пісьменнікаў абсалютна верная, бо гэты з'езд—сапраўды найвялікшая сусветная падзея.

Цяжка якім-бы там ні было адным выступленнем ці дакладам ахапіць усе работы гэтага з'езда нават і мне—удзельніку гэтага з'езда—пра тых ўражанні, якія я атрымаў на з'ездзе.

Першы ўсесаюзны з'езд савецкіх пісьменнікаў, акрамя свайго велічарнага літаратурнага значэння, мае таксама буйнейшае і палітычнае значэнне. Гэтым з'езд канкрэтызаваў далейшы творчы шлях

і план дзеянняў пісьменніка ў яго наступнай і сёнешняй вялікай і рознастайнай рабоце на карысць нашай радзіме, якую мы ствараем, як радзіму пролетарыята ўсіх краін. Гэты з'езд аформіў і замацаваў „ужо даўно пачаты працэс аб'яднання інтэлігенцыі народаў Савецкага саюза пад сцягам Саветаў, пад сцягам соцыялізма“ (Стэнкі). Гэты з'езд—яшчэ адзін наказ усяму свету таго, што вялікі сцяг Маркса—Энгельса—Леніна—Сталіна перамог. Не было-б гэтай перамогі—не было-б з'езда савецкіх пісьменнікаў. „Такога з'езда, як гэты,—гаварыў у сваім выступленні т. Жданаў,—не сабраць нікому, апроча нас, большэвікоў“. Першы ўсесаюзны з'езд савецкіх пісьменнікаў быў з'ездам адзінства і згуртавання пад сцягам Леніна—Сталіна. Пад гэтым сцягам савецкі пісьменнік ідзе ў нагу з рабочым класам, з калгасным сялянствам пад кіраўніцтвам куністычнае партыі наперад да канчатковай перамогі соцыялізма ў нашай краіне, да поўнай перамогі справы Леніна—Сталіна ва ўсім свеце.

Рост нашых савецкіх пісьменнікаў, поспехі нашай савецкай літаратуры абумоўлены ростам і поспехамі нашага соцыялістычнага будаўніцтва. Ёны рост ёсць выражэнне росту, поспехаў і дасягненняў нашага соцыялістычнага ладу. Гэта значыць, што наша савецкая літаратура ёсць „цела ад цела і косць ад косці нашага соцыялістычнага будаўніцтва“. „Наша літаратура з'яўляецца самай маладой з усіх літаратур усіх народаў і краін. Разам з тым яна з'яўляецца самай ідэйнай, самай перадавой і самай рэвалюцыйнай літаратураю. Няма і нідзе не было літаратуры, акрамя літаратуры савецкай, якая арганізоўвала-б працоўных і прыгнечаных на барацьбу за канчатковае знішчэнне ўсёй і ўсялякай эксплуатацыі і ярма наёмнага рабства. Няма і не было ніколі літаратуры, якая клалася ў аснову тэматыкі сваіх твораў жыццю рабочага класа і сялянства і іх барацьбу за соцыялізм. Няма нідзе, ні ў адной краіне ў свеце літаратуры, якая абараняла-б і адстойвала б роўнапраўе працоўных усіх нацый, адстойвала-б роўнапраўе жанчын. Няма і не можа быць у буржуазнай краіне літаратуры, якая паслядоўна разбівала-б усякае мракабессе, усякую містыку, усякую папоўшчыну і чаргоўшчыну, як гэта робіць наша літаратура“ (Жданаў—з прамовы на з'ездзе пісьменнікаў).

Наша савецкая літаратура, адлюстроўваючы інтарэсы нашага класа—класа пролетарыята, калгаснага сялянства, —гэта літаратура вялікая па аднаму ўжо таму, што сам клас вялікі, таму што нашы дасягненні велізарныя.

Зусім іншае становішча ў буржуазнай літаратуры. Крызіс і хаос у капіталістычных краінах ідзе разам з упадкам і разбурэннем буржуазнай літаратуры. Агіднейшая форма палітычнага панавання буржуазіі—фашызм распаўляецца з цывілізацыяй, варочаючы людзей да жахлівых і дзікіх часоў чалавечай гісторыі.

Гэтыя дзве рэзкія процілегласці двух літаратур: літаратуры савецкай—літаратуры класа пролетарыята, які перамагае і перамага, і літаратуры буржуазнай—літаратуры паміраючага класа, з найвялікшай яркасцю і сілай адзначыў Першы ўсесаюзны з'езд пісьменнікаў.

Толькі наша савецкая літаратура моцная, шматгранная і аптымістычная. Яна моцная таму, што з'яўляецца літаратурай адзіна прагрэсіўнага і ўзыходзячага класа—пролетарыята. Яна шматгранная таму, што матэрыялам і тэматыкай яе з'яўляецца барацьба за соцыя-

лізм і камунізм. Яна аптымістычная таму, што служыць справе гэтай барацьбы, якая перамагае і пераможа.

Тулагаловыя буржуа і філісцёры абвінавачваюць нашу савецкую літаратуру ў тэндэнцыйнасці, заяўляючы, што іхная літаратура не тэндэнцыйная. Яны, пашлякі, не хочуць перад усімі прызнаць, што ў эпоху класавай барацьбы няма і не можа быць літаратуры апалітычнай, някласавай, нетэндэнцыйнай.

Так, наша савецкая літаратура тэндэнцыйная,—як пра гэта не раз заяўлялі класікі марксізма,—і мы ганарымся яе тэндэнцыйнасцю таму, што наша тэндэнцыя заключаецца ў тым, каб вызваліць прыгнечаныя класы ўсяго свету—усё чалавецтва ад ярма капіталістычнага рабства.

У нас культура квітнее на ўсіх мовах народаў СССР

Першы ўсесаюзны з'езд пісьменнікаў быў вялікім святам усіх народаў нашага Саюза, з'езд быў дэманстрацыяй сіл пролетарскай рэвалюцыі.

З'езд прадэманстраваў яшчэ раз абсалютную правільнасць палітыкі нашай партыі. Пісьменнікі прыйшлі на з'езд з дзесяткамі надзвычайных твораў.

Даклад Алексея Максімавіча Горкага, які па праву называюць магутнаю глыбай магутных мыслей, і яго бліскучае заключнае слова, судаклады прадстаўнікоў нацыянальных літаратур Украінскай, Беларускай, Грузінскай, Азербайджанскай, Армянскай, Татарскай, Узбекскай, Туркменскай і Таджыкскай рэспублік, а таксама шматлікія надзвычайныя выступленні пісьменнікаў на з'ездзе па ўсіх яго рознастайных і глыбоказмястоўных дакладах—наказалі перш за ўсё адінства і адзіную мэтанакіраванасць літаратур усяго нашага вялікага Савецкага саюза. Гэтае адінства выражаецца ў пролетарскай барацьбе, а мэтанакіраванасць—у пролетарскай перамозе. Гэта буйнейшая перамога нашай партыі з'яўляецца рэзультатам яе мудрай палітыкі. Пастанова ЦК ВКП(б) ад 23 красавіка 1932 г. аб перабудове літаратурна-мастацкіх арганізацый прывяла да стварэння адзінай арганізацыі савецкіх пісьменнікаў ва ўсесаюзным маштабе, што забяспечыла літаратурны рост ва ўсіх рэспубліках Савецкага саюза.

З'езд паказваў усёй краіне і усяму свету аблічча многіх і многіх нацыянальных літаратур.

Сапраўды, калі паглядзець на паасобныя атрады нацыянальных літаратур, ну хоць-бы на атрад беларускай літаратуры, дык тут здзіўляючы рост. Наш атрад беларускіх пісьменнікаў паказаў сябе на з'ездзе, як роўнапраўны член саюза і лепшы прадстаўнік калектыва пісьменнікаў Савецкага саюза.

Імёны таварышоў Купалы, Коласа, Александровіча, Хатыка, Крапівы, Чорнага, Галавача і іншых вядомы далёка за межамі нашай рэспублікі. Выступленні на з'ездзе нашых дэлегатаў былі прасякнуты інтэрнацыяналізмам. Яны былі выступленнямі не вузкіх нацыянальных беларускіх рамак, а выступленнямі з ацэнкай і вызначэннем задач літаратуры ўсяго нашага Савецкага саюза. Усе таварышы ставілі пытанні, хвалюючыя ўвесь Савецкі саюз. Усе таварышы выступалі як прадстаўнікі выраслага атрада, які ідзе рука ў руку з рускімі, украінскімі і пісьменнікамі іншых савецкіх рэспублік. Яны вучацца адзін у аднаго,

але ніхто адзін адным не камандуе. Гэта рэзультат разумення палітыкі нашай партыі і трыумфа гэтай палітыкі. Гэты трыумф быў паказан ва ўвесь свой рост, ва ўсёй сваёй магутнасці на Першым усесаюзным з'ездзе пісьменнікаў.

Указанні Леніна пра тое, што „Комуністам стаць можна толькі тады, калі ўзбагаціш сваю памяць ведамі ўсіх тых багаццяў, якія выпрацавала чалавецтва“—гэта ўказанне Ільіча чырвонаю ніткай праходзіла па ўсіх дакладах і выступленнях на пісьменніцкім з'ездзе.

Чаму? Таму, што класічная літаратурная спадчына—адна з тых скарбніц чалавечай культуры, крытычна асвойваючы якую, перамогшы пролетарыят выкарыстоўвае яе ў сваёй барацьбе, у сваім пазнанні свету і чалавечай гісторыі.

Праблема забяспечання крытычнага ўспрыняцця і авалодання класічнаю спадчынай—гэта праблема стаіць востра для ўсіх літаратур Савецкага саюза і асабліва для нашай маладой беларускай літаратуры.

Гэта асабліва важна для нас яшчэ і таму, што мы да гэтага часу не маем яшчэ ні падручнікаў, ні нарысу марксісцка-ленінскай гісторыі беларускай літаратуры. А. М. Горкі ў сваім пісьме да з'езда украінскіх пісьменнікаў пісаў:

„Ці ёсць нарыс гісторыі украінскай літаратуры, а калі няма,—ці мяркуецца напісаць гэтакі, гэта вельмі патрэбна для нас, паўночнікаў, а то наша моладзь нічога не ведае пра мінулае Украіны. Неабходна ўзаемна абмяняцца ведамі мінулага—для ўсіх саюзных рэспублік трэба, каб беларус ведаў, што такое Грузія, цюрк і інш., а ўсе іншыя ведалі, што такое украінец, беларус, узбек, татары і т. д.“

Хіба пісьмо гэта найвялікшага пролетарскага пісьменніка не датычыць у поўнай меры і нас, нашых беларускіх пісьменнікаў, нас—партыйных работнікаў? Так, датычыць, і прытым цалкам і поўнасю.

Пачынаючы з класічнага ўзору старадаўняй літаратуры „Барсава скура“—паэмы грузінскага паэта Шота Руставелі—найвялікшага твору грузінскай літаратуры сярэдніх вякоў, разглядаючы пасля Шэўчэнко, буйнейшага выразніка рэвалюцыйнасці буржуазнай сялянскай дэмакратыі, паэта, які адыграў у стварэнні украінскай літаратурнай мовы не меншую ролю, як Пушкін у стварэнні рускай літаратурнай мовы, спыняючыся пасля на літаратуры татжыкскага народу, які ў дарэвалюцыйных слоўніках лічыўся толькі некалі існаваўшым народам, слухаючы такія перлы паэзіі, якія ў нас стварае няграмажны калгаснік і адначасова народны паэт Дагестана Сулейман Стальскі—Першы ўсесаюзны з'езд савецкіх пісьменнікаў паказаў усяму свету ўзор таго, як трэба адносіцца да скарбніц чалавечай культуры—да спадчыны мінулага, да талентаў цяперашняга.

Буйнейшыя таленты з асяроддзя працоўных, якіх царызм мяў, душыў, крэмсаў, вырастаюць цяпер у сваіх нацыянальных рэспубліках, пры братняй дапамозе ўсяго Савецкага саюза, у Гомераў XX ст. Алексей Максімавіч Горкі ў сваім заключным слове на з'ездзе гаварыў:

„На мяне і—я ведаю—не толькі на мяне зрабіў агромнейшае ўражанне ашуг Сулейман Стальскі. Я бачыў, як гэты дзядуля, няграмажны, але мудры, седзячы ў прэзідыуме шаптаў, ствараючы свае вершы; пасля ён, Гомер XX стагоддзя, цудоўна пра-чытаў іх“.

Вось канец прамовы Сулеймана Стальскага на з'ездзе пісьменнікаў:

В большой простор нагорных стран
Приветный знак ашугу дан.
И вот я, Стальский Сулейман,
На славный сезд певцов пришел.

Наша беларуская дэлегацыя прыйшла таксама з вялікімі дасягненнямі на Усесаюзны з'езд пісьменнікаў. Можна назваць хоць-бы паасобныя творы—„Дрыгву“ Якуба Коласа, „Над ракою Арэсай“ Янкі Купалы, „Бацькаўшчыну“ Чорнага, „На чырвоных лядах“ Лынькова, „Векапомную восень“, „Шчаслівую дарогу“ і інш. творы Аляксандравіча, „Тэорыю Каленбрун“ Самуйленка і рад іншых таленавітых твораў, якія вядомы ўсім нам і прызначэнне якіх я ўжо гаварыў у сваім дакладзе на Усебеларускім з'ездзе пісьменнікаў. Усе гэтыя творы паказваюць рост нашай соцыялістычнай будоўлі, усе ў адзін голас паказваюць працэсы нашага жыцця.

Значэнне літаратуры асабліва вырастае ў эпоху другой пяцігодкі, за перыяд якой мы павінны пабудаваць бяскласовае соцыялістычнае грамадства і перамагчы рэшткі капіталізма не толькі ў эканоміцы, але і ў свядомасці людзей.

Літаратура і мастацтва бяруць удзел у фармаванні свядомасці людзей і тым самым вызначаюць у пэўнай меры паводзіны людзей у класавай барацьбе, у соцыялістычным будаўніцтве. Іменна гэта ўздзейнічанне, выхаваўчае, фармуючае свядомасць людзей, меў на ўвазе т. Сталін, калі ён у адной гутарцы назваў пісьменнікаў „інжынерамі душ“.

Наша літаратура можа і павінна адыграць вялікую ролю ў перамаганні перажыткаў капіталізма ў свядомасці людзей, бо наша літаратура — самая ідэйная, самая рэвалюцыйная літаратура ў свеце.

Капіталістычная культура гніе і распадаецца

У той час, калі мы ў СССР падводзім вынікі ўсім нашым дасягненням, калі мы ўважліва вывучаем і крытыкуем нашу літаратуру, працяўляем ёй патрабаванні праўдзівасці адлюстравання нашых герояў, нашага жыцця, нашага соцыялістычнага будаўніцтва, на аснове соцыялістычнага рэалізма, патрабуем адлюстравання як мага паўнейшага, шматграннейшага мастацтва, захоплуючага, — у гэты час там, на Захадзе, мы маем такую з'яву, як полымя кастроў на плошчах з найвялікшых класікаў сусветнай літаратуры.

Ні Захадзе прабл ма культуры не стаіцца ні для пролетарыята, ні для агромнай большасці сялян, рабеснікаў і нават дробных буржуа. Нароінныя масы астаюцца па-за ўплывам літаратуры. За апошнія 50 год толькі паасобныя відныя пісьменнікі, так званыя шчасліўчыкі, дайшлі да іх. У буржуазных краінах у пісьменнікаў астаецца вельмі вузкае кола выключна буржуазных чытачоў.

Гэтую розніцу паміж Захадам і СССР асабліва ярка паказаў у сваім выступленні на з'ездзе французскі пісьменнік Жан-Рышар Блок.

„Мы,—гаворыць Блок,—падобны на бліскучых кухараў і кандзіцераў з замка спячас красуні. Красуня наша спіць, і дрэмлюць нашы таленты.“

Масы, да якіх вы звяртаецеся, не хварэюць, як нашы чытачы, на малакроўе, не халадзеюць ад жаху перад уласным лёсам, ваша прынцэса—у поўным росквіце маладосці“.

Там, на Захадзе, асабліва ў фашысцкай Германіі, такія кіраўнікі дзяржавы, як міністр прапаганды Геббельс, разам з Гітлерам і Розенбергам топчуць усе лепшыя дасягненні чалавечай культуры.

Падобна Аракчэеву, Гітлер скардзіцца на збытак асвечанасці ў сваёй краіне.

„Мы пакутуем цяпер ад збыткаў асвечанасці,—гаворыць Гітлер...— Нам патрэбен інстынкт і воля. Таго і другога большасць не мае, дзякуючы асвеце“.

Растоптваючы сваім юнкерскім ботам усё перадавое, што дало XX стагоддзе, Гітлер старанна вытручвае ўсё лепшае са спадчыны мінулага.

Гітлеру ўторыць яго паллечнік Розенберг. Алошні крычыць:

„Назад да зямлі і крыві. Прэч ад культуры чалавецтва, яе не існуе зусім, як не існуе сусветнай гісторыі“.

Кіраўнік прапаганды фашызма, Геббельс, таксама істэрычна лемантуе:

„Усё інтэлектуальнае мне надакучыла. Мяне ванітуе ад любога друкаванага слова“.

У першых чыслах верасня Гітлер сказаў прамову пра „новую германскую культуру“.

Старанна падкрэсліваючы ў ёй, што нацыянал-соцыялістычная „культура“ трымаецца на „пакланенні крыві“ і што яна будзецца на культуры мінулага, Гітлер асабліва намагаўся на тое, што з гэтай культуры мінулага нацыянал-соцыялізм павінен выкінуць усё чуждае „германскай крыві“.

Адпаведна з гэтым, у Германіі, як нідзе і як ніколі, мае месца росквіт антаганізма і проста-такі заалагічны шавінізм.

Вось узаконены фашысцкі параграф:

„Яўрэй можа мысліць толькі па-яўрэйску. Калі ён піша па-нямецку, ён хлусіць. Немец-жа, калі піша па-нямецку, а па-нямецку не думае—зраднік“.

Пераймаючы свайго правадыра, Геббельс лемантуе пра тое, што „яўрэйск трэба гніць да д'ябла. Я лічу звычайную чэсную прастытутку вышэй за любую замужнюю яўрэйку, таму што яна прынамсі хрысціянская дачка краіны, а што такое яўрэйка?“

Я падaju гэтыя прыклады з Германіі не таму, што яна выключэнне ў капіталістычным грамадстве. Не. Увесь капіталістычны свет гніе цяпер на кораблі з тою толькі розніцай, што фашысцкая Германія найбольш ярка паказвае гэты працэс гніцця, затхласці і безвыходнага тупіка.

Не лепшае становішча і ў краіне так званага „старога“ фашызма—у Італіі. Даволі прыглядзецца да развіцця італьянскай літаратуры за 10-гадовы перыяд існавання фашызма, каб убачыць на свае вочы, што і там фашысцкі рэжым нясе смерць мастацтву і літаратуры.

Ста, бы італьянскія мастакі, што дажываюць сёння лек пры фашызме, як д'Аннуцыо Пірандэла і інш., бадай маўчаць ці даюць творы слабыя, якія паказваюць, што аўтары перажылі сябе.

Не лепш сталі справа і ў іншых краінах.

Вось, на прыклад характэрны сучасны ідэйны і мастацкі ўзровень французскай буржуазіі.

50. 10493

Дырэктар аднаго вялікага французскага тэатра, як гэта паказаў г. Афінагенаў на з'ездзе пісьменнікаў, перабірае сотні п'ес, якія прыносяць яму пачынаючыя вядомыя аўтары. Ні адна п'еса яму не падабаецца. Сакратар дакладвае:

- Гэтая п'еса пра тое, як тры жанчыны любяць аднаго мужчыну.
- Гэта ўжо было, нудна.
- Вось п'еса пра тое, як тры мужчыны любяць адну жанчыну.
- Было, нудна.
- Вось п'еса пра тое, як мужчына любіць мужчыну.
- Нудна.
- Вось п'еса як жанчына любіць жанчыну, ці пра тое як мужчына любіць жывёлу.
- Усё гэта нудна, усё прыелася.
- Вось,—гаворыць сакратар,—ёсць п'еса пра тое, як мужчына любіць жанчыну. Адзін мужчына—адну жанчыну.
- А ў гэтым ёсць сэнс,—ажывіўся дырэктар,—гэта ўжо нешта новае.

Жахлівая бязвыхаднасць, нявер'е ў магчымасць выбрацца з тупіка, у які папала капіталістычнае грамадства, робіць і творчасць іх песімістычнаю і бесперспектыўнаю.

Аб гэтым з страшэннаю сілай і праўдзівасцю гаворыць толькі што выданая кніга буржуазнага пісьменніка Луі Селіна—„Падарожжа на край ночы“.

Адзін з герояў гэтай кнігі прышоў да такога свайго адзінага вываду:

„Як я ні стараўся згубіць сябе, каб жыццё не ўставала зноў перада мною, я ўсюды натыкаўся на яго. Я зноў варочаўся да самаго сябе. Вядома, я больш не буду бадзяцца. Няхай гэта робяць іншыя... Свет зачынены. Мы падышлі да самага краю“

Далей сапраўды няма куды ісці. Няма больш выхаду для капіталізма... „Выхад“, які даецца фашыстамі, вядзе да варварства, назад да сярэдневякоўя.

Лепшыя розумы чалавецтва пераходзяць на бок рэвалюцыі

Усесюзны з'езд пісьменнікаў быў сапраўды міжнародным з'ездам. Не толькі дзесяткі розных нацыянальных літаратур протаў СССР былі прадстаўлены на гэтым з'ездзе. На з'ездзе былі прадстаўлены вялікія імёны ўсяго свету. З намі на з'ездзе былі і актыўна прэзавалі гіганты сусветнай літаратуры, людзі, што паказваюць новы свет, змагаюцца за нове жыццё. Сусветны крызіс штурхануў у рады рэвалюцыі вялікую плеяду пісьменнікаў. Праўда, шляхі пераходу на бок рэвалюцыі ў кожнага пісьменніка розныя.

Няма чаго гаварыць пра тое, якое значэнне мае для нас, калі перанімаюшыя да нас з карыфейў сусветнай літаратуры Андрэ Жыд, Ромэн Роллан і інш., якіх ведае ўвесь свет, калі Дрэніер, які надзвычай папулярны ў Амерыцы,—устаюць і гавораць: „Адзіны шлях, каторым чалавецтва павінна ісці,—гэта шлях, які паказвае Савецкі саюз“.

Буржуазія не абмякае адносіцца да гэтай з'явы. Яна імкнецца агіднымі выдумкамі і маюю ачарніць гіганцкі рост Савецкага саюза.

Гэтая агідная маца і пактёп распаўсюджваецца мільёнамі адбіткаў жоўта-бульварнага буржуазнага прэсы, а адкіды чалавечага грамадства—белагвардзейшчына, папоўшчына і інш. брыдота—скарыстоўвае

Ad. 050
76481.99

ўсякія антысавецкія вымудры і дапамагае буржуазіі скажаць рэчаіснасць Савецкага саюза. Вось чаму часта нават перадавыя розумы, што жывуць у капіталістычных краінах, пад уплывам і ўздзейнасцю буржуазных антысавецкіх паклёпаў і вымудраў маюць няправільнае ўяўленне аб Савецкім саюзе.

Але варта ім самім пабыць у Савецкім саюзе і ўбачыць яго жыццё, як яны прыходзяць да зусім іншых вывадаў.

Вось адзін з яркіх прыкладаў, які быў паказан на з'ездзе.

Год таму назад мы запрашалі буйнейшую дацкую пісьменніцу Карын Міхаэль прыехаць у Савецкі саюз і паглядзець на наша жыццё. Яна тады адмовілася. Яна гаварыла, што многае з таго, што робіцца ў нас, ей не зразумела. Але пасля таго, як яна прабыла шэсць тыдняў у нас і ўсё бачыла сама сваімі вачыма, яна напісала нам пісьмо пра тое, як „буржуазія яшчэ не разумее сапраўднага становішча, буржуазія не хоча прызнаваць і бачыць таго, што Савецкі саюз працуе за ўсё чалавецтва“. „Вы не можаце зразумець,—піша К. Міхаэль,—як цяжка мне цяпер жыць тут пасля таго, як я пражыла ў Савецкім саюзе 6 тыдняў, пасля таго, што я там бачыла“.

Я думаю, што пасля сказанага робіцца зусім зразумелым тое, чаму карыфеі сусветнай літаратуры пераходзяць да нас, становяцца ў рады змагароў за соцьялізм.

Праўда, буржуазія адказвае на гэта пагрозамі, рэпрэсіямі і нават забойствамі, але ўсё-ж лепшыя прадстаўнікі мастацтва заяўляюць, што „ніхто і нішто не перашкодзіць ім“ прадаўжаць пачатую імі рэвалюцыйную справу.

Вазьміце буйнейшага японскага рэжысёра Хідзікато, які прымаў удзел у нашым Першым усесаюзным з'ездзе пісьменнікаў. Пасля апублікавання яго бліскучай прамовы, сказанай на з'ездзе, японская газета „Ніці-ніці“, а следам за ёю і ўся японская прэса, выступілі з пагрозай, што ўрад Японіі гатоў арыштаваць Хідзікато зараз-жа, як толькі ён вернецца ў Японію.

І на гэтыя пагрозы Хідзікато адказаў так:

„Мы, рэвалюцыйныя мастакі Японіі, як і ўсе рэвалюцыйныя мастакі ў свеце, усёроўна будзем змагацца, дзе-б мы ні былі,—на волі, ці ў турме, у Японіі, ці ў іншых краінах,—за літаратуру пролетарыята, за сусветны Окцябр“.

Або вазьміце выступленне таленавітага французскага пісьменніка Андрэ Мальро. Ён сказаў:

„Тое, што я абараняў Дзімітрава, тое, што я адправіўся ў Берлін для яго абароны, тое, што я прыехаў сюды, гаворыць за тое, што я з вамі“.

Гэтая заява была вельмі цёпла сустрэнута з'ездам.

Падобных выступленняў на з'ездзе было многа з боку іншаземных пісьменнікаў. Наша краіна стала прыцягальным магнітам усяго лепшага, што мае чалавецтва.

Пролетарыят Савецкага саюза сваёю барацьбой і гераічнаю работай будзіць рэвалюцыйныя і творчыя сілы ў шырокіх масах, пераконвае шырокія колы інтэлігенцыі, адыхолзячай ад капіталізма, што ёсць выхад з крызіса, які перажывае ўвесь капіталістычны свет, што ёсць шлях выратавання чалавечай культуры—гэта шлях пролетарскай рэвалюцыі, шлях Савецкага саюза.

Усякая творчасць, і асабліва літаратура, з'яўляецца зброяй барацьбы. Буржуазія таксама скарыстоўвае творчасць як зброю барацьбы. Хто служыць яе класавым інтарэсам,—яна прызнае тых талентамі, хто перастае ім служыць,—яна лічыць тых загінуўшымі.

У апошні час буржуазная прэса Францыі аявіла з поваду пераходу Андрэ Жыда на бок змагаючагася пролетарыята, што гэты пераход азначае смерць Андрэ Жыда, як пісьменніка, бо ні адзін з пісьменнікаў, якія перашлі на бок пролетарыята, на яе думку, „не здолеў развіць свайго таленту, не здолеў даць буйных, мастацкіх твораў“.

Пераход на бок рэвалюцыі Андрэ Мальро таксама сустраў пагук нападак з боку буржуазнага друку.

Французская буржуазія пусціла ў ход агітацыйныя і публіцыстычныя здольнасці свайго акадэміка Марыяка. Апошні ў газеце генеральнага штаба Францыі „Эко дэ Пары“ заяўляе:

„Ты, Мальро, бунтар, ты, Мальро, нападаеш на буржуазную культуру, лічыш, што яна загіне. Але твой бліскучы талент—довад велічы гэтай культуры. Хіба цябе будучь чытаць кітайскія варвары, пра якіх ты пішаў“.

І далей Марыяк гаворыць:

„Вось, Мальро, мы цябе ўзнагародзілі прэміяй братоў Гонкур. Чаму мы гэта зрабілі? Мы—людзі разумныя, Мы ўжо бачылі, як можна прыбраць к рукам бунтароў: быў Мільеран, быў Брыян, мы далі ім кавалак улады, і яны нам служылі. Паглядзім як ты, Мальро, вытрымаеш нашы пахвалы, нашу прэмію“ (з прамовы т. Радэка).

У адказ на гэту пізкапробную спробу павярнуць на свой бок Мальро, апошні прыехаў да нас на з'езд і заявіў:

— Я з вамі.

Гіганты сусветнай літаратуры бачаць, што праўда на нашым баку, што гэту праўду ажыццяўляе Саюз Совецкіх Соцыял-стычных Рэспублік, і таму яны пераходзяць на бок пролетарыята. Яны бачаць, што толькі разам з пролетарыятам можна стварыць і будучь створаны лепшыя творы. Яны бачаць, што пры ацэнцы пісьменніка пролетарыят выходзіць не з таго, на якой мове працуе даны пісьменнік, а з таго, ці выступае пісьменнік за рэвалюцыю, за рабочы клас, ці ён абараняе інтарэсы чуждага класа—буржуазію.

Выходзячы з гэтай класавай ацэнкі, пролетарыят выбірае сваіх любімых і папулярных пісьменнікаў.

Нядаўна венгерскі пісьменнік Бела Іллеш, аўтар вядомага твору „Тысяча гарыць“, гаварыў з групай аўстрыйскіх таварышоў пра літаратурныя праблемы. У гутарцы з імі ён запытаўся ў аўстрыйскіх таварышоў: „Хто вашыя самыя важныя, самыя вялікія, самыя папулярныя пісьменнікі?“.

Аўстрыйскія таварышы адказалі яму: „Нашы самыя папулярныя пісьменнікі—Максім Горкі, Шолахаў, Панфераў, Фадзееў, Гладкоў, Эрэбург“.

Савецкая літаратура надзвычай маладая, але яна ўжо настолькі поўнакроўная і самастойная, што ёю не толькі зачитваюцца на Захадзе, але па ёй раўняюцца пісьменнікі Захада, якія ідэйна парываюць з фашызмам, з імперыялістычнай буржуазіяй. Нашы творы—гэта творы пра новы свет, творы новай эпохі, творы новай сацыяльнай фармацыі, імя якой—кунізм.

Задачи беларускэй савецкай літаратуры

Стварэнне твораў, вартых нашай эпохі, з'яўляецца баявою задачай кожнага пісьменніка. Арганізацыя ўсямернай дапамогі ім у гэтай пачаснейшай рабоце з'яўляецца баявою задачай партыйных, савецкіх, прафесіянальных і комсамольскіх арганізацый.

Піонеры, комсамольцы, і т. д.—усе ставяць патрабаванне перад пісьменнікамі аб тым, якія кніжкі, якон якасці, і ці скора яны дадуць чытачу. Справа, вядома, не ў колькасці кніг. Нашы выдавецтвы гавораць, што да 70 проц. усіх выданных кніг другі раз выдаваць нельга. Гэта гаворыць аб тым, што ў нас было напісана многа дрэннага. Іншы раз чытаеш кнігу і—ці не дачытаеш яе і кінеш, а калі дачытаеш, дык пасля лаеш пісьменніка, гаворыш: „Навошта толькі я патраціў столькі часу на гэту кнігу?“

Калгасніца Смірнова, якая выступала на Ёсесаюзным з'ездзе пісьменнікаў, сказала:

„Вы многа перадаеце нам свайго вопыту, многа друкуеце кніг. Кнігі тав. Шолахава, кнігі т. Панфёрава і яшчэ многа розных кніг, мы іх чытаем. Але ў вас ёсць вялікая недапрацоўка ў кнігах. У вашых кнігах нідзе не было сказана пра калгасніцу-ўдарніцу“.

Тав. Смірнова закончыла свю прамову заклікам:

„Давайце, таварышы пісьменнікі, разам з гэтага лёну, які мы вам прывезлі, вытчам новую старонку кнігі і адзначым на першай старонцы жанчыну“.

Заклік—давайце, таварышы пісьменнікі, вытчам новыя сотні старонак кніг, вартых нашага слаўнага жыцця, барацьбы і эпохі—гучэў з гэтай трыбуны з'езда, з вуснаў выступаюшых і піонераў, і комсамольцаў, і дарослых рабочых. У адказ на гэты заклік нашы пісьменнікі павінны паказаць узоры творчай работы. Адля гэтага наш пісьменнік павінен працаваць над сабой, над сваёю культурай, над сваім ростам, бо пісьменнік не можа добра вынаходзіць таго, чаго ён сам не ведае. Ён можа даць тое, што ён асвоў, пераварыў, прычым не механічна, а крытычна асвоў культурную спадчыну мінулага.

Калі пісьменнік апісвае, напрыклад, які-небудзь завод ці цэх, дык трэба, каб ён ведаў работу станка гэтага цэха, машыны, а галоўнае людзей, якія кіруюць гэтымі аграгатамі. Пісьменнік павінен мець веды сацыяльных і прыродазнаўчых навук.

Для стварэння літаратуры вартай нашай эпохі трэба ўпарта, настойліва і заўзята вучыцца, таму што як ніколі вяліка цяпер адказнасць савецкага пісьменніка. Вядомы пісьменнік т. Лахуці сказаў пра гэтую адказнасць так:

„Калі памыляецца інжынер, які будзе завод, гэта абыйдзецца дзяржаве ў некалькі лішніх мільёнаў руб. Калі памыляецца інжынер чалавечых душ, шкода, зробленая ім сацыялістычнаму будучніцтву, будзе непамерна большая, бо памылка яго дасць сябе знаць на свядомасці саміх будаўнікоў“.

Вось чаму перад нашымі пісьменнікамі стаіць вялікая работа. У гэтай рабоце могуць і павінны максімальную дапамогу зрабіць партарганізацыі. Гэта дапамога пісьменніку павінна выражацца, вядома, не ў сходах. Чым часцей мы будзем збіраць іх, чым часцей пісьменнікі будуць рабіць даклады, тым менш яны будуць працаваць. Тут не можа быць прамой прапорцыі. Партарганізацыі могуць і павінны

стварыць такую абстаноўку, каб пісьменнікі сапраўды маглі над сабой працаваць. Усе партыйныя і савецкія арганізацыі павінны ўжыць рад захадаў для стварэння неабходных матар'яльных і іншых умоў у рабоце нашых літаратурных арганізацый.

Менскі гарком партыі таксама павінен заняцца гэтым пытаннем і шчыльна падыйсці да становішчага вырашэння яго.

Перад беларускай савецкай літаратурай пасля Усесаюзнага з'езда стаяць наступныя задачы:

1. Прапрацоўка матар'ялаў з'езда, якія шырока разгарнуліся і зхапіла вялікія масы працоўных, носіць яшчэ павярхоўны, агітацыйны характар. Неабходна разгарнуць паглыбленую прапаганду рашэнняў і матар'ялаў першага з'езда, маслізуючы ўвагу працоўных вакол пытанняў літаратуры.

У першую чаргу гэта задача ляжыць на партыйных, комсамольскіх і прафесіянальных арганізацыях, якія павінны справу папулярызацыі савецкай літаратуры ўвесці ў сістэму штодзённай работы.

2. Для стварэння высокакасных твораў трэба ўсямерна ўзмацніць работу над мовай. Пытанні мовы мастацкай літаратуры стаяць асабліва высока і востра ў нас, у Беларусі, бо ў гэтай галіне беларускія нацыянал-дэмакраты асабліва многа нашкодзілі. Рэформа беларускага правапісу была адным з асабліва моцных удараў па шкодніцкай рабоце беларускіх нацдэмаў. Але наша неадкладная задача — зусім выкарчаваць рэшткі гэтага шкодніцтва і забяспечыць далейшае развіццё беларускай літаратурнай мовы на аснове багацця моўнага матар'ялу, створанага ў працэсе барацьбы за дыктатуру пролетарыята, за пабудову сацыялізма.

І калі беларускія нацдэмы прытуплялі мову і імкнуліся зрабіць з яе зброю для свайх контррэвалюцыйных мэт, дык мы павінны адточваць яе для справы барацьбы за камунізм. Без пільнай, уважлівай работы над мовай нельга змагацца за мастацкую ўдасканаленасць літаратуры.

3. З'езд прадэманстраваў нябачаны рост літаратуры 53-х народаў Савецкага саюза. Задачай беларускіх савецкіх пісьменнікаў з'яўляецца — устанаўленне інтэрнацыянальнай сувязі з брацкімі савецкімі літаратурамі, узаемны абмен вопытам, больш глыбокае вывучэнне шматмоўнай, інтэрнацыянальнай па свайму зместу савецкай літаратуры, перавыданне лепшых узораў яе на беларускую мову.

4. Неабходна больш актыўна, як да гэтага часу, разгарнуць вывучэнне і папулярызацыю рэвалюцыйнай літаратуры капіталістычных краін. З гэтай мэтай неабходна праграмы нашых навучальных ўстаноў удакладніць.

5. Выключнае значэнне набывае ўзмацненне канкрэтнага кіраўніцтва, творчай дапамогі пачынаючым пісьменнікам і разгортванне работы літаратурных гурткоў, забяспечанне іх праграмамі, метадычнымі дапаможнікамі і высокакваліфікаванымі кіраўнікамі, у першую чаргу з ліку добра падрыхтаваных настаўнікаў, літаратуразнаўцаў і крытыкаў.

6. Пачатую работу па перакладу і выданню на рускай мове лепшых твораў беларускай літаратуры неабходна прадоўжыць, звязнуўшы асаблівую ўвзгу на якасць перакладаў, якая да гэтага часу астаецца недавальняючай. Неабходна арганізаваць пераклады беларускіх пісьменнікаў і на іншыя мовы (украінскую, грузінскую і т. д.).

7. Цэнтральнай задачай партыйнай арганізацыі пісьменнікаў, праўлення ССПБ з'яўляецца ўпартая штодзённая барацьба за высокую ідэйна-мастацкую якасць літаратуры, за падняцце літаратурнай крытыкі на ўзровень тых задач, якія партыя ставіць перад літаратурай.

Садзейнасць далейшаму росквіту мастацкай творчасці — асноўная і важнейшая задача літаратурнага кіраўніцтва.

8. Цэнтральныя газеты БССР „Звязда“, „Рабочий“ і інш. яшчэ зусім мала ўвагі аддаюць мастацкай літаратуры. Аб гэтым сведчыць поўная адсутнасць мастацкіх нарысаў, фельетонаў і т. д. Тут трэба дмагчыся рашучага пералому. Карыстаючыся выпадкам, адначасу падрэшым пачатак „Звязды“ у яе рабоце з чытачамі мастацкай літаратуры.

„Звязда“ ад 18 верасня апублікавала даныя аб тым, як паасобныя рабочыя, напрыклад, слесар Сцепанюк, майстар рамонтнага цэха Кунцэвіч, электрамонтёр Захараў і іншыя, як яны чытаюць творы Талстога, Чэхава, Шолахава і беларускіх пісьменнікаў. Па-мойму, „Звязда“ гэтым паказам зра іла пачатак вялікай і цікавай работы.

Пералом к лепшаму неабходны ў дачыненні літаратурнага перыядычнага друку.

Назразумела, чаму часопіс „Полымя рэвалюцыі“ выходзіць з вялікім спазненнем. Шосты і сёмы нумары вышлі толькі ў кас рычніку. Трэба забяспечыць сістэматычны выхад гэтага часопіса. Трэба, каб ДВБ, Белаліграф і ўсе адказныя за выпуск часопіса неадкладна выправілі гэта.

Пра газету „ЛІМ“. Задачы, якія я паставіў перад пісьменнікамі БССР, цалкам датычаць і газеты „ЛІМ“. Газета павінна разгарнуць больш аперацыйнае і поўнае асвятленне ходу прапрацоўкі і вывучэння рашэнняў з'езда пісьменнікаў, сістэматычна заняцца азнаямленнем беларускай пролетарскай грамадскасці з літаратураю брацкіх рэспублік і замежнай рэвалюцыйнай літаратурай, разгарнуць творчае абмеркаванне праблем літаратуры, пастаўленых на Усесаюзным з'ездзе (праблемы зместу і формы, праблемы сюжэта, паказу вобразаў становячага героя нашай эпохі).

Перад газетай—мора яшчэ нявырашаных праблем.

„Літаратура і мастацтва“ павінна куды паўней і глыбей заняцца асвятленнем пытанняў мастацтва (тэатра, жывапісі, музыкі, кіно і самадзейнага мастацтва), ёй павінна быць забяспечана неабходнае падтрыманне і дапамога з боку актыва і пісьменнікаў, і мастакоў. Сур'ёзныя задачы стаяць перад літаратурнаю крытыкай у галіне папулярызацыі твораў нашых пісьменнікаў. Нажаль, не заўсёды наша крытыка гэтым вызначаецца.

Нядаўна наша Беларуская Акадэмія Навук выдала творы Паўлюка Труса—аднаго з таленавіцейшых паэтаў нашага часу, паэта, які, як вядома, памёр. Гэты паэт аалюстроўваў ролю рэвалюцыйнага сялянства ў пролетарскай рэвалюцыі. Паўлюк Трус у сваёй паэзіі свежа і глыбока паказаў рэвалюцыйную псіхалогію сялянства, ён даў яркі малюнак грамадзянскай вайны. Яму з вялікім поспехам удалося аалюстраваць героіку грамадзянскай вайны. Шкода, што наша крытыка яшчэ не разабрала глыбока і ўсебакова гэтага паэта, а значыць і не садзейнічала, каб дастаткова давесці яго да чытача.

Творы Паўлюка Труса неабходна давесці да шырокіх рабоча-сялянскіх мас.

Прадстаўленыя на Першым усесаюзным з'ездзе савецкіх пісьменнікаў шматнацыянальныя літаратуры Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік прадэманстравалі на ўвесь свет тое, што ўсе яны непамерна выраслі за перыяд пролетарскай дыктатуры. Правільнае ажыццяўленне ленінскай нацыянальнай палітыкі нашай камуністычнай партыяй забяспечыла тое, што пераможная песня сацыялізма раздаецца цяпер на ўсіх мовах народаў вялікага Савецкага саюза.

Перамога гэта заваявана ў рашучай і бязлітаснай барацьбе з буржуазнымі нацыяналістамі, якія імкнуліся ў сваіх контррэвалюцыйных мэтах прыбраць участак літаратуры ў свае рукі. Перамогі, з якімі прыйшлі літаратуры народаў Савецкага саюза на свай першы ўсесаюзны з'езд пісьменнікаў, былі дасягнуты ў непасрэднай сувязі з пролетарыятам усяго СССР. Брацкая данамога Савецкага саюза і кіраўніцтва большэвіцкай партыі забяспечылі нябачаны рост сацыялістычнай па зместу і нацыянальнай па форме культуры ўсіх народаў Савецкага саюза.

Падводзячы вынікі гэтаму з'езду савецкіх пісьменнікаў, мы па праву можам сказаць, што акрамя свайго агромнага літаратурнага значэння з'езд мае буйнейшае палітычнае значэнне. Гэты з'езд канкрэтызаваў далейшы творчы шлях і план дзеяння пісьменніка ў яго наступнай вялізнай рабоце на карысць нашай сацыялістычнай радзіме. З'езд аформіў і замацаваў ужо даўно пачаты працэс аб'яднання інтэлігенцыі народаў Савецкага саюза пад сцягам сацыялістычнага будаўніцтва. З'езд яшчэ раз паказаў усяму свету, што вялікі сцяг Маркса-Энгельса-Леніна-Сталіна перамог. Рэзультатам гэтай перамогі быў і з'езд савецкіх пісьменнікаў, які не пад сілу нікому, акрамя нас, большэвікоў. Першы з'езд савецкіх пісьменнікаў быў з'ездам адзінства і згуртаванасці ўсіх пісьменніцкіх сіл; з'ездам адзінства і згуртаванасці вакол ленінскай партыі, адзінства і згуртаванасці вакол нашага правадыра т. Сталіна. Недарма кожны ўспамін імя натхняльніка і правадыра нашай партыі, імя Сталіна, пранізвала кожнага дэлегата з'езда токам бадзёрасці, сілы, любові, новай творчай энергіі і падымала з месца ўсіх дэлегатаў усіх народаў вялікай нашай краіны. Пра яго, правадыра народаў і натхняльніка сацыялізма, лепшыя, самыя гарачыя словы на ўсіх мовах чуліся з трыбуны вялікага з'езда вялікіх людзей. Пад кіраўніцтвам нашага правадыра і нашай вялікай партыі нашы пісьменнікі, шмат чаму навучыўшыся ў гэтага гістарычнага з'езда, пойдучь наперад да новых найвялікшых перамог.

П. Андрэў.

СССР у святле міжнароднага становішча

Семнаццатая гадавіна Окцябра багата каласальнымі перамогамі не толькі у галіне будаўніцтва соцыялізма ўнутры нашай краіны. Пролетарыяты і ўсе працоўныя Савецкага саюза з гонарам могуць адзірацца на прайздзены шлях і ў галіне знешняй савецкай палітыкі, такой-жа яснай і мэтаймкненнай, як і палітыка ўнутраная.

Простая і разам з тым мудрая—яна можа быць сфармулявана ў трох словах: «мір і барацьба за мір».

Гэты фундамент нашай знешняй палітыкі закладзены першымі дні існавання Савецкай Расіі. Гэты-ж прынцып захоўваем мы і ў дні бурнага росту нашай магутнасці, у дні, пра якія справядліва і мудра сказаў наш вялікі правадыр і настаўнік т. Сталін:

I.

«З краіны слабой і непадрыхтаванай да абароны Савецкі саюз ператварыўся ў краіну магутную ў сэнсе абароназдольнасці, у краіну, гатовую да ўсякіх выпадковасцей, у краіну, здольную вытвараць у масавым маштабе ўсе сучасныя сродкі абароны і забяспечыць імі сваю армію ў выпадку нападу звонку».

Не будзем напамінаць багатыя падзеі мінулых гады. Любы мадавер можа наглядна пераканацца ў мірных намерах краіны будаўніцтва соцыялізма хоць-бы на факце далёка-ўсходняй правакацыі 1929 г., калі цёмныя сілы сусветнага імперыялізма з мэтай справакаваць СССР на вайну нацкоўвалі на яго кітайскіх мілітарыстаў, і калі савецкі ўрад сваімі хладнакроўнымі і дастойнымі паводзінамі ліквідаваў канфлікт. Наша мэта—паказаць на міжнародных падзеях апошніх двух год нязменнасць мірнага знешняй палітыкі Савецкай краіны ў гады яе ўзросшай магутнасці.

Кожны, хто ўважліва сочыць за нашаю прэсай, можа лёгка ўпэўніцца ў тым, што капіталістычныя дзяржавы (без ліку малых дзяржаў, якія так ці інакш аказваюцца на поведзе ў вялікіх дзяржаў) праводзяць дзве асноўныя палітыкі, якім адпавядаюць дзве групы дзяржаў—праваднікоў гэтай палітыкі.

Першы кірунак сусветнай палітыкі—падрыхтоўка грамадскай думкі да немінучага выбуху новых захватніцкіх войн. Палітыку гэту натхняюць дзяржавы, пануючыя класы кагорых ставяць далейшае сваё існаванне ў прамую залежнасць ад захапату новых каланіяльных уладанняў. Да такіх краін адносяцца Японія і Германія. Другі кірунак—тэндэнцыя да захавання міру. Яе пракламіруюць дзяржавы, якія на даным этапе развіцця міжнародных падзей часова вымушаны

адмаўляцца ад вайны ў сілу цэлага раду прычын унутры-палітычнага і агульна-сусветнага значэння.

Курс гэты падтрымліваюць: Францыя, Малая Антанта, прыбалтыйскія дзяржавы і зацікаўленыя ў захаванні міру скандынаўскія краіны, супроць якіх накіраваны рэвізіянісцкія імкненні Германіі і Венгрыі. Ледзь пачынаюцца зрухі ў гэтым кірунку можам прасачыць таксама і ў англійскай палітыцы. Што-ж датычыць Італіі, то яе пазіцыя цяпер будзе залежаць ад франка-італьянскага збліжэння.

Асобую пазіцыю займае СССР. Палітыка СССР ёсць поўнае адмаўленне ад захватніцкіх войн. Гэта вялікая, нічым не абмежаваная палітыка міру асабліва рэльефна выдзяляецца на фоне міжнародных адносін. Знешняя палітыка СССР заслугоўвае асаблівай увагі, як процістаючая цёмным сілам імперызма, якія энергічна рыхтуюць планы новых войн за перадазел ужо падзеленага свету і контррэвалюцыйных выступленняў супроць краіны Саветаў.

«У асабліва крытычныя для буржуазіі часы фашызм карыстаецца антыкапіталістычнай фразеалогіяй, але як толькі ён бачыць, што яго ўлада забяспечана, ён нязменна праяўляе сябе як тэарыстычная дыктатура буйнага капітала і адкідае ўсю антыкапіталістычную дрэбедзень» (з праграмы Камітэра).

Германскі фашызм прышоў у ўладзе пры падтрымцы шырокіх колаў расчараванай дробнай буржуазіі, кулацтва і нязначнай часткі менш свядомага пролетарыята, страціўшага ўсякую надзею на атрыманне якіх-небудзь сродкаў для існавання. Гэтыя слаі насельніцтва ў тупой расчараванасці слепы верылі антыкапіталістычным фразам і дэмагагічным абяцанкам Гітлера аб разбуйненні капітала, аб «адноўленым гонары» германскага рабочага і т. д.

Умацаваўшы сваю ўладу, германскі фашызм не забаве адкінуць усю антыкапіталістычную дрэбедзень і, маскуючыся лозунгам, «качэнацыянальна-соцыяльнай рэвалюцыі», паставіць адкрытую дыктатуру буйнага капітала. Гэта, натуральна, выклікала шырокую хвалю незадаволенасці сярод працоўных мас і бражэнне ў тых колах, якія з'яўляліся сацыяльным базісам нацыянал-соцыялізма ў яго першапачатковым выглядзе. Але гэта—крах унутрыпалітычных пабудаванняў германскага фашызма. Кіруючая верхавінка, каб рэабілітаваць сябе, павінна была адшукаць нейкую адтуліну для змякчэння ўсё больш і больш нарастаўшай незадаволенасці ўнутры краіны. Патрэбен быў нейкі новы дэманстрацыйны жэст, маскуючы права і банкруцтва фашысцкай палітыкі. Такою мерай стала знешне-палітычная праграма фашызма. Гітлер, яшчэ да прыходу к ўладзе, прадвызначыў шлях, па якім павінна была развівацца фашысцкая палітыка. Так, у яго кнізе «Мая барацьба» чытаем:

«Мы, нацыянал-соцыялісты, свядома падводзім рысу пад знешне-палітычным кірункам даваеннага часу. Мы пачынаем там, дзе Германія закончыла 600 год назад. Мы заканчваем адвечны рух германцаў на поўдзень і на захад Еўропы і абарачаем погляд да зямель на ўсходзе. Мы канчаем каланіяльна-гандлёвую палітыку даваеннага часу і пераходзім да палітыкі заваёвы новых зямель. І калі мы сёння гаворым пра новыя землі ў Еўропе, то мы можам думаць толькі аб Расіі і пад-уладных ёй акраінах... Будучую мэтай нашай знешняй палітыкі

павінна быць не заходняя і не ўсходняя палітыка ў сэнсе набыцця тэрыторый для германскага народу» (Гітлер «Мая барацьба», стар. 742, выд. 32 г.).

Рух на ўсход, г. зн.—на СССР. Але і гэта не ўсё. У іншых частках фашысцкай знешне-палітычнай праграмы ёсць месцы, дзе вызначаецца кірунак руху германцаў, калі не на поўдзень і не на захад, то на «Заходнюю Манчжурыйю», г. зн. на балтыйскія краіны, аб каланізацыі якіх так гарача маравіць ост-эльбскія памешчыкі і ўсходне-прускія юнкеры. Другая «Манчжурыйя», вабячая погляд германскіх фашыстаў, знаходзіцца таксама ў цэнтры Еўропы гэта Аўстрыя. Але творцы трэцяй імперыі і гэтым не здаволелі, зрок іх вабяць адабраныя ў іх у свой час афрыканскія і ціхаакіянскія калоніі, нізіны Віслы, Памор'е (уся тэрыторыя пад Нотэч) і Эльзас. Зусім сразумела, што такая «шырокая» знешне-палітычная праграма не знашла спачування сярод іншых буржуазных дзяржаў, хоць германскі фашызм ад самага пачатку к уладзе няўтомна прапанаваў шпату імперыялістам, асабліва англійскім, заўжды цвёрдыячы пра сваю «гістарычную місію» вернага стража ўстойлівага капіталізма і аплота супраць пролетарскай рэвалюцыі ў Еўропе.

Як ні вяліка спакуса, але здзелка не магла адбыцца, бо занадта вялікі імперыялістычны сцягчэнасці. І нічога дзіўнага няма ў тым, што першым наглядным рэзультатам такой палітыкі аказалася знешне-палітычная ізаляцыя Германіі. І сапраўды, хіба магла Францыя, Англія, і наогул усе былыя саюзныя і аб'яднаўшыяся дзяржавы аднесціся з энтузіязмам да такіх планаў, не баючыся рэванша? Вядома, не. Узмацненне Германіі, якім-бы шляхам гэта ні было, немінуча вядзе да рэвізіі Версале, што ў перакладзе азначае новы перадзел свету на карысць аднаго капіталістычнага лагера і ў крыху другому.

Практычна разгортванне знешне-палітычнай праграмы фашыстаў пачалося, аднак, з другога канца. Перш, чым пачаць дзе-небудзь бойню, трэба даўзброіцца. Але ў гэтым пункце Германія адразу наткнулася на процідзеянне Францыі. Крах жэнеўскай канферэнцыі па разбраенню акрыліў надзеямі фашысцкіх палітыканаў і даў ім магчымасць рэзка паставіць пытанне перад Лігаю нацый аб раўнапраўі і ў галіне ўзбраенняў, або ўльтыматум: Германія пакідае Лігу.

Перад гэтым ішлі доўгія перагаворы ў Парыжы, дзе германскі фашызм катэгарычна патрабаваў раўнапраўя ва ўзбраеннях і атрымаў такі-ж адказ, як і крыху пазней у самой Жэневе. Германіі былі прадаўлены наступныя ўмовы: германская армія ператвараецца ў міліцыю з кароткатэрміновай службай, колькасць міліцыі даводзіцца да 200.000 чалавек; устанаўляецца міжнародны кантроль над яе ўзбраеннем на працягу ад 2-х да 4-х год; ніякіх новых відаў узбраення (танкі, авіяцыя і т. д.) Германія ўвесці не мае права.

Паставіўшы пытанне ў такой форме—або раўнапраўе, або выхад з Лігі нацый—германскі фашызм зноў апынуўся перад адзіным фронтам Англіі, Францыі і ЗША, рашуча адвергнуўшы падобную альтэрнатыву. Германія, у адказ на гэта, заявіла аб сваім выхадзе з Лігі.

Можна з упэўненасцю сказаць, што ніколі яшчэ знешне-палітычная ізаляцыя Германіі не была так сур'ёзна, як у момант выхаду яе з Лігі. Аднак, паставіўшы ў тупік канферэнцыю па разбраенню, сам германскі фашызм апынуўся ў такім-жа становішчы: знешне-палітычная ізаляцыя, з аднаго боку, беспрацоўе, голад і галеча—з другога.

Выхад Германіі з Лігі трэба разглядаць толькі як дэманстрацыйны

жэст, як пэўны ўнутрыпалітычны манеўр, зроблены з мэтай рас-сасаць нарастаючую незадаволенасць працоўных мас і выратаваць фашысцкую дыктатуру. З другога боку, выхад Германіі з Лігі азначае канец разбяральнай камедыі і пачатак адкрытай гонкі ўзбраен-няў усіх без выключэння імперыялістычных дзяржаў, у тым ліку, вя-дома, і Германіі. За крызісам Жэневы скрываецца злавесны вынікамі, яшчэ больш глыбокі крызіс Версаль.

Авантурысцкая палітыка германскага фашызма натыкалася на су-праціўленне пэўнай групы дзяржаў, якія чакалі небяспекі з боку Германіі ў другую чаргу, і знашла спачуванне сярод тых, каму фа-шысцкая экспансія пагражала ў першую чаргу: тутарка ідзе аб Польшчы. Рэзкі адыход Польшчы ад Францыі трэба тлумачыць не імкненнем да самастойнасці, як гэта стараюцца прадставіць польскія дыпламаты. Пасяганні фашызма на польскае памор'е і жадаанне здзейсніць свае даўнія мары аб новых набытках—вось што штурхала польскую буржуазію на пошукі новай арыентацыі.

Да 1933 года знешняя палітыка польскай дыпламатыі з'якча ў агульным рэчышчы з французскай, недаверліва і нават варожа адно-сячыся да Германіі і Савецкага саюза. Ёзкая пагроза з боку Гер-маніі, якая прасцірала свае шчупальцы к Калідору, і відавочнасць таго, што СССР не мае намеру да якіх-небудзь агульных дэясняў з фашысцкай Германіяй прывялі да вядомага збліжэння Польшчы з Савецкім саюзам. Былі заключаны пакты аб ненападзе і вызначэнні агрэсара, зменшаны размеры антысавецкіх кампаній у Польшчы і т. д. Але ў апошні час у Польшчы адбываюцца зусім адваротныя працэсы. Па меры таго, як ёй удалося прашчулаць, што Германія ў мэтах дэзарганізацыі французскага тылу гатова пайсці на дэўнае збліжэнне з Польшчай, не адмаўляючыся ад сваіх прэтэнзій на Ка-лідор, польская дыпламатыя робіць паварот тварам да Германіі, пры-крываючы гэта тутаркамі аб «вызваленні ад французскай палітыч-най залежнасці», тутаркамі аб «незалежнай польскай палітыцы» і т. д.

За гэту мэта Польшча змагалася ў першую чаргу супроць сваёй саюзніцы Францыі, якая разглядала Польшчу, як дзяржаву другога ранга. Развіваючы сваю палітыку ў гэтым жа напрамку, Польшча імкнецца вызваліць сябе таксама і ад кантроля Лігі нацыяў у паліцыі аб становішчы нацыянальных меншасцей у Польшчы. Гэта паслу-жыла поводам для небывала вострай палемікі паміж французскім і польскім друкам. Францыя лічыла, што ануляванне Польшчай да-гавору аб абароне меншасцей, устаноўленага Версальскім дагаворам, будзе пэўнай уступкай германскаму фашызму, які з прыходам к уладзе таксама спрабаваў аднабакова расторгнуць Версальскі дагавор. Да гэтых фактаў нельга не дадаць таксама адмоўныя адносіны Польшчы да франка-савецкага праекта Ёсходняга пакта. Двусэннасць і няпэўнасць у гэтым пытанні значная частка міжнароднай прэсы раз-глядае таксама, як сімptom прагерманскіх тэндэнцый.

З гэтых фактаў ужо можна рабіць вывад, што польскія палі-тыкі клоняць да разрыву саюзных адносін з Францыяй і цягнуць да збліжэння з Германіяй. Гэта тым больш відавочна, калі мець на ўвазе недвусэнсную заяву аб незацікаўленасці Польшчы ў пытанні паўднёва-ўсходняй экспансіі германскага фашызма. Відаць, пытанне аб кампенсацыі Польшчу больш не непакоіць. Няма сумнення, што разрыв Польшчы з Францыяй прывядзе к таму, што апошняя будзе ўцягнута ў арбіту германскага ўплыву, што ў сваю чаргу можа скон-чыцца польска-германскім супрацоўніцтвам на Ёсходзе Еўропы.

Японія. Знешне-палітычная праграма японскага імперыялізма, так сама як і праграма германскага фашызма, падобны тым, што маюць адзін агульны аб'ект сваёй экспансіі—СССР.

Агрэсіўныя выступленні японскага імперыялізма ў адносінах савецкіх рэспублік пачаліся яшчэ ў 1918—20 гг. Японскае войска заняло ўвесь савецкі Далёкі Ўсход да Байкала, японскі імперыялізм спрабаваў не толькі задушыць рэволюцыйны рух, але акупаваць агромную тэрыторыю савецкага Далёкага Ўсходу і пашырыць свой уплыў на Манголію і Сібір. Гэты план сарваўся, дзякуючы пераможнаму наступленню Чырвонай арміі і чырвоных партызан і з прычыны вострых супярэчнасцей, што ўзніклі паміж імперыялісцкімі краінамі на глебе дзеляжу захвачанай тэрыторыі. Вимушаны адступіць на свае астравы, японскі імперыялізм аніяк не адмаўляўся ад сваіх захватніцкіх планаў. Імперыялістычныя колы Японіі прадаўжалі планамерную падрыхтоўку сваіх узброеных сіл, а таксама стратэгічнага плацдарма ў Паўночнай Манчжурый і ў Карэі для новага нападу на СССР.

Прадстаўнікі імперыялістычных колаў Японіі, выступаючы ў прэсе, адкрыта заяўлялі аб сваіх планах захватніцкай палітыкі. Так, напрыклад, яшчэ ў 1923 годзе, віднейшы ў Японіі ваенны публіцыст—Каіра Сато—у кнізе «Японія і Амерыка ў іх узаемных адносінах» накідаў такую схему раздзелу свету:

«Англія павінна вярнуцца ў Афрыку і Індыю. ЗША могуць пашыраць сваю ўладу на паўночную і паўднёвую Амерыку, а Японія павінна атрымаць вярхоўную ўладу над Кітаем і рускімі ўладаннямі на Далёкім Усходзе».

Японскі прэм'ер-міністр барон Танака таксама ў 1927 г. у сваёй дакладнай запісцы японскаму імператару пісаў:

«Савецкая Расія з'яўляецца грозным для Японіі фактарам у адносінах рэволюцыйнага ўплыву на мышленне карэйскага і японскага народу».

Развіваючы свае планы аб захваце Манчжурый і Манголіі, барон Танака адначасова паставіў пытанне і аб вайне з СССР:

«У праграму нашага нацыянальнага росту ўваходзіць відавочна неабходнасць зноў скрыжаваць наш меч з Расіяй на палях Манчжурый і Манголіі ў мэтах аўладання іх багаццямі. Манчжурый і Манголія з'яўляецца для нас Бельгіяй Далёкага Ўсходу. У нашых войнах з Расіяй і з ЗША, мы павінны будзем прымусіць Манчжурый і Манголію перанесці ўсе жахі вайны».

Закранаючы пытанне аб Манчжурый, аб КУЧ і аб уплыве СССР на рэволюцыйны рух Манголіі і Карэі, Танака выдае свой страх перад растуць рэволюцыйным рухам у японскіх калоніях, Кітаі і ў самой Японіі. Нарэшце, у адносінах СССР ён прыходзіць к вываду:

«Калі мы заглянем у будучае Японіі, то мы павінны прызнаць немінучасць вайны з Расіяй... Пакуль гэты скрыты рыф не будзе ўзорван, наш дзяржаўны карабель не зможа хутка плысці ўперад».

Прышоўшы да заключэння, аб немінучасці вайны з СССР, Танака накідаў у сваім дакладзе і агульную стратэгічную схему наступлення японскай арміі супроць СССР і Кітая:

«Мы павінны будзем мабілізаваць армейскія дывізіі ў Фукуока і Хіросіма і адправіць іх у Паўднёвую Манчжурыю праз Карэю. Мы пашлем армейскія дывізіі, што знаходзяцца ў Нагоя, морам у Паўночную Карэю і адтуль у Паўночную Манчжурыю. Армейскія дывізіі, што знаходзяцца ў Хоккайдо і Сендай, павінны будуць адправіцца морам з Аморы і Хакодакі ў Владзі-восток і адтуль па Сібірскай дарозе (маецца на ўвазе Амурская чыгунка) і ў Харбін. Солунь-Тананьская чыгунка з ваеннага пункту погляду не толькі дазволіць нам пагражаць тылу савецкага Далёкага Ўсходу, але і пазбавіць Расію магчымасці падвозіць падмацаванні ў Паўночную Манчжурыю. Пабудаваўшы чыгунку Чаньчунь-Далай-Таонань, мы зможам ператварыць Далай у базу для наступлення на Сібір».

Гэтыя вытрымкі з дакладу барона Танака даволі ярка ілюструюць імперыялістычныя намеры японскіх кіруючых колаў у адносінах СССР. Японскі імперыялізм, акупаваўшы ў 31-32 г. Манчжурыю, пашоў па шляху, указанаму Танака. Ён захапіў Паўночную Манчжурыю, Жэхэ, падначаліў свайму кантролю ўнутраную Манголію і рыхтуецца выканаць другую частку праграмы—захапіць савецкі Далёкі Ўсход. Мангольскую народную рэспубліку і падначаліць свайму кантролю ўвесь Паўночны Кітай. У якасці паказчыка гэтага падрыхтоўкі, прыведзем некалькі цікавых дакументаў, апублікаваных у свой час у нашай газеце «Известия» ад 4 лютага 32 г. Аўтарамі гэтых дакументаў з'яўляюцца прадстаўнікі вышэйшых ваенных колаў Японіі. У адным з іх гаворыцца:

«Па пытанню аб тым, ці належыць Японіі пачаць вайну з Савецкім саюзам, ці не, лічу неабходным, каб Японія стала на шлях цвёрдай палітыкі ў адносінах Савецкага саюза, будучы гатовай пачаць вайну ў любы момант. Кардынальная мэта гэтага вайны павінна заключацца не толькі ў забяспечы Японіі ад камунізма, колькі ў аўладанні савецкім Далёкім Усходам і Ўсходнім Сібірам».

У другім дакуменце гаворыцца:

«Япона-савецкая вайна, прымаючы пад увагу становішча ўзброеных сіл СССР і становішча ў замежных дзяржавах, павінна быць праведзена як мага хутчэй. Мы павінны ўсвядоміць тое, што па меры праходжання часу абстаноўка робіцца ўсё больш спрыяючай для СССР. Я лічу неабходным, каб імператарскі ўрад павёў-бы палітыку з разлікам як мага хутчэй пачаць вайну з СССР».

У тым-жа дакуменце сказана:

«Зусім магчыма, што, не гледзячы на нашу стратэгію сакрушэння і імкнення да хуткай развязкі, у сілу розных умоў нам нельга будзе праводзіць вайну ў поўнай адпаведнасці з намячаным планам дзеянняў. Узнікае надзвычайнай важнасці пытанне аб канечным моманце нашых ваенных аперацый. Зразумела, нам трэба будзе здзейсніць прасоўванне да Байкальскага возера.

Што-ж датычыць далейшага наступлення на Захад, то гэта павінна быць вырашана ў залежнасці ад агульнай абстаноўкі, якая створыцца к таму часу, і асабліва ў залежнасці ад становішча дзяржаў, якія выступаць на Захадзе. У тым выпадку, калі мы спынімся на Забайкальскай чыгуначнай лініі, Японія павінна будзе ўключыць акупаваны Далёка-Ўсходні край поўнасю ў склад уладанняў імперыі. На гэтай тэрыторыі наша войска павінна размясціцца ў парадку ваенных пасяленняў, г. зн. на доўгі час. Мы павінны быць гатовы к таму, каб, правёўшы гэтую акупацыю, мець магчымасць чакаць далейшага развіцця падзей. Паколькі Японіі будзе цяжка нанесці смяротны ўдар Савецкаму саюзу шляхам вайны на савецкім Далёкім Усходзе, адным з гадоўнейшых момантаў нашай вайны павінна быць такая палітыка, шляхам якой магчыма будзе ўцягнуць суседзяў і іншыя дзяржавы ў вайну з СССР».

Яшчэ далей ідзе публіцыст Коміяцы, суаўтар газеты «Ніхон».

«Адзіны сродак дапамагчы Японіі—гэта адкрыць дзверы ў Сібір. Зараз лепшы час для ажыццяўлення гэтай праграмы. Чым хутчэй ажыццёвіцца праграма супроць СССР, тым лепш».

Паданы матар'ял з усёй відавочнасцю раскрывае ісцінныя намеры японскіх імперыялістычных колаў у адносінах савецкага Далёкага Усходу і Сібіру.

Такім чынам мы бачым, што славыты план барона Танака планмерна і метадычна праводзіцца ў жыццё, пры чым не малая частка яго—ужо пройдзены этап японскага імперыялізма.

Фактычны захват Японіяй Манчжурый даў магчымасць ёй прысунуць сваё войска ўшчыльную да савецкай граніцы.

Далей, японскі імперыялізм, захапіўшы ўсю чыгуначную сетку Манчжурый, ставіць сваёй задачай таксама захват КУЧ, бо астаўленне КУЧ у сумесным кіраванні зусім не на-руку японскім імперыялістам. Сумеснае кіраванне КУЧ расстрайвае ўсю іх страгэгічную схему захвату Паўночнай Манчжурый і схему дзеянняў прасоўвання на савецкі Далёкі Усход.

Пацверджаннем гэтага можа служыць вытрымка ўсё з таго-ж славутата мемарандума Танака:

«ПМЧ не адпавядае ўжо нашым мэтам. Улічваючы нашы цяперашнія патрэбы і нашу дзейнасць у будучым, мы павінны мець пад сваім кантролем усе чыгункі Паўночнай і Паўднёвай Манчжурый. КУЧ стане нашаю, аkurat так сама, як стала нашай ПМЧ».

Адсутнасць у Японіі мірных намераў у адносінах СССР пацвярджаецца яшчэ і фактам выхаду яе з Лігі нацый. Гэта акцыя ўжо даўно вызначана сусветным друкам, як імкненне Японіі развязаць сабе рукі для свабоднага ажыццяўлення сваіх азіяцкіх замыслаў. СССР, як вядома, пасля заключэння пактаў аб ненападзе з сваімі заходнімі суседзямі, звярнуўся з такой-жа прапановай і к Японіі. Гэты міралюбівы акт савецкага ўрада праследваў мэту захавання міру на Далёкім Усходзе. Аднак, японскі ўрад аднесся да прапановы СССР адмоўна, заявіўшы, што для гэтага яшчэ няма ўсіх неабходных умоў.

Тым самым японскі ўрад прадэманстравваў усяму свету адсутнасць у Японіі мірных намераў у адносінах СССР.

Для нас пакуль невядома, ці замацаваны гэтыя праграмы—праграма японскага і праграма германскага імперыялізма—у якім-небудзь дагаворы ці не. Але бяспрэчна тое, што агульнасць інтарэсаў (барацьба з СССР кіруючых колаў германскага фашызма і японскай ваеншчыны) прыводзіць ужо да ўзаемнага падтрымання на справе. І вось гэта акалічнасць паслужыла повадам для іншых імперыялістычных дзяржаў (у першую чаргу тых, каму пагражае Германія і Японія) перагледзець сваю палітыку і парашыць: ці выгадна для іх таксама вайна супроць СССР ці не і ці не акажацца згубным для іх той ці іншы вынік гэтай вайны? Адказ на гэтыя пытанні мы атрымаем пры разглядзе знешняй палітыкі дзяржаў, складаючых тую групу, якая на даным этапе міжнародных адносін схільна абараняць мір.

Францыя. Спробы кіруючых колаў Францыі каардынаваць свае дзеянні з Савецкім саюзам, накіраваныя на барацьбу за захаванне міру, ніяк не з'яўляюцца прызнакам асобых лачуццяў у адносінах краіны будуючага сацыялізма. Францыя з'яўляецца капіталістычнай дзяржавай, варожа настраенай к камунізму. Але прагрэсуючае ўзмацненне германскага імперыялізма пачынае рэальна пагражаць усім пазіцыям, з такой цяжкасцю заваяваным французскім імперыялізмам за апошнія 20 год.

Знешне-палітычная праграма Гітлера, як запэўніваюць яго палітыкі, не прадугледжвае неадкладных ваенных дзеянняў супроць Францыі. Рука к Эльзасу будзе працягнута тады, калі 3-я імперыя ўзбагаціцца хопіць-бы часткай набытага на Усходзе. Але, калі нават згадзіцца з тым, што гітлераўская Германія абмяжуецца ў першую чаргу заваёвамі на Усходзе і Паўднёвым Усходзе, або дапусцім, што Гітлер мае намер (як запэўнівае) мірным шляхам аб'яднаць Сярэднюю Еўропу, то і гэта ўжо будзе значыць звядзенне Францыі да дзяржавы другога ранга, поўнасцю залежнай ад германскага імперыялізма.

Далей, рэалізацыя ўсходніх замыслаў германскага фашызма, як адзначалася вышэй, вядзе або да знішчэння залежнай Польшчы, або падначалення яе германскаму ўплыву. У абодвух выпадках Францыя граціць не толькі саюзніка, але людскія і іншыя матэрыяльныя сілы Польшчы, якія пры далейшым ажыццяўленні германскіх экспансіўных планаў, могуць быць з поспехам абярнuty супроць той-жа Францыі. Францыя, улічваючы іменна гэтыя намеры, з першых дзён актыўна процідзейнічала ўсім спробам Гітлера знайсці тое ці іншае падтрыманне ў Парыжы для сваёй усходняй палітыкі.

Французская знешняя палітыка процідзеяння Германіі ў яе апошніх акцыях (дзеяннях) заключаецца ў тым, каб аб'яднаць вакоц сяб-дзяржавы, якім рэвізія Версальскага дагавора—г. зн. вайна—нічога добрага не абяцае.

Канцэнтруючы сваю дзейнасць іменна на гэтай ідэі, французскі міністр замежных спраў Барту прадпрыняў цэлы рад візітаў у суседнія дзяржавы з тым, каб выясніць, дзе і наколькі Францыя можа разлічваць на падтрыманне сваёй палітыкі. Варшаўскі візіт, як нам вядома, аказаўся не зусім удалым. У польскіх кіруючых колах к таму часу ўжо наспелі погляды іншай арыентацыі. Але візіт у Румынію і Чэхаславакію даў станоўчыя вынікі. Далейшыя крокі, ужытыя Барту,

разлічаны былі на тое, каб прыцягнуць на свой бок таксама Італію і Юга-Славію. Аднак, на гэтым шляху аказаліся дваякія цяжкасці: першая заключаецца ў тэрытарыяльных спрэчках паміж Італіяй і Юга-Славіяй, з аднаго боку, і Юга-Славіяй і Балгарыяй—з другога. Праўда, гэтыя цяжкасці адносна лёгка абыйсці. Сафійскае спатканне двух каралеў (балгарскага і югаслаўскага ў канцы верасня гэтага года) было абумоўлена адмаўленнем Балгарыі ад сваіх прэтэнзій на югаслаўскую Македонію.

Што-ж датычыць італа-югаслаўскіх трэнняў, то (ча згульнай думцы большай часткі французскага друку) мяркуюць, што, не гледзячы на буйныя затрудненні, усё-ж удалася дабіцца, калі не згоды паміж Італіяй і Малой Антантай, а ў прыватнасці Юга-Славіяй, то хоць бы разраджэння атмасферы.

Але перасіленне другой цяжкасці на шляху арганізацыі міжнароднага супрацоўніцтва і міру каштавала жыцця двум дзяржаўным дзеячам.

Палітычнае забоіства юга-слаўскага караля Александра і французскага міністра замежных спраў Барту з'яўляецца справай рук харватскай тэрарыстычнай арганізацыі, кіруемай харватскім нацыяналістам Антэ Павелічам. Гэта арганізацыя развівала сваю дзейнасць на тэрыторыі былой сваёй айчыны—Венгрыі. У яе праграму ўваходзіць аддзяленне Харватыі ад Юга-Славіі і стварэнне аўтаномнай харватскай дзяржавы. Гэта праграма—у чым цяпер ніхто не сумняваецца—выпрацавана, вядома, не кучкаю харватскіх нацыяналістаў,—надхніцелямі яе з'яўляюцца гітлераўскія фашысты і венгерскія рэвізіяністы, якія мараць аднавіць даўнейшыя граніцы Венгрыі. Стварэнне-ж «незалежнай» Харватскай дзяржавы ёсць першы крок на гэтым шляху; пакуль справа дойдзе да будучых войнаў за вялікую Венгрыю—Харватыя павінна быць ператворана ў нейкі буфер.

Марсельскія падзеі лічым і пачынаем з гэтага моманту, калі ў гэтых замыслах, былі (ды і ёсць) сур'ёзнаю пагрозаю зрыву гэтых планаў. Трэба было якім-небудзь крыклівым жэстам перарваць палітыку Францыі, разлічаную на гэты раз на збліжэнне Юга-Славіі з Італіяй. Але ў бяздарных руках рэвізіяністаў не аказалася ніякай палітычнай зброі, з якою можна было-б выступіць і парываць французскую палітыку. Прышлося прыбегнуць да самага прымітыўнага і разам з тым самага агіднага метада палітычнай барацьбы—да індывідуальнага тэрора. Варта падкрэсліць, што харватскія тэрарысты былі толькі зброяй больш сільных; іх рука накіроўвалася тымі, хто з першых дзён прыходу да ўлады Гітлера блакуецца з ім у барацьбе за аднаўленне сваіх былых граніц.

Марсельскія падзеі лічым і пачынаем з гэтага моманту, калі ў гэтых замыслах, былі (ды і ёсць) сур'ёзнаю пагрозаю зрыву гэтых планаў. Трэба было якім-небудзь крыклівым жэстам перарваць палітыку Францыі, разлічаную на гэты раз на збліжэнне Юга-Славіі з Італіяй. Але ў бяздарных руках рэвізіяністаў не аказалася ніякай палітычнай зброі, з якою можна было-б выступіць і парываць французскую палітыку. Прышлося прыбегнуць да самага прымітыўнага і разам з тым самага агіднага метада палітычнай барацьбы—да індывідуальнага тэрора. Варта падкрэсліць, што харватскія тэрарысты былі толькі зброяй больш сільных; іх рука накіроўвалася тымі, хто з першых дзён прыходу да ўлады Гітлера блакуецца з ім у барацьбе за аднаўленне сваіх былых граніц.

Адмаўляючыся ісці ў нагу з германскім фашызмам, французскай дыпламатыі прышлося перагледзець сваю палітыку таксама і ў адносінах японскай агрэсіі на Далёкім Усходзе.

Не сакрэт, што Францыя ў пачатку манчжурскай аккупацыі, належаў да ліку абаронцаў японскага імперыялізма. Японафільская палітыка французскага імперыялізма аб'яснялася, у першую чаргу, жадааннем аслабіць Савецкі саюз, калі не сваімі сіламі, то рукамі японскіх мілітарыстаў. Аднак, як толькі ў Германіі на чале ўлады аказаліся

заліся фашысты, дзеянні якіх недвусэнна гаварылі аб падрыхтоўцы ваеннай развязкі, праяпонская пазіцыя Францыі пачынае мяняцца.

Справа ў тым (французскія кіруючыя колы гэта ўлічваюць), што як толькі пачнецца вайна Японіі супроць СССР, то Францыя немгуча акажацца ў ізаліраваным адзіноцтве ў сілу таго, што яе былыя саюзнікі—Англія і Амерыка—вымушаны будуць канцэнтравать свае сілы на Далёкім Усходзе і, у выпадку неабходнасці, не змогуць даць тую ці іншую дапамогу сваёй былой саюзніцы—Францыі. А гэта стварыла-б для Германіі самыя спрыяючыя ўмовы, каб прымусіць Францыю, або згадзіцца з яе ўсходняй палітыкай (што ў пераносным сэнсе азначае капітуляцыю Францыі перад Германіяй), або ваяваць. Таму Францыя ў даных умовах не можа быць старонніцай японскай агрэсіі супроць СССР, інакш яна сама аказалася-б пад пагрозай

Вось асноўныя прычыны знешне-палітычнага характару, якія прымусілі Францыю стаць на шлях хоць-бы часовага адмаўлення ад вайны і захавання міру, на шлях далёка ідучага збліжэння з Савецкім саюзам, як краінай магутнай у сэнсе ваенным, і як краінай, сапраўды праводзячай тую палітыку, да якой Францыя вымушана была прыбегнуць у сілу гістарычнага ходу сусветных падзей. У гэтым прычына згоды Францыі на падпісанне пакта аб ненападзе з СССР і адсюль—пачатак вялікай палітыкі, звязанай з усходнім пактам, праект якога быў складзены па ініцыятыве Францыі і СССР.

Англія. Лаяльныя адносіны брытанскага імперыялізма к пасляваеннай Германіі тлумачацца ў першую чаргу той акалічнасцю, што Германія, згубіўшая ўвесь свой морскі флот у час апошняй вайны, не прадстаўляе непасрэднай пагрозы для Англіі. Але, па меры таго, як Германія рознымі шляхамі здолела давесці свае паветраныя ўзбраенні да размераў, пагражаючых англійскай безапаснасці, пачынае мяняцца і англійская палітыка ў адносінах Германіі.

Умацаванне авіяцыйнай магутнасці Германіі не дае ўпэўненасці Англіі ў тым, што германскі імперыялізм, пазбаўлены морскага флота, не будзе здолён нанесці ўдар Англіі, як астраўной дзяржаве. У сувязі з гэтым варта ўспомніць сімптаматычнае выступленне Балдуіна ў англійскім парламенце з заявай, што з гэтага часу граціцы абароны Англіі знаходзяцца не на скалах Дувра, а на Рэйне. Сімптаматычна гэта заява таму, што яна падвердзіла рост і дагэтуль назіраўшыхся тэндэнцый сумеснай антыгерманскай палітыкі з Францыяй. Аднак, мы яшчэ не маем падставы выступіць з адкрытай заявай, што Англія поўнасю прымянула да сучаснай французскай знешне-палітычнай сістэмы, тым больш, што паводзіны англійскага імперыялізма на Далёкім Усходзе на сёння не змяніліся. Знешне-палітычны курс Англіі ў святле агрэсіўных замыслаў Германіі, а Японіі ў асаблівасці, яшчэ не дастаткова вызначыўся, таму мы і гаворым, што ў Англіі тэндэнцыі захаваць існуючае становішча знаходзяцца ў зачатковым стане. Тут палітыка пакуль яшчэ ваганняў і пошукаў новай арыентыроўкі.

Італія. Збліжэнне Італіі з фашысцкай Германіяй адбылося не на аснове падобнасці дзяржаўных сістэм, а хутчэй на аснове рознагалоссяў паміж Італіяй і Францыяй. Нічога не атрымаўшая ў Версалі, Італія пачала дабівацца ад Францыі ўступкі некаторых каланіяльных тэрыторый, умацавання свайго ўплыву на Балканах і т. п. інакш кажучы, гэтыя патрабаванні называюцца патрабаваннямі рэ-

візіі Версальскага дагавора. Аказаўшыся ў ліку рэвізіяністаў, лёгка была знойдзена і база для італа-германскага збліжэння.

Італія з першых дзён збліжэння з Германіяй, недвусэнна заявіла, што яна ні пры якіх акалічнасцях не дапусціць далучэння Аўстрыі да Германіі. Пытанне аншлюса і паслужыла яблыкам раздору. Германскі фашызм, вымушаны манеўраваць на Усходзе Еўропы з тым, каб аслабіць франка-польскі саюз, вымушаны часова адмовіцца ад прэтэнзій на Калідор, пачаў фарсіраваць сваю дзейнасць за далучэнне Аўстрыі да Германіі. Першая спроба ў гэтым напрамку была арганізавана з тым, каб знутры захапіць уладу ў Аўстрыі. Гэта спроба, як нам вядома, скончылася толькі забойствам Дольфуса, не змяніўшы існуючага становішча. Аднак, з гэтага ўрока Італіі прыйшлося зрабіць вывад, што рэвізіянісцкія тэндэнцыі Германіі ў цэнтры Еўропы накіраваны ў першую чаргу супроць Італіі. З гэтага часу пачынаецца адыход Італіі ад Германіі і вышукваюцца шляхі для супрацоўніцтва з Францыяй. Першым паводам к гэтаму паслужыла пытанне аб забяспечанні незалежнасці Аўстрыі.

Пытанне аб Аўстрыі для Еўропы з'яўляецца пытаннем міру і вайны, таму ад вынікаў франка-італьянскай дагаворанасці па гэтаму пытанню і ад таго, наколькі далека Францыя зможа пайсці насустрач іншым італьянскім патрабаванням (патрабаванне калоній і балканская палітыка), будзе залежаць далейшая пазіцыя Італіі. Дагаворанасці зараз тут яшчэ няма, але імкненне Італіі дагаварыцца з Францыяй супадае з антыгерманскім паваротам Лондана і падкрэслівае тэндэнцыю адыходу Італіі к Францыі. Ад узмацнення гэтай тэндэнцыі многае будзе залежаць таксама і ў пытаннях італа-савецкіх адносін, бо гэтыя адносіны былі-б надзвычай затrudнены, калі-б Італія аказвала тое ці іншае падтрыманне германскаму фашызму, які паведаміў усяму свету аб барацьбе з Савецкім саюзам.

Малая Антанта. Чэха-Славакія, Юга-Славія, Румынія, якія прадстаўляюць сабой шматнацыянальныя краіны, раздзіраемыя ўнутранымі супярэчнасцямі, аказаліся таксама зацікаўленымі ў захаванні Версальскай сістэмы. Саюз гэтых трох дзяржаў, знешняя палітыка якіх ажыццяўляецца пад дырыжёрскую палачку Францыі, да мінулага года была накіравана ў асноўным супроць італьянскага імперыялізма, прэтэндуючага на пэўныя правы ў балканска-прыдунайскіх краінах. Аднак, з прыходам Гітлера к уладзе, Малая Антанта хутка пачала перабудоўваць сваю палітыку.

Першым адказам на прыход к уладзе ў Германіі ваяўнічага фашызма, паставіўшага ў парадак дня вайну (рэвізію Версальскага дагавора) з'явілася скліканыя нарада начальнікаў генштабаў і пазней канферэнцыя міністраў замежных спраў дзяржаў Малой Антанты, закончыўшаяся падпісаннем так званага «арганізацыйнага пакта» аб рэарганізацыі Малой Антанты.

Згодна новаму пакту, знешняй палітыкай Юга-Славіі, Чэха-Славакіі і Румыніі будзе кіраваць пастаянны Совет у складзе міністраў замежных спраў усіх трох дзяржаў. Дзяржава, якая ўваходзіць у склад Малой Антанты, пры заключэнні якіх-небудзь міжнародных дагавораў, павінна моцць змяніць сучаснае палітычнае становішча адной з гэтых краін, павінна атрымаць санкцыю Совета Малой Антанты і т. д.

Наступным крокам у гэтым напрамку было скарыстанне сітуацыі, створанай нацыянал-соцыялісцкім пугчам у Аўстрыі. Спроба Германіі захапіць уладу ў Аўстрыі знутры была свайго роду аплывухан

для Італіі, якая мае свае інтарэсы ў аўстрыйскіх абласцях—Штырыі і Карантыі. Адыход Італіі ад Германіі і пагроза вайны з боку апошняй стварыла спрыяючую абстаноўку для збліжэння Малой Антанты з Італіяй. Аднак, збліжэнне гэта будзе цалкам залежаць ад паспяховасці надыходзячых рымскіх перагавораў Францыі і Італіі, так раптоўна адтэрмінаваных апошнімі марсельскімі падзеямі.

Зацікаўленасць Малой Антанты ў захаванні існуючага палажэння ў Еўропе паслужыла асноўным аргументам для двух удзельнікаў Антанты—Румыніі і Чэха-Славакіі—прызнання СССР, краіны, якая, не з'яўляючыся ўдзельнікам Версальскага дагавора, таксама зацікаўлена ў захаванні міру.

Лімітрофы. Гісторыя знешняй палітыкі такіх дзяржаў як Эстонія, Латвія і Літва таксама багата фактамі пошукаў рознастайных шляхоў супрацоўніцтва з капіталістычнымі дзяржавамі.

Пагроза з боку Германіі і Польшчы, якія прэтэндуюць на тэрыторыі гэтых дзяржаў, і ўлэўненасць у тым, што СССР не мае намеру якіх-небудзь агульных дзеянняў з гэтымі дзяржавамі, даўно паставіла Латвію, Літву і Эстонію ў рады дзяржаў, якія вераць у шчырасць мірнай палітыкі СССР. Гэта лішні раз было пацверджана згодай на прадаўжэнне пактаў аб ненападзе, заключаных паміж СССР і гэтымі трыма дзяржавамі, на 10 год.

Далейшыя нашы мерапрыемствы, якія паследвалі за гэтым і накіраваны былі на ахову міру, таксама гавораць за тое, што наш знешне-палітычны курс астаецца нязменным. Лаяльныя адносіны да франка-савецкага праекта Усходняга пакта і ратыфікацыя «Балтыйскага пакта» аб узаемным супрацоўніцтве гавораць за тое, што гэтая група дзяржаў усвядоміла сабе, што рэалізацыя германскіх планаў немінуча вядзе к тэрытарыяльнаму знішчэнню кожнай з іх як дзяржавы, і што абарону трэба шукаць хутчэй за ўсё ў той краіне, якая па сваёй сацыяльнай структуры з'яўляецца для іх чуждай, але палітыку праводзіць, зусім адпавядаючую патрабаванням мірнага супрацоўніцтва народаў.

У гэтай іменна сувязі і належыць разглядаць усе далёка ідучыя мерапрыемствы нашай дзяржавы, накіраваныя на ўмацаванне міру.

Знаходзячыся ў капіталістычным акружэнні, СССР, натуральна, не мог адмаўляцца ад неабходнасці скарыстоўваць унутраныя супярэчнасці імперыялістычных дзяржаў. Апошнія яшчэ больш абвастрыліся з прыходам у Германію к уладзе Гітлера, а ў Японіі—генеральскіх клік. На фоне іменна гэтых падзей роля СССР, як важнага міжнароднага фактара міру, становіцца тым відавочней.

Пагроза японска-амерыканскай вайны прымусіла апошняю перагледзець сваю палітыку ў адносінах СССР. 16 лістапада 1933 г. ЗША прызнаюць СССР «дэ-юрэ». Гэты гістарычны факт, маючы агромнае міжнароднае значэнне, не можа не адлюстроўвацца на далёка-ўсходніх падзеях і на Ціхім акіяне. Збліжэнне ЗША і СССР адбылося іменна ў той момант, калі японская палітыка ў Манчжурыі і жаданне японскага ўрада павялічыць свае морскія сілы выклікала ў Амерыцы непакой за захаванне роўнавагі дзяржаў на Ціхім акіяне.

Расцэньваючы факт прызнання, як новы поспех савецкай мірнай палітыкі, нават буржуазныя газеты, у прыватнасці французскія, лічылі

прызнанне СССР Амерыкай «буйнейшай перамогаю Советаў, падрыхтаванай спаконнай, хладнакроўнай, мірнай палітыкай Сталіна».

Прадаўжаючы сваю дзейнасць усё ў тым-жа кірунку, СССР за апошні год многа ўнес каштоўных прапаноў у скарбніцу міру: прадоўжанне пактаў аб ненападзе на 10 год з Польшчай і балтыйскімі дзяржавамі, падпісанне пактаў аб ненападзе з Францыяй і Румыніяй, савецкі праект аб усеагульным, поўным і неадкладным раззбраенні, Лонданская канферэнцыя аб вызначэнні агрэсара, савецкі праект рэзалюцыі аб эканамічным ненападзе, устанаўленне нармальных адносін з Малой Антантай—вось той багаж, з якім Савецкі саюз выступіў перад усім светам у абарону сваёй палітыкі міру.

Гэта не тэндэнцыя к захаванню міру, гэта—паслядоўная палітыка адмаўлення ад ваіны, як сродку нацыянальнай палітыкі.

Зусім натуральна, што СССР знашоў не толькі спачуванне, але і падтрыманне тых дзяржаў, знешняя палітыка якіх схіляецца таксама к абароне міру.

Апошнімі важнымі падзеямі гэтага года, пацвярджаючымі нязменнасць нашага знешняга палітычнага курса, нават у гады ўзмацнення магутнасці, з'яўляецца ўступленне СССР у Лігу нацый. Разглядаючы гэта, як факт развіцця савецкай знешняй палітыкі на даным этапе, варта адзначыць наступнае: непасрэдная пагроза з боку японскага і германскага імперыялізма значна змяніла міжнародную сітуацыю і выявіла новыя тэндэнцыі ў знешняй палітыцы тых буржуазных дзяржаў, якім новыя войны нічога добрага не абяцаюць.

Бясспрэчна, што ў асноўным характар Лігі нацый, к моманту ўступлення яе ў члены СССР, не змяніўся, але выхад з яе Германіі і Японіі гаворыць аб тым, што цяпер яна прадстаўляе тыя дзяржавы, у якіх тэндэнцыя к абароне міру пачынае ўсё больш пераважаць. Ці мае права СССР адмаўляцца яшчэ ад аднаго спрыяючага выпадку скарыстання новай магчымасці для ажыццяўлення сваёй асноўнай палітыкі? Ясна, што не. Іменна, толькі для таго, каб узмацніць выявіўшыся тэндэнцыі к міру, СССР і адказаў сваёй згодай на прапанову ўступіць ў члены Лігі нацый.

Уваходжанне СССР у Лігу нацый мы разглядаем, як факт развіцця нашай знешняй палітыкі на даным этапе, як фактар сілы і магутнасці Савецкага саюза, накіраваны на захаванне міру, як фактар ўнутранай сілы і магутнасці СССР.

Ленінскае вучэнне—умець скарыстоўваць усякія супярэчнасці імперыялізма ў інтарэсах Саюза—вось што кіравала і будзе кіраваць намі пры правядзенні нашай савецкай палітыкі міру.

Октябрь і сусветная пролетарская рэвалюцыя

На VII зездзе камуністычнай партыі Ленін у сувязі з абгаварэннем пытання аб заключэнні Брэсцкага міру гаварыў, што нам лягчэй пачаць рэвалюцыю, але цяжэй яе закончыць, цяжэй яе прадаўжаць. Затое на Захадзе цяжэй пачаць рэвалюцыю, лягчэй будзе яе прадаўжаць, лягчэй яе закончыць.

Што гэта значыць? Бясспрэчна, непярэдадні Окцябрскай рэвалюцыі, ды і не толькі непярэдадні Окцябрскай рэвалюцыі, а, скажам, нават непярэдадні 1905 года, Расія ўладала самым рэвалюцыйным пролетарыятам у свеце, на чале якога стаяла большавцкая партыя, вылучыўшая са свайго асяродзя такіх вялікіх людзей, як Ленін і Сталін. Чым гэта вытлумачыць? Чаму гэта ў Расіі, у краіне увогуле адсталай і ў сэнсе культурным, пролетарыят аказаўся рэвалюцыйней, чым пролетарыят іншых, самых перадавых краін Еўропы і Амерыкі?

Расія ўступіла на шлях капіталістычнага развіцця пазней, чым іншыя краіны, але, уступіўшы пазней, яна развівалася быстравей. Такі закон няроўнамернага развіцця капіталізма.

У канцы 19-га стагоддзя пад уплывам прытоку іншакраінных капіталаў у Расіі ўзнікаюць буйнейшыя прадпрыемствы, узброеныя перадавой тэхнікай.

Прыток замежных капіталаў надзвычай паскорыў гэты натуральны працэс развіцця капіталізма ў Расіі, выклікаўшы цэлы рад новых зрухаў і ў галіне ўзаемаадносін паміж класамі. Маса расійскіх рабочых, неспрэчна прышоўшых з вёскі, не распалялася, як гэта мела месца на Захадзе, паміж буйнымі, дробнымі і сярэднімі прадпрыемствамі, а канцэнтравалася ў асноўным на буйных прадпрыемствах.

Непярэдадні рэвалюцыі 1905 г. у Расіі, напрыклад, да 25 проц. усёй масы рабочых сабрана было на прадпрыемствах-гігантах з колькасцю рабочых вышэй як 3000 чалавек. У Германіі ў гэты-ж перыяд на прадпрыемствах такога-ж размеру сканцэнтравана было толькі 10 проц. усёй масы пролетарыяў.

Рабочы клас у Расіі, будучы сканцэнтраваным у большай меры, чым на Захадзе, на прадпрыемствах-гігантах, атрымліваў аднак заробатную плату, значна ніжэйшую, чым яго еўрапейскі і амерыканскі субрат.

Чым тлумачылася гэта выключна нізкая аплата працы расійскага пролетарыята? Яна тлумачылася наяўнасцю агромнай рэзервай арміі працы, якая фармавалася за кошт расійскага сялянства, жорстка царнеўшага ад малазямелля, непасільных налогаў і іншых перажыткаў феадалізма ў царскай Расіі.

У Расіі, у сілу спазнення буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі (буржуазна-дэмакратычная рэвалюцыя разгарнулася ў нас у сілу рэду гістарычных прычын к таму часу, калі Расія была ўжо звязаным імперыялістычным ланцюгам і калі ў наяўнасці былі вострыя супярэчнасці паміж буржуазіяй і пролетарыятам), буржуазія не здольна была ўначаліць сялянскую рэвалюцыю, не здольна была вырашыць аграрнае пытанне.

У нас аграрнае пытанне, як адна з асноўных задач буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі, вырашана пролетарыятам „мімаходам“, „походя“ ў працэсе ажыццяўлення пролетарскай рэвалюцыі. Гэта акалічнасць не магла не палегчыць пролетарыату пры падтрыманні бяднейшага сялянства ўстанавіць сваю класавую дыктатуру.

Вельмі важным фактарам, абумовіўшым і палегчыўшым перамогу расійскага пролетарыята ў кастрычніку 1917 г., з'явілася магутнае падтрыманне, атрыманае ім з боку мільёнаў працоўных прыгнечаных нацыянальнасцей. Абманутыя „сваёй“ буржуазіяй, якая імкнулася, як гэта паказаў ход падзей паміж лютым і касрычнікам, не да вызвалення „свайго народу ад нацыянальнага гнёту, а да свабоды выкалчвання з яго барышоў“ (Сталін), працоўныя прыгнечаных нацыянальнасцей з неапісваемым энтузіязмам узяліся на барацьбу „супроць улады буржуазіі, „сваёй“ і чужой, супроць імперыялізма наогул“ (Сталін).

Окцябрская рэвалюцыя, вызваліўшая прыгнечаныя нацыянальнасці, паказала, што сапраўды поўнае вырашэнне нацыянальнага пытання нямысліма „без разрыву з імперыялізмам, без звяржэння буржуазіі прыгнятаемых нацыянальнасцей, без пераходу ўлады ў рукі працоўных мас гэтых нацыянальнасцей“ (Сталін).

Гэтыя акалічнасці, аднак, яшчэ не маглі-б забяспечыць трыумф Окцябрскай сацыялістычнай рэвалюцыі, каб у Расіі не было большавіцкай партыі—партыі загартаванай у шматгадовых баях з апартуністамі, партыі, якая прайшла школу рэвалюцыі 1905 г., школу рэакцыі і ваіны 1908—1917 гг. і школу лютаўскай рэвалюцыі. Толькі дзякуючы прэзильнай тактыцы нашай партыі, здолеўшай забяспечыць Окцябрскай рэвалюцыі падтрыманне агромнай большасці рабочага класа і рэвалюцыйнага сялянства, аказалася магчымай такая параўнаўча лёгка і бяскрыўная пермога пролетарыята ў 1917 г.

Акрамя гэтых асноўных умоў у наяўнасці быў яшчэ рад іншых спрыяючых умоў, палегчыўшых перамогу расійскага пролетарыята ў кастрычніку 1917 г.

Ленін указваў на чатыры спецыфічныя ўмовы, якія вызначылі надзвычай арыгінальную сітуацыю 1917 г., сітуацыю, абумовіўшую для расійскага пролетарыята магчымасць „лёгка пачаць сацыялістычную рэвалюцыю: 1) магчымасць злучыць савецкі пераварот з заканчэннем дзякуючы яму імперыялістычнай ваіны, неймаверна змучыўшай рабочых і сялян; 2) магчымасць выкарыстаць на пэўны час смяротную барацьбу двух магутных груп імперыялістычных драпежнікаў, якія групы не маглі злучыцца супроць савецкага ворага; 3) магчымасць вытрымаць параўнаўча доўгую грамадзянскую ваіну, часткова дзякуючы гіганцкім памерам і дрэнным сродкам зносін; 4) наяўнасць такога глыбокага буржуазна-дэмакратычнага рэвалюцыйнага руху ў сялянстве, што партыя пролетарыята ўзяла рэвалюцыйныя патрабаванні ў партыі сялян (с.-р. партыі, рэзка варожай у большасці сваёй большавізму) і адразу ажыццявіла іх дзякуючы заваёве палітычнай улады пролетарыатам“. „Такіх спецыфічных умоў у Заходняй Еўропе цяпер няма,—пісаў далей Ленін,—і паўтарэнне такіх ці падобных умоў не надта лёгка. Вось чаму, між іншым,—паміма раду іншых прычын—пачаць сацыялістычную рэвалюцыю ў Заходняй Еўропе цяжэй, чым нам“. Тав. Сталін з поваду гэтых заўваг Леніна пісаў: „Гэтых слоў Леніна забываць нельга“.

З акалічнасцей знешняга парадку, палегчыўшых Окцябрскі пераварот, трэба ўказаць яшчэ на „наяўнасць магутнага рабочага ў Еўропе

і на факт наспявання рэвалюцыйнага крызіса на Захадзе і Усходзе. створанага працяжнай вайною; з акалічнасцей унутранага парадку— на адносную слабасць рускай буржуазіі, поўную расцэранасць і дэмаралізацыю памешчыцкага класа, а таксама разлажэнне соцыял-згодніцкіх партый, страціўшых якое-б там ні было давер'е з боку мас.

Але тое, што нам палегчыла захват улады ў кастрычніку 1917 г. і дало магчымасць пачаць соцыялістычную рэвалюцыю, стварыла агромныя цяжкасці на другі дзень пасля яе захвату. Гэтыя цяжкасці, калі адцягнуцца ад небяспек, што пагражалі Совецкай рэспубліцы звонку, вынікалі з неабходнасці оудаваць соцыялізм у краіне з распыленай, раздробленай сялянскай гаспадаркай, пастаянна і ў масавым маштабе параджаючай капіталізм.

Мы ўжо не гаворым пра тыя цяжкасці, якія звязаны былі з катасальнымі разбурэннямі і разрухай, прынесенымі імперыялістычнай вайною. Соцыял-шавіністы з II Інтэрнацыянала паспяхлі, вядома, аб'явіць, што Окцябрская рэвалюцыя асуджана на немінучае паражэнне, што яна не з'яўляецца пролетарскай рэвалюцыяй. Пры гэтым яны спасылаліся галоўным чынам на тыя цяжкасці, перад якімі апынуўся пролетарыят Совецкай рэспублікі пасля сваёй перамогі.

Кауцкі, напрыклад, гаварыў, маючы на ўвазе расійскі пролетарыят і Сольшэвіцкую партыю, што нельга давяраць чалавеку весці поезд, калі гэты чалавек загадзя не прашоў школы кіравання паравозам, не аўладаў тэхнікай гэтага кіравання, інакш кажучы, як, моу, можа пролетарыят у адсталай краіне, пры наяўнасці распыленай, раздробленай сялянскай гаспадаркі, як ён можа забяспечыць рух рэвалюцыі ўперад, калі ён загадзя не навучыўся кіраваць гаспадаркай, кіраваць дзяржавай.

Большэвікі адказвалі Кауцкаму, што нельга навучыцца плаваць, не ўступіўшы ў вадзі, нельга навучыцца ездзіць конна, не сеўшы спачатку на каня. Цяжкасці Окцябрскай рэвалюцыі ёсць цяжкасці соцыялістычнай рэвалюцыі. Трэба мець на ўвазе, што буржуазія не навучае пролетарыят кіраваць дзяржавай, не навучае яго кіраваць гаспадаркай. Складанасць пролетарскай рэвалюцыі і заключаецца якраз у тым, што пролетарыят можа навучыцца кіраваць гаспадаркай і кіраваць дзяржавай толькі пасля таго, як ён возьме ў свае рукі дзяржаўную ўладу. Соцыялізм узнікае і развіваецца толькі пасля таго, як пролетарыят бярэ ў свае рукі дзяржаўную ўладу. Іменна таму на другі дзень пасля захвату дзяржаўнай улады перад пролетарыятам паўстаюць агромныя па сваёй складанасці задачы арганізацыйнага характару.

Пролетарыят, адразу-ж пасля прыходу к уладзе, вымушан адначасова будаваць і вучыцца будаваць. Вазьміце хоць-бы пытанне кіравання дзяржавай. Ясна, што пролетарыят не можа выкарыстаць той апарат, бюракратычны чыноўніцкі апарат, якім карысталася буржуазія. Пролетарыят разрушае гэты бюракратычны чыноўніцкі апарат і стварае прыныпова іншы тып дзяржаўнай улады, тып савецкай улады.

Іменна пра гэтыя агромныя па сваёй складанасці задачы арганізацыйнага парадку не раз гаварылі і т. Сталін і Ленін. Вось, што пісаў, напрыклад, у свой час з гэтага паваду Ленін:

„Адна з асноўных розніц паміж буржуазнай і соцыялістычнай рэвалюцыяй заключаецца ў тым, што для буржуазнай рэвалюцыі, якая вырастае з феадалізма, у нетрах старога ладу паступова ствараюцца новыя эканамічныя арганізацыі, якія змяняюць паступова ўсе бакі

феадальнага грамадства. Перад буржуазнай рэвалюцыяй была толькі адна задача—змясці, адкінуць, разбурыць усе пугы ранейшага грамадства. Выконваючы гэтую задачу, усякая буржуазная рэвалюцыя выконвае усё, што ад яе патрабуецца: яна ўзмацняе рост капіталізма. У зусім іншым становішчы—рэвалюцыя соцыялістычная. Чым больш адпаведнай з'яўляецца краіна, якой прышлося, у сілу зігзагаў гісторыі, пачаць соцыялістычную рэвалюцыю, тым больш цяжкі для яе пераход ад старых капіталістычных адносін да соцыялістычных. Тут да задач разбурэння прыбавляюцца новыя, нечуванай цяжкасці задачы—арганізацыйныя" (т. XXII, стар. 315).

Калі буржуазія прыходзіць к уладзе, то яна атрымлівае з рук грамадаўнікоў старога парадку гатовы апарат насілля і адразу-ж, не перапрабляючы і не разрушаючы, накіроўвае яго супроць пролетарыята. Яшчэ да прыходу к уладзе буржуазія далучаецца ў пэўнай меры да кіравання дзяржавай і становіцца „капітанам індустрыі“, бо і ў непрах феадалізма развіваецца капіталізм.

Зусім у іншым становішчы знаходзіцца рабочы клас да заваёвы ім дзяржаўнай улады. Як-бы ні былі канцэнтраваны фабрыкі, як-бы ні былі яны даступны ў тэхнічных адносінах, але калі сродкі вытворчасці знаходзяцца ў руках капіталістаў, калі на чале ўлады знаходзіцца буржуазія, то гэтыя фабрыкі застаюцца фабрыкамі капіталістычнымі.

У 17-ю гадавіну Окцябрскай соцыялістычнай рэвалюцыі кожны рабочы, кожны катэнік паліцыі даць сабе ясны і поўны адказ перш за ўсё ў той агромнай розніцы, у тым непраходным бяздонні, якое існаваў паміж буржуазнай і соцыялістычнай рэвалюцыямі. Іменна гэтай агромнай розніцы ніколі не бачылі, не хацелі і не хочучь бачыць партыя сацыял-фашызма з II Інтэрнацыянала, якія не толькі не адраіваецца ад буржуазную і соцыялістычную рэвалюцыі, але наогул адмаўляюць на сярэе пролетарскую рэвалюцыю, змешваюць умовы развіцця капіталізма з умовамі развіцця соцыялізма. Так. Капіталізм можа расці ў непрах феадалізма, можа расці таму, што паміж феадалізмам і капіталізмам ёсць адрозненне толькі ў формах класавага прыгнёта і працоўных. Зусім іншымі з'яўляюцца суадносіны паміж капіталізмам і соцыялізмам. Іх аддзяляе адзін ад другога бяздонне. У непрах капіталізма высяпае не соцыялізм, а надрыхтоўваюцца толькі умовы і прадпачыні соцыялістычнай рэвалюцыі.

Толькі сацыял-фашысцкія лідэры II Інтэрнацыянала могуць стварыць такую контррэвалюцыйную лухту, што на якой-небудзь перадавой у тэхнічных адносінах фабрыцы ў Амерыцы больш соцыялізма, чым дзе-небудзь на менш перадавой у тэхнічных адносінах фабрыцы ў СССР. Для сацыял-фашыстаў соцыялізм вычэрпваецца высокай ступенню канцэнтрацыі вытворчасці, высокай ступенню яе тэхнічнай дасканаласці, яны, так сама як у свой час буржуазныя эканамісты, не бачаць, што за „станам рэчаў“ крыюцца адносіны паміж людзьмі. На самой справе соцыялізм—гэта такая сістэма, пры якой адсутнічаюць класы, няма эксплуатацыі і прыгнёта.

Разважаючы пры вызначэнні характару той ці іншай рэвалюцыі з'яўляецца пытанне аб тым, які з класаў знаходзіцца за рулём дзяржаўнай улады. І назват калі ў краіне пераважаюць распыленыя, раздробленыя дробна-гаспадарныя сямейныя гаспадаркі, але на чале ўлады стаіць рабочы клас, кіруючы камуністычнай партыяй, клас, у руках якога знаходзіцца камуністычнай вышыні народнай гаспадаркі, то, як жа гэта ў 17 гады волі нашай рэвалюцыі, не толькі магчыма

будаўніцтва соцыялізма, але магчыма і яго канчатковая перамога, магчыма соцыялістычная перадзелка мільёнаў мас сялянства. Тым часам, калі ў руках рабочага класа не знаходзіцца дзяржаўная ўлада, то нават пры ўмове самага высокага развіцця прадукцыйных сіл немагчыма будаўніцтва соцыялізма.

У артыкуле па гэтаму пытанню Ленін з поваду запісак Суханова пісаў:

„Калі для стварэння соцыялізма патрабуецца пэўны ўзровень культуры (хоць ніхто не можа сказаць, якой гэты пэўны „ўзровень культуры“), то чаму нам нельга пачаць спачатку з заваёвы рэволюцыйным шляхам прадпасылак для гэтага пэўнага ўзроўню, а потым ужо, на аснове рабоча-сялянскай улады і савецкага ладу, рушыць даганяць другія народы“.

„Для стварэння соцыялізма,—гаворыце вы,—патрэбна цывілізаванасць. Вельмі добра. Ну, а чаму мы не маглі спачатку стварыць такія прадпасылкі цывілізаванасці ў сябе, як выгнанне памешчыкаў і выгнанне расійскіх капіталістаў, а потым ужо пачаць рух к соцыялізму? У якіх кніжках прачыталі вы, што падобныя выдазмены звычайнага гістарычнага парадку недалушчальны або немагчымы?“

Ітак, цяжкасці, якія паўстаюць перад пролетарыятам на другі дзень пасля захвату ўлады, гэта—цяжкасці соцыялістычнай рэволюцыі. І той факт, што на працягу 17 год, прайшоўшых з часу Окцябрскай соцыялістычнай савецкай рэволюцыі, мы здолелі, ідучы па соцыялістычным шляху, пераможна перасіліць большасць гэтых цяжкасцей, з'яўляецца нічым іншым, як вялікім трыумфам вучэння Леніна і Сталіна і поўным правам контррэволюцыйных „тэорыі“ соцыял-фашыстаў.

Такі-ж правал пацярпелі правыя апартуністы і трацкісты, якія базіраваліся на сутнасці на адмаўленні соцыялістычнага характару Окцябрскай рэволюцыі і магчымасці пабудовы соцыялізма ў нашай краіне. Уся гэта палітыка пацярпела поўны крах. Трацкізм, прадаўжаючы адстойваць свю пазіцыю і стаўшы на адкрыты шлях контррэволюцыйнай барацьбы з партыяй і савецкаю уладай, даўшы буржуазіі зброю ў яе барацьбе з пролетарскай рэволюцыяй, ператварыўся ў перадавы атрад контррэволюцыйнай буржуазіі.

Окцябрская рэволюцыя была соцыялістычнай савецкай рэволюцыяй. Мы павінны з усёю сілаю падкрэсліць гэта адзіна правільнае значэнне сутнасці Окцябрскай рэволюцыі.

Трэба сказаць, што, нажаль, у нашых падручніках, у нашых праграмах мы часцяком чытаем пра „вялікую“ французскую рэволюцыю, пра „новы парадак“, які ўстанавіўся пасля гэтага рэвалюцыі. Пасля таго, як адбылася сапраўды Вялікая Окцябрская соцыялістычная рэволюцыя, зусім няправільнай і не адпавядаючай рэчаіснасці становіцца такая тэрміналогія, якая характарызуе французскую рэволюцыю, як „вялікую“.

І там пара ўжо адмовіцца ад гэтай тэрміналогіі, запазычанай з буржуазных кніг і падручнікаў, і адмовіцца цяпер называць „новым парадкам“ той парадак, які ўстанавіўся пасля французскай буржуазнай рэволюцыі. Новы парадак ўстанавіўся толькі пасля Вялікай соцыялістычнай савецкай рэволюцыі. З таго моманту, як ператворылася Вялікая соцыялістычная савецкая рэволюцыя і ўстанавіўся сапраўды новы савецкі парадак, не можа быць гутаркі пра „вялікую“ французскую рэволюцыю, не гэта гаворыць пра „новы парадак“ пасля перамогі гэтай буржуазнай рэволюцыі.

Окцябрская рэволюцыя 1917 г. у Расіі, будучы рэволюцыяй соцыялістычнай, дала ў рукі пролетарыята дзяржаўную ўладу—гэту важнейшую прадпасылку для будаўніцтва і завяршэння соцыялізма—адкрыла разам з тым эру сусветнай пролетарскай камуністычнай рэволюцыі.

Окцябрская рэволюцыя, як пачатак, першы этап сусветнай пролетарскай рэволюцыі, выклікала не толькі магутны ўздых рэволюцыйнай пролетарскай хвалі ў перадавых капіталістычных краінах, не толькі забяспечыла моцную аснову і развіццё III Камуністычнага Інтэрнацыянала з яго секцыямі ва ўсіх капіталістычных краінах, але разбудзіла таксама ад адвечнай спячкі каланіяльны Усход.

„Вялікае сусветнае значэнне Окцябрскага перавароту, — пісаў т. Сталін яшчэ ў 1918 г.,—у тым, галоўным чынам, і заключаецца, што ён:

1. расшырыў рамкі нацыянальнага пытання, ператварыўшы яго з прыватнага пытання аб барацьбе з нацыянальным гнётам у агульнае пытанне аб вызваленні прыгнечаных народаў калоній і паўкалоній ад імперыялізма;

2. адкрыў шырокія магчымасці і сапраўдныя шляхі для гэтага вызвалення, чым значна палегчыў прыгнечаным народам Захаду і Усходу справу іх вызвалення, уцягнуўшы іх у агульнае рэчышча пераможнай барацьбы з імперыялізмам;

3. перакінуў тым самым мост паміж соцыялістычным Захадам і зняволеным Усходам, пабудаваўшы новы фронт рэволюцый ад пролетарыяў Захаду праз расінскую рэволюцыю да прыгнечаных народаў Усходу супроць сусветнага імперыялізма.“

Усе буйнейшыя рэволюцыйныя бойкі на Захадзе і Усходзе, меўшыя месца за мінулыя 17 год з часу Окцябрскай рэволюцыі, з'яўляюцца па сутнасці звянамі аднаго вялікага рэволюцыйнага ланцуга, пачаткам і асноўным звяном якога з'яўляецца Окцябрская соцыялістычная савецкая рэволюцыя.

Аказваючы агромнае ўздзеянне самым фактам свайго існавання і сваімі перамогамі ўнутры краіны на развіццё рэволюцыйнага руху ў капіталістычных краінах, Окцябрская соцыялістычная рэволюцыя чэрпала і чэрпае сваю магутнасць у той гераічнай дапамозе, якую яна атрымлівае з боку працоўных усяго свету.

Праўда, у Заходняй Еўропе, Амерыцы і на Усходзе, за выключэннем раду пралінцыі у Кітаі, пролетарская рэволюцыя яшчэ не перамагла, і меншавіцкім контррэволюцыйным ныцікам гэта акалічнасць служыць невычэрпнай крыніцай для злораднага шпіення аб правале вучэння Маркса—Леніна—Сталіна. Гэтыя асуджаныя гісторыяй на звалку ў памойніцу людзі, вядома, не могуць зразумець таго факта, што перамогі сусветнай пролетарскай рэволюцыі знаходзяць сваё выражэнне ў тым велічным і імклівым паступальным руху ўперад к соцыялізму, які робіць наша краіна—радзіма пролетарыяў усяго свету.

Самым выдатным з пункту погляду развіцця сусветнай пролетарскай рэволюцыі з'яўляецца тое, што на працягу 17 год, перамогшы ў адной краіне, пролетарыят пад кіраўніцтвам большэвікоў пратрымаўся ў гэтай краіне ў акружэнні капіталістычнага свету; выдатным з'яўляецца тое, што мы не толькі пратрымаліся, але што мы раслі і расцем, што мы адбілі спачатку адкрытыя ўзброеныя напады, перамаглі ў грамадзянскай вайне, а потым перамаглі на фронце гаспадарчым, дабіліся таго, што соцыялізм у нашай краіне перамог канчаткова.

А хіба не з'яўляецца паказчыкам росту сіл сусветнай пролетарскай рэволюцыі той факт, што сусветная буржуазія аказалася вымушанай

прызнаць законным і нармальным суіснаванне побач з гінучай капіталістычнай сістэмай растучую сацыялістычную сістэму. У гэтым—у канчатковым выніку—найглыбейшае значэнне ўсіх прызнанняў, якіх дабіўся Савецкі саюз за апошнія гады; у гэтым—найглыбейшы сэнс уступлення СССР у Лігу нацый па запрашэнню капіталістычных краін.

Мы не зачыняем вачэй на тыя агромныя цяжкасці, якія стаяць перад пролетарскай рэвалюцыяй на Захадзе і ў Амерыцы. Компартыям на Захадзе не ўдалося пакуль яшчэ заваяваць на свой бок большасці рабочага класа і ператварыць мільённыя масы працоўнага сялянства ў рэзерв змагаючагася пролетарыята. Яшчэ далёка не ўвесь пролетарыят ў капіталістычных краінах усвядоміў здрадніцкі характар сацыял-фашысцкіх „тэорый“ аб магчымасці мірнага перарастання капіталізма ў сацыялізм, не ўсвядоміў яшчэ ўсёй безгрунтоўнасці нацыянал-фашысцкай дэмагогіі.

І усё-ж ідэя штурма слее ў свядомасці пролетарскіх мас капіталістычных краін.

Возьмем Германію, дзе на даным этапе перамог фашызм. Якім чынам у Германіі—краіне з магутным развіццём рабочага і камуністычнага руху—мог перамагчы фашызм? Чаму германскія рабочыя не здолелі ў свой час прадухіліць фашысцкі пераварот? Чаму камуністычная партыя не заклікала, непасрэдна пасля фашысцкага перавароту ці ў час яго, рабочых да паўстання, да захвату дзяржаўнай улады? Ці не ёсць гэта паказчык слабасці германскай кампартыі, паказчык бяссілля германскага пролетарыята? Ні ў якой меры. Кампартыя Германіі зберагла рэвалюцыйную энергію пролетарыята, зберагла для таго, каб выкарыстаць гэту энергію ў абстаноўцы, калі гэта будзе выгадна не для фашызма, а для справы рэвалюцыі.

Кампартыя Германіі не магла не ўлічваць таго факта, што к моманту фашысцкага перавароту большасць германскага пролетарыята не была яшчэ на баку камунізма. Глётворны ўплыў сацыял-фашызма, які прапаведваў „тэорыю найменшага зла“, яшчэ далёка не быў зжыты.

Аднак, гітлераўскі „рай“ вельмі многаму навучыў нямецкіх рабочых. Ён дапамог нават самым адсталым слаям пролетарыята разабрацца ў пытанні аб тым, хто з'яўляецца сапраўдным выражальнікам інтарэсаў рабочага класа.

Вазьміце хоць-бы такі факт, як распаўсюджванне камуністычнай газеты „Ротэ фанэ“. Яна выходзіла да фашысцкага перавароту і распаўсюджвалася ў колькасці 36 тыс. экз., зараз-жа пасля фашысцкага перавароту „Ротэ фанэ“ распаўсюджвалася ў колькасці 300 тысяч экз. Хіба гэта не з'яўляецца паказчыкам таго, што германская рэвалюцыя жыве? Мы маем цэлы рад фактаў, калі масы сацыял-дэмакратычных рабочых пераходзяць на бок камуністычнай партыі. На змену тысячам арыштаваных актывістаў-камуністаў прыходзяць новыя тысячы рабочых камуністаў, якія самаахвярна вядуць партыйную работу. Не некаторых прадпрыемствах рабочыя вядуць забастовачную барацьбу і аказваюць стойкае супраціўленне фашыстам. А хіба не гаворыць аб сіле камунізма ў Германіі той факт, што ва ўмовах найвялікшага гэрора фактычна пяць мільёнаў чалавек галасавала супроць Гітлера пры выбарах прэзідэнта? І, нарэшце, сам фашызм у Германіі ўжо даў першую трэшчыну.

Фашызм, з'яўляючыся найбольш адкрытаю формай дыктатуры імперыялістычнай буржуазіі, аказаўся ў канфлікце са сваёй масавай дробна-буржуазнай базай. Расстрэлы кіраўнікоў штурмавых атрадаў—гэта яшчэ не разгром фашызма, але гэта пачатак яго крызіса. У штур-

мавых атрадах, побач з яўна рэакцыйнымі элементамі, сабраны былі тысячы дробных буржуа, якія разарыліся або напоўразарыліся, тысячы беспрацоўных, якія паддаліся на вудачку фашысцкай дэмагогіі. Год прабывання фашыстаў на чале ўлады пераканаў значную частку гэтых людзей у безгрунтоўнасці і ілюзорнасці абяцанак Гітлера.

З кастрычніка 1933 г. па сакавік 1934 г. не менш 25 тысяч штурмавікоў, члены адборнай арганізацыі (SS) і члены фашысцкіх заводскіх арганізацый падвергліся арышту, былі накіраваны ў концлагеры і выключаны з фашысцкіх арганізацый. У атрадах адкрыта абмяркоўвалі палітыку фашысцкага кіраўніцтва, здзекваліся над прывітаннімі „Хэйль Гітлер“, рвалі партрэты Гітлера і знішчалі яго ізабражэнні...

У красавіку 1934 г. у адным з раёнаў Берліна, Вільгельмсдорфе, быў склікан пазачарговы сход штурмавікоў. Начальнік атрада выступіў з прамовай, якая пачыналася наступнымі словамі:

„Я навінен пакаяцца перад вамі, я сволач, негадзяй, я абмануў вас, бо я слепа давяраў такой сволачы, як Геббельс“.

На працягу 15 мінут ён гаварыў пра хлуслівасць нацыянал-соцыялісцкага кіраўніцтва і пра тое, як нацыянал-соцыялісты абманваюць рабочых. Потым ён выняў з кішэні рэвальвер і тут-жа на вачах усіх застрэліўся.

Не трэба пераацэньваць значэння чэрвеньскіх падзей у Германіі. Трэба прызнаць, што Гітлеру ўдалося аўладаць становішчам і разграміць восьбітаў ідэі „2-ой нацыянальнай рэвалюцыі“. Але падзеі 30 чэрвеня ўсё-ж з'яўляюцца грозным напамінкам фашысцкай дыктатуры Гітлера аб тым, што глеба пад ёю хістаецца, што ідэя штурму спее не толькі ў свядомасці мас, але што і ўнутры фашысцкай цыгадэлі ўтварылася сур'ёзная палітычная трэшчына. У кожным разе, зусім бясспрэчна, што масавы базіс фашысцкай партыі, які дапамог фашыстам стаць на чале ўлады, які даў ім магчымасць аўладаць дзяржаўным апаратам, разграміць усе партыі, знішчыць рабочыя арганізацыі, правесці нечуваны тэрор супроць усіх антыфашыстаў, асабліва супроць камуністаў, што гэты базіс у пэўнай меры стаў перашкодай правядзення плана буйнай буржуазіі—ператварыць германскіх рабочых у бязвольных рабоў.

Трыумф фашысцкай рэакцыі ў Германіі—цяжкі ўдар для ўсяго міжнароднага рэвалюцыйнага руху. Але, „как тяжкий млат, дробя стекло, кует булат“, так і фашызм, разграміўшы легальныя пролетарскія і камуністычныя арганізацыі ў Германіі, разам з тым разбіў і соцыял-дэмакратычныя ілюзіі ў рабочых, канчаткова выкрыў гнусную контррэвалюцыйную ідэю аб тым, што можна мірным шляхам забяспечыць трыумф соцыялізма. І калі цяпер падымуцца германскія рабочыя, а яны бясспрэчна падымуцца, няма сумнення ў тым, што яны пойдучь на новы штурм пад кіраўніцтвам і сцягамі камуністычнай партыі, пойдучь арганізавана на барацьбу за ўстанаўленне сваёй класавай дыктатуры шляхам узброенага паўстання.

Возьмем другую краіну, у якой не так даўно мела месца рэвалюцыйнае выступленне рабочых. Возьмем Аўстрыю, распаложаную ў цэнтры Еўропы. Нельга неацэньваць таго, што адбылося ў гэтай маленькай буржуазнай краіне. Яна распаложана ў самым цэнтры Еўропы, а мы ведаем, што калі пажар пачынаецца ў цэнтры, ён пагражае захапіць усю перыферыю і трудна паддаецца ліквідацыі. Аднак, у Аўстрыі паўстанне аказалася падаўленым, падаўленым перш за ўсё таму, што большасць аўстрыйскага пролетарыята не вызвалілася

яшчэ з-пад уплыву аўстрыйскай соцыял-дэмакратыі, якая ігра-
ведвала права пролетарыята толькі на абарону супроць рэакцыі, а
рашуча выказалася супроць пераходу ад абароны да нападу. Іменна вось
гэта тэорыя абароны адыграла ў пэўным сэнсе раковую ролю для
выніку паўстання аўстрыйскіх рабочых. У ходзе паўстання быў мо-
мант, калі даволі было сігнала к наступленню, каб вынік паўстання
аказаўся іншым, але шувбундаўцы, выхаваныя ў духу Отто Ба-
раўскай тэорыі абароны, тапталіся на месцы. Гэта дало магчымасць
буржуазіі сабрацца з сіламі, і паўстанне было падаўлена.

Іншае паражэнне, як у свой час выказваўся Маркс і неаднакро-
гаварыў Ленін, варта добрай перамогі. У рэзультате разгрому па-
стання аўстрыйскіх рабочых значная частка шувбундаўцаў, след-
ствуючы сваёму здрадніцкаму і трусливаму соцыял-фашысцкаму
кіраўніцтву, перашла на бок камунізма. Усім вядома выдатная адмова
аўстрыйскіх шувбундаўцаў, у якой яны рвуць са сваім соцыял-
дэмакратычным кіраўніцтвам, салідарызуюцца з камунізмам.

Компартыя Аўстрыі пасля падаўлення паўстання аўстрыйскіх ра-
бочых павялічыла лік сваіх членаў у тры разы. Хіба гэта не зна-
мавальны факт?

Тое, што адбылося ў Аўстрыі,—гэта авангардны бой, у якім рас-
стрэльваюцца апошнія соцыял-дэмакратычныя ілюзіі рабочых, бой,
у якім, не гледзячы на паражэнне, закладзена новае пераможнае па-
ўстанне аўстрыйскіх рабочых пад адзіным непадзельным кіраўніцтвам
компартыі

Тав. Сталін у рабоце „Окцябрская рэвалюцыя і тактыка рускіх
комуністаў“ указваў, што непадзельнае кіраўніцтва адной партыі
партыі комуністаў—з'явілася адной з важнейшых умоў перамогі
Окцябрскай рэвалюцыі ў Расіі.

„Наўрад ці трэба даказваць,—пісаў тав. Сталін,—што без гэтай
асаблівай тактыкі большэвікоў перамога дыктатуры пролетарыята
ў абстаноўцы імперыялізма была-б немагчыма. Гэтым выгадна адроз-
ніваецца Окцябрская рэвалюцыя ад рэвалюцыі 1871 г. ва Францыі,
дзе кіраўніцтва рэвалюцыі дзялілі паміж сабою дзве партыі, з якіх ні
адна не можа быць названа камуністычнай партыяй“.

Некалькі слоў пра падзеі ў Іспаніі.

Што з'яўлялася повадам да ўзброенага паўстання іспанскага про-
летарыята? Повадам з'явіўся факт запрашэння ўрадам Леруса (таго
Леруса, які тады быў адным з віднейшых прадстаўнікоў іспанскага
анархізма) у склад урада староннікаў фашызма. Правакацыйны ход
іспанскай буржуазіі спаткаў гераічнае супраціўленне з боку працоў-
ных мас Іспаніі. Трэба сказаць, што к моманту паўстання іспанскія
рабочыя аказаліся больш арганізаванымі і адзінымі, чым аўстрыйскія
рабочыя. Іспанскія рабочыя здолелі своєчасова зрабіць вывады з уро-
каў германскіх і аўстрыйскіх падзей.

К моманту паўстання іспанскія рабочыя мелі кіруючы цэнтр,
створаны ў выніку правільнага правядзення камуністамі Іспаніі так-
тыкі адзінага фронту ў мэтах аказання ўзброенага адпору на выпадак
фашысцкага перавароту. Толькі дзякуючы наяўнасці такой арганізацыі
аказалася магчымым тое гераічнае супраціўленне, якое аказалі іспан-
скія рабочыя фашысцкай рэакцыі.

У Іспаніі рабочыя не абмежаваліся толькі абаронай. Яны ў радзе
месц перашлі ў наступленне. Сям-там дабіліся захвату ўлады, стварылі
чырвоную гвардыю і ў радзе пунктаў нанеслі паражэнне ўрадавым
войскам. І ўсё-ж паўстанне іспанскіх пролетарыяў пацярпела пара-

жэнне. Чаму? Па-першае, таму, што іспанскія рабочыя яшчэ не вызваліліся ў поўнай меры ад анарха-сіндыкалісцкіх ілюзій, што нібы можна перамагчы, не захапіўшы ў свае рукі дзяржаўную ўладу. Па-другое, таму, што іспанскіх рабочых недастаткова падтрымала вёска. Па-трэцяе, таму, што армія, не гледзячы на адмаўленне пасабных вайсковых часцей выступіць супроць рабочых, засталася вернай ураду. І, нарэшце, па-чацвертае, таму, што кіраўніцтва рухам знаходзілася ўсё-ж не толькі ў руках камуністаў, але і соцыялістаў.

Іспанскія рабочыя, нажаль, не толькі не вызваліліся яшчэ ад анарха-сіндыкалісцкіх ілюзій, але не пераканаліся яшчэ ў здрадніцкай ролі соцыялістаў. Апошнія, улічыўшы нарастаючы рэволюцыйны ўздых у Іспаніі, быстра перамянілі сваю палітычную арыентацыю. Правадыр іспанскіх соцыялістаў Кабальеро, які ў свой час быў дарадцай пры фашысцкім дыктатары Прымо дэ Рывера, аб'явіў сябе староннікам дыктатуры пролетарыята. Адна з італьянскіх соцыялістаў, напярэдадні паўстання, выступіла нават з такою заявай:

„У сучасны момант ёсць толькі адна дылема—Рым або Масква. Іспанскі пролетарыят ужо выбраў сабе дарогу, і ніхто яго затрымліваць не будзе. Нам гавораць, што трэба падумаць пра тое, што адбывалася ў Аўстрыі. На гэта я адказваю: думайце пра тое, што адбылося ў Расіі“.

Іспанскія соцыялісты, баючыся страціць свой уплыў у масах, пад напорам растучай цягі да адзінства з боку мас вымушаны былі лаяцца на злodu з камуністамі і прыняць удзел у арганізацыі ўзброенага адпору фашыстам. Мы, вядома, не можам даваць такім людзям, як Кабальеро, але іх фальшывыя заявы безумоўна сведчаць аб магутным росце рэволюцыйных настрояў рабочых, прымушаючых соцыялістаў гаварыць іншаю мовай.

Іспанская рэволюцыя яшчэ далёка не разгромлена.

„Буржуазія загання гэрарыстычнымі мерапрыемствамі незадаволенасць мас углыбо. Але іменна гэтым яна стварае ўмовы для выбухаў атамнай сілы, якія могуць паскорыць кожны момант тэмпы нарастання рэволюцыйнага крызіса. Гэты момант „нечаканасці“ і „раптоўнасці“ рэволюцыйных выбухаў з'яўляецца асабліва характэрнаю рысай для ўсёй сучаснай абстаноўкі“ (Мануільскі).

Яшчэ не вядома, чым закончыцца важнае супраціўленне іспанскіх гарнякоў у гарах Астурый, але адно бясспрэчна, што новая хваля іспанскай рэволюцыі будзе прыходзіць у значна большай ступені, чым папярэдняя, пад кіраўніцтвам компартыі.

Таксама як і аўстрыйскае паўстанне, апошняя рэволюцыйная хваля ў Іспаніі—гэта авангардны б'і надыходзячага другога тура воні і рэвалюцый. Трэба думаць, што к таму часу, калі авангардныя б'і перарастуць у генеральны бой паміж буржуазіяй і пролетарыятам, апошні, улічыўшы ўрокі авангардных б'еў пад адзіным непадзельным кіраўніцтвам компартыі, даб'еца рашучай перамогі. Падрыхтоўка да гэтай рашаючай боі ідзе ўсім свеце. Яна знаходзіць свае выражэнне акрамя тых авангардных б'еў, якія адыграліся ў радзе еўрапейскіх краін, таксама ў гераічным супраціўленні 300-тысячнай кітайскай чырвонай арміі, якая адбівае шостае па ліку наступленне нанкіскай войскі; яна знаходзіць сваё выражэнне ў поспехах тактыкі адзінага фронту ў тых краінах, дзе фашызм яшчэ не перамог.

Тактыка адзінага фронту дасягнула асаблівых поспехаў ва Францыі, дзе камуністычная партыя, у выніку правільнага яе прымянення, дабілася заваяваць на свой бок новых соцень і тысяч сваіх староннікаў.

з асароддзя пролетарыята і забяспечыла агромны рост рэвалюцыйнага энтузіязма сярод рабочых.

Уступаючы ў згоду з соцыялістамі, у мэтах адзінаства дзеянняў рабочых супроць фашызма, небяспекі вайны і зніжэння жыццёвага ўзроўню працоўных мас (гэтых жыватрапечучых пытанняў, блізкіх і зразумелых кожнаму рабочаму) камуністы зыходзяць з таго факта, што соцыял-фашысты маюць яшчэ значныя сувязі ў рабочым класе, што ў радзе краін змяніліся да некаторай ступені адносіны да іх буржуазіі, якая шукае выхаду з тупіка, народжанага крызісам, у фашысцкай дыктатуры.

Камуністы таксама зыходзяць з таго факта, што за апошні перыяд, у сувязі з растучай пагрозай вайны і фашысцкай небяспекай, соцыялісты ў паасобных краінах, імкнучыся захаваць свой уплыў на масы, у сваю чаргу сталі пераходзіць у апазіцыю буржуазным урадам, якія патураюць фашыстам, гromяць у радзе выпадкаў не толькі камуністычныя, але і соцыял-фашысцкія арганізацыі.

Але камуністы, вядома, ні на мінуту не забываюць аб здрадніцкай ролі соцыял-фашыстаў, якія расчысцілі шлях к фашысцкай дыктатуры ў той-жа самай Германіі, не забываюць урокаў Венгерскай Комуны, калі ў самы адказны момант соцыялісты здрадзілі Венгерскую Комуна.

Праводзячы тактыку адзінага фронту на пэўных умовах, камуністы поўнасьцю захоўваюць сваю арганізацыйную незалежнасць і палітычны твар. Праўда, згода з соцыялістамі мяркуе рад уступак з боку камуністаў, але гэтыя ўступкі цалкам узмяшчаюцца тымі агромнымі поспехамі ў практычным руху, якіх дабіваюцца камуністы, дзякуючы правядзенню тактыкі адзінага фронту.

Тактыка адзінага фронту разлічана на аб'яднанне камуністаў і соцыял-дэмакратычных рабочых знізу. Яна разлічана на выкрыццё соцыял-дэмакратычных вярхоў, якія на словах ратуюць за барацьбу супроць фашызма, а на справе сабатуюць гэтую барацьбу. Яркім прыкладам такога сабатажа можа служыць фактычнае адмаўленне II Інтэрнацыянала прыняць прапанову Комінтэрна аб арганізацыі сумеснай дапамогі змагаючамуся іспанскаму пролетарыяту. Іменна гэта здрадніцкая роля соцыял-фашызма, ускрываема дзякуючы правільнаму прымяненню тактыкі адзінага фронту камуністамі, лішні раз гаворыць аб агромным значэнні гэтай тактыкі ў барацьбе за заваёву на бок камунізма большасці рабочага класа.

Ітак, ва ўсім свеце мы маем, з аднаго боку, узмацненне фашысцкай рэакцыі, а, з другога боку, нарастанне адпору гэтай рэакцыі. Разам з тым ва ўсім свеце нарастае пагроза новай імперыялістычнай вайны, нарастае пагроза нападу на Савецкі саюз. Сусветны эканамічны крызіс выбіў з калыны капіталістычную гаспадарку і парушыў сусветныя гаспадарчыя сувязі. У галіне эканамічнай усё мацней пачаў праяўляцца імкненні паасобных нацыянальных дзяржаўных арганізмаў да аўтаркіі, г. зн. да такога гаспадарчага ўкладу ў краіне, які можа існаваць незалежна ад змежнага вывазу і ўвозу. Гэта не магло не выклікаць актывізацыі ў гэтых краінах ваяўнічага шавінізма, які складае сарцавіну фашысцкай рэакцыі. У асаблівай гэта сказалася ў Германіі, дзе крызіс працякаў у асоба цяжкіх формах, а таксама і ў Японіі.

Тав. Радэк у сваім артыкуле аб уступленні СССР у Лігу нацый зусім правільна ўказваў, што калі багацейшыя імперыялістычныя дзяржавы мелі значныя рэзервы для таго, каб вытрымаць удары крызіса; калі Злучаныя Штаты Амерыкі мелі перспектыву заваёвы

новых рынкаў пры дапамозе пазык, што прадстаўляліся Паўднёвай Амерыкай, Кітаю; калі Францыя мела перспектыву разгортвання прадукцыйных сіл у сваёй агромнай каланіяльнай імперыі; калі Англія магла спадзявацца пэменшыць сваю залежнасць ад сусветнага рынку, які ўвесь час скарачаецца, пры дапамозе лепшага выкарыстання ўнутрыімперскіх сувязей,—то такіх перспектыв не было ні ў Германіі, ні ў Японіі. Германія з прамысловасцю, якая знаходзіцца на ўзроўні амерыканскай тэхнікі, даволі магутнай, каб абслужыць значную частку сусветнага рынку, з прамысловасцю, трэцяя частка якой працавала на сусветны рынак, знаходзілася перад перспектывай, што магутныя канкурэнты з дапамогаю пазыкі, узмацняючы адначасова свае пазіцыі развіццём сваёй каланіяльнай базы, выце няць яе з сусветнага рынку.

Японія—краіна, у якой крызіс капіталізма надзвычай абвостраецца перажыткамі феадалізма, непараўнальна больш буйнымі, чым у іншых краінах; краіна, якая не мае назапашвання, дастатковых для вывазу капітала, які мог-бы памерацца з амерыканскім; краіна, якая не ўладасць неабходнай магутнасцю цяжкай прамысловасці—ішла насустрач развіццю, якое павінна было неминуча пэменшыць яе ўдзельную вагу на кантыненте Азіі.

І Японія і Германія ставяць пытанне аб перадзеле с'ету. Фашысцкі пераварот у Германіі, будучы перш за ўсё алказам на нарастаючую пагрозу камунізма, з'яўляецца разам з тым і яркім паказчыкам арыентаўкі германскага імперыялізма на ваіну. Германія зараз быстра ўзброиваецца. Яна ўжо зараз прадстаўляе сабой грозную ваенную сілу. Францыю не можа не непакоіць ўзмацненне ўзброеных сіл Германіі, бо французская буржуазія дасканала разумее, што ўсякае ўзмацненне Германіі, хоць-бы яно ішло за кошт экспансіі Германіі на Усход, аслабляе пазіцыі Францыі ў Еўропе. Іменна таму Францыя шукае збліжэння з Савецкім саюзам і падтрымлівае на даным этапе палітыку міру, якую праводзіць СССР.

З-за баязні, што канфлікт паміж Японіяй і СССР развяза рукі Германіі, Францыя зараз не схільна падтрымліваць агрэсіўныя намеры японскіх імперыялістаў супраць СССР. А што напад Японіі на СССР развязаў-бы рукі Германіі—гэта вельмі добра разумеюць у Германіі.

Адзін з германскіх фашыствующых публіцыстаў зусім справядліва заўважае:

„Усякае ўзмацненне Японіі звязвае еўрапейскія вялікія дзяржавы па-за Еўропай. Гэта не датычыць толькі Германіі, бо яна не мае ніякіх палітычных інтарэсаў ва Усходняй Азіі і на Ціхім акіяне“. „Хіба мы зацікаўлены ў тым,—піша далей гэты фашыствующы літэратар,—каб абараняць становішча іншых еўрапейскіх вялікіх дзяржаў? Наша становішча стварае нашу зацікаўленасць у росце ўсякай пазаеўрапейскай дзяржавы, бо яно звязвае сілы нашых суседзяў і вызваляе нямецкія сілы. Усякае ўзмацненне Японіі, як самай буйнай пазаеўрапейскай дзяржавы, азначае ўзмацненне нямецкай пазіцыі, азначае вядомае вызваленне нашых сіл, асабліва пасля збліжэння СССР і Францыі.“

Мы бачым, такім чынам, што Германія шукае блока з Японіяй для нападу на СССР. Германія разлічвае, што вайна Японіі з СССР звяжа па руках і нагах Англію і Злучаныя Штаты Амерыкі, інтарэсы якіх будуць, бяспрэчна, закрануты на Далёкім Усходзе. Францыя акажацца ізаляванай. Іменна гэтым імкненнем ізаляваць Францыю тлумачацца тыя агромныя ўступкі (праўда, пакуль што славесныя),

на якія пашоў германскі імперыялізм для таго, каб дабіцца згоды з Польшчай. Гэтым тлумачацца тыя інтрыгі, якія вядзе германскі імперыялізм у Юга-Славii і т. д.

Цяжка сказаць, наколькі германскаму імперыялізму ўдасца дабіцца поспеху ў правядзенні гэтай лініі. Мiнулы год прынёс цэлы рад паражэнняў нямецкай дыпламатыі.

Інтрыгі германскіх фашыстаў у Аўстрыі адштурхнулі ад Германіі Італію.

Англія таксама не асабліва схільна падтрымліваць Германію. Гэта ярка сказалася ў тых адносінах, якія праявіла Англія к пытанням аб заключэнні Ўсходняга Лаварна і к пытанням аб уступленні СССР у Лігу нацый. Англіійскі імперыялізм не можа не быць занепакоеным узмацненнем магутнасці германскага паветранага флота. Балдуін палічыў неабходным заявіць у палаце абшчын, што граніцы Англіі знаходзяцца не на скалах Дувра, а на Рэйне, г. зн. на граніцы паміж Францыяй і Германіяй.

Акурат таксама і японскі імперыялізм—саюзнік германскага—нацярае ў цэлы рад няўдач у сваёй знешняй палітыцы. Нават Англія, стаючы на саюзніцкай Японіі, хістаецца ў падтрыманні японскага імперыялізма, ацётывы якога прасціраюцца так далёка, што яны непасрэдна закранаюць англійскія інтарэсы.

Мы не гаворым ужо аб пазіцыі Злучаных Штатаў Амерыкі, інтарэсы якіх даволі бесцарамонна ўшчымяюцца японскім імперыялізмам у Азіі.

Японскія і германскія імперыялісты прыкладаюць усе намаганні к таму, каб распаліць пажар вайны. Яны прабуюць за кошт СССР вырвацца з тупіка, у які загнаў іх крызіс. Але супярэчнасці паміж імперыялістычнымі дзяржавамі так вялікі, што і японскі і германскі імперыялізм, не гледзячы на тое, што астрые іх ваяўнічых замыслаў накіравана супроць СССР, аказваюцца і аляванымі ў «канцэрце» вялікіх дзяржаў свету.

Справа міру безумоўна пагражае сур'ёзнай небяспека. Яна з асаблівай сілай праявілася ў стрэлах, раздаўшыхся нядаўна ў Марсэлі. Гэтыя стрэлы напамнілі ўсяму свету аб стрэлах у Сараеве, паслужыўшых у свой час повадам да імперыялістычнай вайны ў 1914 г.

Бясспрэчна, што страляўшы імкнуўся не толькі забіць югаслаўскага краля, але і загнаць клін паміж Юга-Славіяй і Францыяй. А якраз у гэтым можа быць зацікаўлена толькі фашысцкая Германія, якая, як мы ўжо ўказвалі вышэй, вядзе агромную работу для таго, каб адарваць ад Францыі яе саюзнікаў.

Ва ўсякім разе не можа быць выпадковым той факт, што цэнтр харвацкай нацыяналістычнай агітацыі знаходзіўся ў Германіі і што гэтая агітацыя вялася пры ўскосным падтрыманні самага ярага ворага Савецкага саюза—ідэолага фашыстаў Розенберга.

Супярэчнасці паміж імперыялістычнымі драпежнікамі надзвычай вялікі. Савецкі саюз будзе ўсямерна выкарыстоўваць гэтыя супярэчнасці ў інтарэсах справы міжнароднага пролетарыята, у інтарэсах справы захавання міру.

Кіруючы я з дачай умацавання міру, Савецкі саюз уступіў у Лігу нацый. Само сабою зразумела, што асноўны характар Лігі нацый, як арганізацыі капіталістычных дзяржаў, не змяніўся. Але, паколькі з Лігі нацый вышлі Японія і Германія—краіны, якія ставяць з разпытаннем аб новым перадзеле свету; паколькі ў Лізе нацый адыгрывае кіруючую ролю Францыя—краіна, якая зараз не зацікаўлена ў вайне,

Ліга выступае на даным этапе, як арганізацыя дзяржаў, зацікаўленых у захаванні міру.

Іменна пастолькі мы рашылі падтрымаць Лігу нацый, захоўваючы свой твар краіны зусім іншай соцыяльна-эканамічнай сістэмы. Гэта вельмі добра выразіў т. Літвінз, с. а. а. ў гутарцы з іншакраіннымі карэспандэнтамі, што „СССР у Лізе нацый збіраецца танцаваць пад сваю ўласную музыку“.

Аб магчымасці падтрымання Лігі нацый, як пэўнага тормазу, які можа затрымаць узнікненне ваенных дзеянняў або перашкодзіць ім, тав. Сталін гаварыў яшчэ ў снежні мінулага года ў гутарцы з карэспандэнтам амерыканскай газеты „Нью-Ёрк Таймс“ панам Дзюрінці? На пытанне Дзюрінці — „Ці заўсёды выключна адмоўна ваша пазіцыя ў адносінах Лігі нацый?“ — тав. Сталін адказаў: — „Не, не заўсёды і не пры ўсякіх умовах. Вы, бадай, не разумеете наш пункт погляду. Не гледзячы на выхад Германіі і Японіі з Лігі нацый — або можа быць іменна пагэтаму, — Ліга можа стаць некаторым тормазам для таго, каб затрымаць узнікненне ваенных дзеянняў ці перашкодзіць ім. Калі гэта так, калі Ліга зможа аказацца нейкім бугарком на шляху к таму, каб хоць-бы некалькі затрудніць спрэчку вайны і аблегчыць у некаторай ступені справу міру, — то тады мы не супроць Лігі. Так, калі такім будзе ход гістарычных падзей, то не выключаю, што падтрымаем Лігу нацый, не гледзячы на яе каласальныя недахопы“.

Але ў нас няма ніякай упэўненасці ў тым, што напэўна палітыцы міру, якую праводзіць СССР, выбухне новая кровапралітная бойня. У нас тым больш няма ніякай гарантыі ў тым, што імперыялістычныя акулы не папрабуюць згаварыцца за кошт СССР і арганізаваць супроць нас новую інтэрвенцыю.

Наўрад ці можна сумнявацца, што гэтая вайна будзе самай небяспечнай для буржуазіі вайною. Яна будзе самай небяспечнай не толькі таму, што народы СССР будуць драцца на смерць за заваявы рэвалюцыі. Яна будзе самай небяспечнай для буржуазіі яшчэ таму, што вайна будзе адбывацца не толькі на франтах, але і ў тылу ў праціўніка. Буржуазія можа не сумнявацца, што шматлікія прыяцелі рабочага класа СССР у Еўропе і Азіі настараюцца ўдарыць у тыл сваім прыгнятальнікам, якія зацэялі злучынную вайну супроць бацькаўшчыны рабочага класа ўсіх краін. І хай не скардзяцца на нас паны буржуа, калі яны на другі дзень пасля такой вайны не даліцца некаторых блізкіх ім урадаў, цяпер бласлаўляюцца царствуючых „міласцю божа“ (Сталін).

А. Зюзькоў.

Барацьба беларускіх нацдэмаў супроць Окцябра

З велізарнымі дасягненнямі сустракаем мы семнацатую гадавіну Окцябра.

Усё вышэй, з кожным годам вышэй узнімаецца наша бацькаўшчына грозная для ўсіх буржуа скалою сярод капіталістычнага свету, які б'ецца ў цісках крызіса.

Перадавая ў палітычных адносінах краіна—СССР—становіцца самай перадавой і ў эканамічных адносінах.

Але вораг не складае зброі, вораг імкнецца ўсялякім чынам перашкодзіць нашаму росту:

«Іменна таму, што яны паміраюць і дажываюць апошнія дні, яны будуць пераходзіць ад адных форм наскокаў да другіх, больш рэзкіх форм наскокаў, апелюючы да адсталых слаёў насельніцтва і мабілізуючы іх супроць савецкай улады» (Сталін).

У БССР таксама рэшткі разбітага ворага імкнуцца падняць галаву, прыкрываючыся часцяком фальшыва-нацыянальным флагам. Звязаныя з інтэрнацыяналісцкімі планамі фашыстаў і нацыянал-фашыстаў за мяжою, разгромленыя групы нацдэмаў, бундаўцаў, вялікадзяржаўнікаў ідуць на ўсякую погань, на ўсякае шкодніцтва, каб аслабіць дыктатуру пролетарыята.

«Няма такой погані і лаклёпу, якую-б гэтыя былыя людзі не ўзвялі на савецкую ўладу і вакол якой не паспрабавалі-б мабілізаваць адсталыя элементы» (Сталін).

Каб абмануць і мабілізаваць у сваіх контррэвалюцыйных мэтах адсталыя масы, нацдэмы імкнуцца прыкінуцца і ў сучасным і ў мінулым нашымі «прыяцелямі». З гэтаю мэтай яны займаюцца фальсіфікацыяй гісторыі нашага рэвалюцыйнага мінулага, каб працягнуць свой кантрабандны багаж.

Наша задача—сістэматычна выкрываць гэтых фальсіфікатараў, паказаць сапраўдную ролю нацдэмаў, паказаць, што беларускія нацдэмы знаходзіліся па той бок барыкад, вялі шалёную барацьбу разам з сваімі класавымі заказчыкамі, разам з капіталістамі супроць дыктатуры пролетарыята, супроць Окцябрскай рэвалюцыі.

* * *

Падрыхтаваная ўпартай барацьбой большэвікоў Люгаўская рэвалюцыя змяла прагніўшы будынак царызма. Але ў той час, як рабочыя і сяляне вялі барацьбу супроць сіл царызма, як па вуліцах буйных цэнтраў Расіі—Петраграда і Масквы—яшчэ гримелі баі, буржуазія

арганізоўвалася, каб захапіць ўладу ў свае рукі. Пры дапамозе здраднікаў—меншавікоў і эсэраў—буржуазіі гэта ўдалося зрабіць. У той жа час арганізуецца і беларуская буржуазія, вядучы за сабой на павадку і ўсе нацыяналістычныя партыі.

Буржуазія Беларусі ўжо да Лютаўскай рэвалюцыі мела свае арганізацыі. Імперыялістычная вайна, якая жабракамі раскідвала па Расіі мільёны сялян і рабочых, была вельмі прыбыткаваю справай для буржуазіі і памешчыкаў.

Мясцовая буржуазія за час вайны разам з агульна-расійскай буржуазіяй нажывалася на розных пастаўках для арміі, на вырабе для патрэб арміі рознага ваеннага энаражэння.

Ужо к канцу 1915 г. амаль уся прамысловасць Беларусі так ці інакш была прыстасавана да патрэб абароны».

Разам з гэтым, вайна дала магчымасць і больш арганізавацца буржуазіі нацыянальнай. Ужо з 1916 г. пачалі ўзнікаць розныя камітэты, дзе канцэнтравалі свае сілы мясцовая буржуазія, канкураваўшая з рускай буржуазіяй, якая прысвойвала найбольшую частку прыбыткаў. Гэта канкурэнцыя не перашкаджала разам рабіць ваіну прыбыткаваю справай і для нацыянальнай буржуазіі. Але для таго, каб адваяваць сваю частку прыбыткаў, нацыянальная буржуазія стварала і свае арганізацыі. Так, быў створан «Беларускі бежанскі камітэт», «Камітэт дапамогі раненым яўрэйскім воінам» і т. д. Такім чынам і беларуская буржуазія падыходзіла да Лютаўскай рэвалюцыі, маючы свае арганізацыі.

З гэтых арганізацый пасля Лютаўскай рэвалюцыі мясцовая буржуазія і памешчыкі пачалі работу па ўтварэнню больш шырокіх «агульна-нацыянальных» інстытутаў (спачатку «Беларускага нацыянальнага камітэта», а пазней—«Беларускай рады»).

Лютаўская рэвалюцыя ў Расіі акрылла надзеі розных нацыяналістаў.

«Права нацый на самавызначэнне тлумачылася як права нацыянальнай буржуазіі на акраінах узяць уладу ў свае рукі і скарыстаць Лютаўскую рэвалюцыю для стварэння «сваёй» нацыянальнай дзяржавы.

Далейшае развіццё рэвалюцыі не ўваходзіла, ды і не магло ўваходзіць, у разлік упомненых вышэй буржуазных інстытутаў» *).

І сапраўды, няма чаго і гаварыць аб тым, што ўсе нацыяналістычныя партыі, як БСГ, беларускія эсэры і т. д., якія складалі асноўныя кадры розных «беларускіх камітэтаў» і, пазней, «Беларускай рады» нават і не ставілі, ды і не маглі ставіць пытання аб далейшым разгортванні рэвалюцыі, аб перарастанні яе ў сацыялістычную хоць бы таму, што яны да Лютаўскай рэвалюцыі ішлі, як і ўся буржуазія Расіі, на здзелку з царызмам. Усе беларускія, як і наогул усе буржуазныя і дробнабуржуазныя, вялікадзяржаўныя і нацыяналістычныя партыі, зыходзіліся на тым, што рэвалюцыя скончана. Цяпер асноўным было для ўсіх нацыяналістаў—дабіцца як мага большай самастойнасці па шляху да ўтварэння сваёй буржуазнай дзяржавы.

Якава-ж была праграма беларускіх нацыяналістаў? Асноўнаю іх мэтай было захаванне капіталізма. Гэтай мэты нацэмы дабіваліся ўсялякімі шляхамі, скарыстоўваючы ў прыватнасці фальшыва-нацыянальны флаг, атручваючы масы ядам нацыяналізма.

*) *Сталін. „Марксізм і нацыянальна-каланіяльнае пытанне“, Стар. 51.*

Беларускія нацыяналісты аб'ядналіся 25 сакавіка 1917 г. на з'ездзе нацыянальных арганізацый у адзіны «Нацыянальны камітэт». Тут былі і прадстаўнікі БСГ, лічыўшыся сябе левымі, і памешчык Скірмунт, і ксёндз Гадлеўскі. Грашыма дапамагаў «на беларускія справы» і князь Радзівіл, хоць ён і быў абраны ў «Нацыянальны камітэт». Такое аб'яднанне адразу адштурхнула ад сябе масы беларускіх рабочых і сялян. Тым больш адштурхвала рэволюцыйныя масы праграма «Нацыянальнага камітэта».

У сваёй дэкларацыі «Нацыянальны камітэт» першым пунктам паставіў пытанне аб «аўтаноміі ў межах Расіі», другім—аб свабодзе рэлігіі, унёсшы ў гэты пункт і заклік да «стварэння адзінай беларускай культуры». І толькі трэцім пунктам стаяла пытанне аб зямлі, ды і то з агаворкай, што «аграрнае пытанне вырашыць Устаноўчы сход». Такім чынам, адно з галоўнейшых для сялян пытанняў «Нацыянальны камітэт» адкладваў на доўгі час. Пра вайну гаварылася глуха—«без анексій і кантрыбуцый», а пра тое, калі яе скончыць,—ні слова*). У звароце да Часовага ўрада беларускі нацыянальны з'езд выразіў свае жаданне прадаўжаць вайну: «З'езд... выражае сваю гатоўнасць падтрымаць Часовы расійскі ўрад у яго барацьбе са знешнім ворагам за свабоду Расіі»... Не выгадна было панам з «Нацыянальнага камітэта» канчаць вайну, бо яна давала не малы прыбытак!

Таму быў праў Менскі камітэт сялянскага саюза на чале з т. Фрунзе, прыняўшы наступную пастанову:

«1. «Беларускі нацыянальны камітэт» ні ў якім разе не можа быць прызнан выразальнікам думкі ўсяго беларускага народу і не мае права гаварыць ад яго імя, бо беларускі народ у асобе сваіх працоўных класаў—сялян і рабочых—у работах нацыянальнага з'езда ніякага ўдзелу не прымаў.

2. «Беларускі нацыянальны камітэт», з'яўляючыся па свайму складу арганізацыйнай маёмасных слаёў землеўладальнікаў, а па характару сваіх выступленняў чыста нацыяналістычным, патражае інтарэсам сялян і рабочых імкненнем адарваць іх, на глебе ўзмоцнена падаграванага нацыяналізма, ад працоўных мас усёй Расіі і падначаліць ідэйнаму кіраўніцтву памешчыкаў».

Далей Камітэт сялянскага саюза заяўляе, што будзе весці бяэлітасную барацьбу з «Нацыянальным камітэтам», бо дзейнасць яго можа павесці да «розні ў радах працоўнага народу і тым перашкодзіць яму дабіцца карэнных змен яго эканамічнага і палітычнага становішча»**).

Такім быў адказ сялян на спробу нацдэмаў яшчэ ў пачатку рэволюцыі 1917 г. адарваць рабочых і сялян Беларусі ад рэволюцыйнага руху. Але недалёка ад «Нацыянальнага камітэта» адышла і «Беларуская соцыялістычная грамада», якая пазней нацдэмаўскімі фальсіфікатамі выстаўлялася, як кіраўнік рабочых і сялян, як арганізатар (!) БССР і нават папярэднік КП(б)Б. Ужо за дзейнасць «Нацыянальнага камітэта», большасць якога складалі члены БСГ, апош-

*) «Новое варшавское утро» ад 3 чэрвеня 1917 г.

**) «Минский голос» № 2396, ад 6 красавіка 1917 г.

нія павінна адказваць. Але паглядзім, што БСГ прыняла на сваёй канферэнцыі 7 красавіка (25 сакавіка).

Першым чынам канферэнцыя БСГ выказалася за падтрыманне Часовага ўрада. Па пытанню аб вайне канферэнцыя БСГ, верная інтарэсам памешчыкаў і капіталістаў, выказалася за прадаўжэнне вайны:

«Канферэнцыя БСГ лічыць вайну ў сучасны момант вайной, рэволюцыйнай Расіі з германскім мілітарызмам, маючай на мэце абараніць здабытую вялікай рэволюцыяй свабоду ад замахаў звонку».

Такім чынам БСГ і па пытанню аб вайне, і па пытанню аб Часовым урадзе выказалася ў тым-жа духу, што і «Нацыянальны камітэт» з памешчыкам Скірмунтам на чале.

Тое самае і з аграрным пытаннем: канферэнцыя выказалася за тое, каб «неадкладна прыняцця за дэталёвую распрацоўку аграрнага пытання». Каб не было сумнення ў тым, на чыю карысць будзе «распрацоўвацца» аграрная праграма, канферэнцыя паставіла, што «канчаткова вырашыць зямельнае пытанне і спосаб (!) пераходу зямлі к народу Краёвы сойм аўтаномнай Беларусі».

Гэта значыць, што эсэры прапанавалі пачакаць з вырашэннем зямельнага пытання да Устаноўчага сходу, а грамадаўцы дапаўнялі:— пачакайце Устаноўчага сходу, які, магчыма, вырашыць пытанне аб аўтаноміі Беларусі, а потым пачакайце да збору Краевага сойма, які як-небудзь вырашыць пытанне аб зямлі. Акрамя таго грамадаўцы яшчэ бяруць пад сумненне і тое, якім «спосабам» зямля будзе «пераходзіць к народу»! Для грамадаўцаў яшчэ вялікае пытанне—ці прайдзе зямля к сялянам бясплатна, г. зн. шляхам канфіскацыі без выкупу, ці можа, каб не пакрыўдзіць Радзівілаў і Скірмунтаў, трэба будзе ім заплаціць. А каб «народ» не разабраў зямлі сам, раней чым «вырашыць» аграрнае пытанне краёвы сойм, канферэнцыя БСГ данісала:

«У сучасны момант канферэнцыя арганізацый БСГ асуджае неарганізаваныя (!) анархічныя выступленні на глебе аграрных адносін, лічачы неабходным прыняць усе захады да хутчэйшай арганізацыі сялянства» (г. зн. спынення захвату зямлі)*).

Так БСГ ішла на павадку ў памешчыка Скірмунта, князя Радзівіла, ксяндза Гадлеўскага і т. д.

У барацьбе з большэвікамі БСГ яшчэ да Окцябра салідарызуецца з вялікадзяржаўнікамі кадэтамі, з вялікадзяржаўным кулацкім «Сялянскім саюзам**), да якога далучыўся «Нацыянальны камітэт».

Так, на з'ездзе прадстаўнікоў беларускіх арганізацый, у ліпені, грамадавец у адказе на прывітанне кадэта Самойла салідарызаваўся ад імя з'езда з кадэтамі. Гэты-ж з'езд горача сустрэў заклік прадстаўніка кулацкага «Сялянскага саюза» аб'яднацца для барацьбы супроць большэвікоў, бо «большэвікі адабралі беларускае сялянства і ад вас і ад нас***).

Каб яснаей уявіць сабе пазіцыю найбольш буйнай сярод іншых беларускіх партый—партыі «Беларускай соцыялістычнай грамады»

*) Газета «Единство» № 12 ад 13 красавіка 1917 г.

**) «Сялянскі саюз»—кулацкую вялікадзяржаўную арганізацыю—нельга блытаць з «Камітэтам сялянскага саюза», рэзюцыя якога прыведзена вышэй. Гэты камітэт далучыўся да Выканаўчага камітэта Савета сялянскіх дэпутатаў.

***). «Военная Беларусь» (газета) № 11, 1917 г.

у час перад пролетарскай рэвалюцыяй, пацікавімся адказамі, якія дае на найбольш важныя ў той час пытанні газета «Вольная Беларусь». Рэдактарам газеты быў грамадавец Лёсік.

Возьмем рабочае, аграрнае і нацыянальнае пытанні.

Па рабочаму пытанню газета гаворыць вельмі мала, затое знаходзім у ёй шмат матар'ялаў аб тым, як завесці беларускую мову ў касцёлах і цэрквах. Адзін толькі раз за увесь 1917 г. закранаецца рабочае пытанне:

«Нам патрэбна аўтаномія, каб забяспечыць... беларускаму пролетарыю як найвышэйшы заробтак, каб даць сваім людзям работу дома на месцы, на грунце ўласнай беларускай прамысловасці, каб нашы людзі не вандравалі, шукаючы заробтку, у свет, на чужыну, дзе і сам работнік і яго рабочая сіла прападаюць для нашага краю» *).

Як бачым, не многага патрабуе для рабочага класа БСГ. Яна ў некалькіх радках выказала найбольшае жаданне беларускай буржуазіі—эксплаатаваць «свайго» рабочага самім, тут-жа ў Беларусі, бо калі рабочы беларус едзе ў Маскву, то там з яго выганяе пот не «свой» капіталіст, а рускі: «рабочая сіла прападае для нашага краю». Вось, чаго не хоча дапусціць БСГ!

Пра зямлю БСГ выказваецца больш. Галоўнае, што яна выстаўляе гэта «недапасаванасць для нас (г. зн. для Беларусі) усіх праектаў зямельнай рэформы расійскіх партый». Гэтым абгрунтоўвалася неабходнасць аўтаноміі ў вырашэнні аграрнага пытання «Краёвым соймам Беларусі».

Для пазіцыі БСГ вельмі характэрны артыкул нейкага І. Рамановіча ў № 16 газеты «Зямельнае пытанне і дзяржаўны лад».

І. Рамановіч выступае супроць нацыяналізацыі і соцыялізацыі зямлі. Разважаючы, што такое «соцыялізацыя», Рамановіч піша:

«Пры гэтых парадках (апрацоўка зямлі без батракоў) трудна будзе выбіцца каму небудзь з гурту шэрых землеўбоў, пакуль хто сядзіць на зямлі, якой можа хваціць на пражытак, але не на значнейшы дастатак... Воля—вельмі каштоўны набытак, калі народ (!) мае магчымасць павялічыць свой дастатак» **).

Да гэтага артыкулу рэдакцыя робіць заўвагу, што аўтар блытае паняцці «соцыялізацыя» і «нацыяналізацыя», а з усім іншым рэдакцыя згаджаецца.

Вось чые інтарэсы абараняла БСГ: інтарэсы таго, хто выбіваецца «з гурту шэрых землеўбоў», г. зн. кулака. З яго пункту погляду БСГ падыходзіла да вырашэння зямельнага пытання. Гэта ясна сведчыць аб буржуазна-кулацкім нутры самай «левай» партыі беларускіх нацыяналістаў.

Калі савецкім урадам у дні Окцябра быў выдан дэкрэт аб зямлі, БСГ выступіла супроць гэтага дэкрэта.

Так, Лёсік пісаў аб савецкім зямельным дэкрэце:

«Што датычыцца раптоўнага скасавання ўласнасці на зямлю, то гэта пагражае страшэнным эканамічным крахам. На грунце зямельнай уласнасці пабудаваны зямельныя банкі з мільярднымі

*) «Вольная Беларусь» № 23, арт. «Нашы патрэбы».

**) «В. Беларусь» № 16.

коштамі, з каторымі цесна звязаны сотні фабрык, заводаў з дзесяткамі тысяч рабочых і ўсялякага службылага люду. Усё гэта павінна будзе прыпыніцца, пойдзе на ліквідацыю...» *).

Больш за ўсё Лёсік клапаціцца аб тым, што будзе з банкамі і банкірамі, з фабрыкамі і фабрыкантамі, з заводамі і заводчыкамі, іх якраз ён больш за ўсё шкадуе. Ну, вядома, жаль ахоплівае яго і пры ўспаміне аб тых памешчыцкіх і кулацкіх грошах, што ўкладзены былі ў зямельныя банкі. Як-жа не пашкадаваць свайго чалавека! А памешчыкі і капіталісты для Лёсіка і ўсіх нацдэмаў—свае людзі.

Важнейшым пытаннем нацдэмы лічылі нацыянальнае пытанне. Свой тэзіс аб нацпытанні беларускія нацыяналісты імкнуліся «абгрунтаваць» наступным чынам:

«Патрэб у кожнага народу многа, але іх можна раздзяліць на дзве часткі—на патрэбы агульныя, якіх дамагаюцца ўсе людзі на свеце, усе народы або нацыі, і патрэбы асабістыя, каторыя аднаму народу не патрэбны, бо яны ўжо іх маюць, а другому патрэбны, як хлеб і вада» **).

Далей канкрэтызвецца: агульныя патрэбы—гэта «зямля і воля», асабістыя патрэбы для беларускіх нацыяналістаў—аўтаномія Беларусі. Нацыяналісты лічылі, што воля ўжо здабыта: «учыніўшы рэвалюцыю, мы здабылі сабе волю» ***). Цяпер задача—здабыць аўтаномію, бо «без аўтаноміі і зямелька не пойдзе нам на карысць» ****).

Да Окцябрскай рэвалюцыі беларускія нацыяналісты не ставілі пытання аб аддзяленні ад Расіі—яны патрабавалі толькі аўтаноміі Беларусі ў межах адзінай капіталістычнай Расіі. Іх ідэалам былі англійскія калоніі. Не раз у сваіх атыкулах нацыяналісты спасылаюцца на аўтаномію Ірландыі, Трансваалі і т. д. *****). Чым гэта выклікалася? Іх буржуазна-нацыяналістычнай сутнасцю—баяню пролетарскага руху, пролетарскай рэвалюцыі. Беларуская буржуазія баялася, што сама яна не зможа падавіць нарастаючы рух пролетарыята.

Але зусім змяняюцца адносіны да Расіі, калі Расія становіцца савецкай. Цяпер для іх галоўнейшай задачай з'яўляецца рэстаўрацыя капіталізма. З гэтаю мэтай нацдэмы ставяць стаўку на аддзяленне Беларусі ад Савецкай Расіі.

Гэтым самым нацдэмы імкнуцца раздзяліць адзіны фронт, імкнуцца адарваць працоўныя масы Беларусі ад перадавога рускага пролетарыята.

Гэту тактыку можна ярка паказаць на прыкладзе пастаноўкі імі нацыянальнага пытання. Так, на II сесіі «Цэнтральнай беларускай рады» 16 кастрычніка 1917 г. А. Прушынскі расказваў, што бежанцы на Маскоўскім бежанскім з'ездзе на беларускіх нацыяналістаў глядзелі: «адны—як на польскіх прыслужнікаў, другія, як на якіх інтрыганаў». Бежанская сялянская бедната добра разбіралася ў ворагах ўжо ў той час! Каб гэтага не было, Прушынскі выстаўляе рэцэпт: «Трэба аб'яднаць гэтыя элементы, а гэта можа зрабіць адно—іх нацыянальная» *****).

*) «Вольная Беларусь» № 16, стар. 30.

**) «В. Беларусь» № 19, ад 11 верасня 1917 г.

***). Там-жа, справа ідзе аб Лютаўскай рэвалюцыі 1917 г.

****). Там-жа.

*****). Напр., у № 20.

*****). «В. Беларусь», № 30.

Такім чынам для нацдэмаў нацпытанне было адным з галоўных сродкаў абдурвання працоўных мас, падпарадкавання іх сваёй буржуазіі. Таму і пытанне аб аўтаноміі ці аддзяленні яны ставілі так, як гэта выгадна было беларускай буржуазіі, імкнучыся рэалізаваць інтэрвенцыянісцкія планы сусветнай буржуазіі.

Беларускія нацыяналісты адкідалі ўсякія свае разважанні аб «дэмакратызме», аб «беларускім народзе» і т. д., калі бачылі, што не толькі пролетарыят Беларусі, але і шырокія слаі сялянства зусім не хочуць рабіць так, як думаюць нацдэмы, зусім не жадаюць ствараць буржуазную беларускую дзяржаву. Нацдэмы выступілі супроць «дэмакратызма» у пытаннях дзяржаўнасці. Яны пісалі:

«Хіба можна пытацца ў народу аб тым, ці патрэбны нам, напрыклад, вось хоць тыя лабараторыі, дзе працуюць і поркаюцца ўсё жыццё вучоныя? Цёмны народ заўсёды скажа, што не трэба (!). І дзіўна гэта звычка ў людзей спасылацца на народ там, дзе яно зусім не да-рэчы. Ва ўсіх іншых пытаннях мы звяртаемся да знаўцаў і спецыялістаў, а вось пры дзяржаўным адбудаванні здавальняемся думкамі такіх майстроў, як цёмны некультурны народ...» *).

Далей ехаць няма куды: у гэтых словах кожны манархіст можа знайсці сабе апраўданне. І сапраўды—чаму цар не лепшы знаток справы дзяржаўнасці? Цар, ды групка прыбліжанай арыстакратыі ў ролі «знаўцаў і спецыялістаў»—навошта і дэмакратыя!? Недарма беларускія нацыяналісты ў 1918 г. накіравалі пасланне імператраў Аўстра-Венгрыі Францу-Іосіфу, у якім запэўнівалі, што ўзаемаадносінны паміж нацыямі ў імперыі служаць для беларускіх нацдэмаў ідэалам.

Затое сваімі ворагамі беларускія нацыяналісты лічылі большэвікоў. «Большэвізм—гэта культурны і грамадскі барбарызм»; «Большэвізм спакусіў цёмныя, несвядомыя масы сваімі абяцаннямі **); «гурт дзікіх людзей і ваўкоў» ***)) і т. д.—вось як адзываецца аб большэвіках газета самай «левай» партыі беларускіх нацыяналістаў—Беларускай «соцыялістычнай» грамады!

Вядома, з такімі поглядамі ўсе беларускія нацыяналісты былі ў лагеры контррэвалюцыі, змагаліся супроць пролетарскай рэвалюцыі.

Для гэтай мэты і існавала арганізаваная нацдэмамі ў ліпені месцы «Беларуская рада», як цэнтр усёй беларускай контррэвалюцыі.

25 кастрычніка паўсталі рабочыя буйных цэнтраў супроць буржуазіі і яе ўлады. А ўжо 27 кастрычніка контррэвалюцыя ў Менску арганізавала «Камітэт выратавання рэвалюцыі», у якім пачэснае месца занялі прадстаўнікі «Беларускай рады». Збірае рада і свае сілы, для чаго выпускаецца «Грамата да беларускага народу».

Беларускія нацыяналісты ў гэтай грамаце прама выказалі і сваю мэту: утрымаць «згоднасць паміж усімі... утрымаць спакой у нашым краі...», г. зн. утрымаць згоднасць паміж памешчыкамі і батракамі, паміж капіталістамі і рабочымі, утрымаць ад рэвалюцыі рабочых і масы працоўнага сялянства.

*) Вольная Беларусь" № 20, за 1917 г.

**) В. Беларусь" № 30.

***)) Там-жа, № 33.

Газета БСГ—«Вольная Беларусь» заклікае да барацьбы з большэвікамі, да стварэння для гэтай мэты беларускага войска.

«З большэвікамі трэба змагацца таму, што яны рыхтуюцца завесці ў дзяржаве такі грамадскі лад, да якога людзі яшчэ не даслі. Уводзіць у нас пры нашай гаспадарчай і грамадскай адсталасці соцыялістычны лад—гэта ўсёроўна, каб хто захацеў з малога хлопца зрабіць раптам дзяцюка, то стаў-бы цягнуць яго за вушы ўверх» *).

Гэта пісаў член БСГ Я. Лёсик, але гэты погляд быў не толькі яго поглядам. Тое самае пісалі і «левыя» БСГ, як я канцэнтраваліся вакол «Беларускага абласнога камітэта» пры меншавіцка-эсэраўскім «Усерасійскім савеце сялянскіх дэпутатаў» у Петраградзе:

«... Мы не верым, што ў сучасны момант шляхам грамадзянскай вайны і разбурэння дзяржавы, без дастатковай падрыхтоўкі народных мас і без неабходнага грамадска-эканамічнага развіцця народаў Расіі і нават Еўропы можна ажыццявіць соцыялізм» **).

Так прама і недвусэнна беларускія нацыяналісты выказваюцца супроць пролетарскай, соцыялістычнай рэвалюцыі.

У барацьбе супроць большэвікоў грамадаўцы прама становяцца на абарону капіталіста кулака.

«Трэба прызнаць, што ў наш час асабісты інтарэс—гэта самая моцная прыпука да працы. Праз тое ва ўсім свеце шануюць уласнасць, не гледзячы на тое, што яна часта (!) ідзе поплеч з крыўдай і паняверкай. Без яе людзі загразлі-б у апатыі, і, заміж пашырэння і павелічэння патрэб, зменшылі-б іх да ліку лёгка здабываемых патрэб спажывання».

«Беларусь—край бедны... Трэба многа шчырай і разумнай працы, каб мець добры зыск і аплату за працу, а разумная праца вымагае капітал (грошы)... таму нам не след змагацца з капіталам, а наадварот—ад творчай працы капітала мы павінны чакаць эканамічнага росквіту нашага краю і павелічэння ў ім дастаткаў» ***).

Лепшую пахвалу капіталу і капіталістам цяжка падшукаць.

Гэтыя «левыя» не абмяжоўваюцца адной «агітацыяй» у сваіх газетах—яны заклікаюць стварыць беларускае войска, каб спыніць шалёны віхор паўстання» ****). Для гэтай мэты ўтвараецца і развівае шалёную дзейнасць «Беларуская вайсковая рада».

Але не ўдалося беларускім нацыяналістам адцягнуць рабочыя масы і працоўнае сялянства ад рэвалюцыі.

Гэта асабліва ярка выявілася пры выбарах ва Ўстаноўчы сход у лістападзе 1917 г. Калі па Менскай губ. за большэвікоў было падана 579.087 галасоў (63,2 проц. ад агульнай колькасці галасоў), то за БСГ і іншыя беларускія нацыяналістычныя партыі падана было ўсяго 2.988 галасоў (0,3 проц.). Такія-ж самыя сувадносіны мы маем і па Заходняму фронту, арміі якога знаходзіліся на тэрыторыі Беларусі:

*) «Вольная Беларусь» № 30.

**) Архіў Інстытута ф. БНР, № 3.

***) «Вольная Беларусь», № 16.

****) «Вольная Беларусь», № 38.

за большэвікоў—482.744 галасы (66,7 проц.), а за блок беларускіх нацыяналістычных партый—4.380 галасоў (0,6 проц) *).

Тое самае мы бачым і з «беларускім войскам». Калі атрады чырвонагвардзейцаў шпарка растуць, так што гэтыя атрады наносіць паражэньне за паражэньнем рэгулярным часцям легіянераў Доўбар-Мусніцкага і войскам Украінскай рады, то Беларускай вайскавай радзе не ўдаецца стварыць нават і аднаго палка з добравольцаў.

Пасля гэтых лічб, якія паказваюць, што падаўляючая большасць пролетарыята і працоўнага сялянства галасавала за большэвікоў, асабліва ярка выступае хлуслівасць нацдэмаўскага сцверджання аб «акупацыйным характары» савецкай улады ў Беларусі». А такімі сцверджаннямі да гэтага часу нацыянал-фашысты атручваюць галовы працоўных Заходняй Беларусі.

Так, «Крыніца» у № 32 за 1929 г. пісала:

«Гэтая ўлада (савецкая ўлада.—А. З.) была заўсёды чужая, не беларуская. Комуністычную ўладу стварылі не беларускія сяляне і работнікі, але расійскае войска, якое стаяла тады на заходнім фронце...».

Галасаванне ва Устаноўчы сойм рабочых і сялян Беларусі лепш за ўсё паказвае, на якую хлусню пускаюцца нацдэмы ў сваёй барацьбе супроць нарастаючага рэвалюцыйнага руху ў Заходняй Беларусі.

Бліскучыя перамогі большэвікоў і паражэньне контррэвалюцыйных нацыяналістаў прымусілі апошніх перамяніць тактыку барацьбы з большэвікамі, не спыняючы арганізацыю сваіх войск. Нацыяналісты паспрабавалі ўтварыць пад флагом саветаў свае «беларускія» саветы. З гэтай мэтай быў склікан так званы «Беларускі кангрэс» у снежні 1917 г. На «кангрэс» былі запрошаны толькі прадстаўнікі розных нацыяналістычных арганізацый. Дэлегаты на «кангрэс» запрашаліся так, што ні аднаго большэвіка на кангрэс не палала, не былі запрошаны прадстаўнікі і абранага з'ездам саветаў «Абласнога выканаўчага камітэта».

Але хутка і гэта тактыка была выкрыта. «Кангрэс» пакінулі ўсе выпадкова трапіўшыя туды сапраўдныя прадстаўнікі сялян і ў канцы канцоў «кангрэс» за контррэвалюцыйны напрамак быў разогнан па пастанове СНК Заходняй обласці.

Нацыяналістам нічога не засталася, як ісці на паклон да нямецкіх акупантаў і слаць прывітальныя тэлеграмы германскаму кайзеру Вільгельму і аўстрыйскаму імператару Францу Іосіфу.

* * *

Ужо 2 лістапада 1917 г. Совет Народных Камісараў за подпісам В. І. Леніна і І. В. Сталіна выдаў «Дэкларацыю праў народаў Расіі», у якой большэвіцкая праграма па нацыянальнаму пытанню знайшла сваё ажыццяўленне. У дэкларацыі ўказвалася, што толькі ў выніку добраахвотнага і чэснага саюза народаў Расіі «могуць быць спаяны рабочыя і сяляне народаў Расіі ў адну рэвалюцыйную сілу, здольную ўстаяць супроць усякіх замахоў з боку імперыялісцка-анексіянісцкай

*) Зюзькоў. «Большэвікі—арганізатары Кастрычніка на Беларусі», стар. 89—92.

буржуазіі». Совет Народных Камісараў устанавіў наступныя прынцыпы:

- «1. Роўнасць і суверэнасць народаў Расіі.
2. Права народаў Расіі на вольнае самавызначэнне, аж да аддзялення і ўтварэння самастойнай дзяржавы.
3. Адмена ўсіх і ўсялякіх нацыянальных і нацыянальна-рэлігійных прывілеяў і абмежаванняў.
4. Свабоднае развіццё нацыянальных меншасцей і этнаграфічных груп, насяляючых тэрыторыю Расіі»^{*)}).

Так пролетарская рэвалюцыя разняволіла ўсе прыгнечаныя нацыянальнасці былой Расійскай імперыі, даушы ім магчымасць свабодна развіваць сваю нацыянальную культуру і дзяржаўнасць. У выніку такой палітыкі быў створан вялікі і магутны Савецкі саюз.

Рабочыя і працоўныя сяляне Беларусі, пры дапамозе перадавога рускага пролетарыята, пад кіраўніцтвам большэвікоў на чале з Леніным і Сталіным, у выніку Окцябрскай сацыялістычнай рэвалюцыі, стварылі сваю Беларуска-Савецкую Сацыялістычную Рэспубліку ў барацьбе з нацыяналістамі ўсіх масцей.

Далейшы шлях нацдэмаў яшчэ больш ярка выяўляе іх контррэвалюцыйную сутнасць, іх імкненне рэстаўраваць капіталізм у БССР. Нацдэмы на ўсім працягу грамадзянскай вайны былі і радач інтэрвентаў, у радач акупантаў. Для нацдэмаў было ўсёроўна, каму прадаваць Беларусь: польскаму пану, германскаму генералу, ці французскаму капіталісту, абы толькі не была Беларусь Савецкай.

Гэту мэту нацдэмы ставяць і цяпер. Там, у Заходняй Беларусі нацыянал-фашысты дапамагаюць польскім акупантам рэспраўляцца з нарастаючым рэвалюцыйным рухам, апраўдваюць гэту акупацыю. А тут, у Савецкай Беларусі, нацдэмы пускаюцца на ўсякую погань, на шпінаж і дыверсійныя акты, каб аслабіць дыктатуру пролетарыята і падрыхтаваць інтэрвенцыю.

Беларускі нацыяналізм, з'яўляючыся галоўнай небяспекай у нацыянальным пытанні на даным этапе, абавязвае нас яшчэ больш умацняць барацьбу супроць іх. Толькі ў бяспітаснай барацьбе са два фронты: супроць беларускага нацдэмакратызма галоўнай небяспекі на даным этапе, супроць вялікадзяржаўнага шавінізма і нацыяналізма іншых масцей, магчым далейшы росквіт Сацыялістычнай Савецкай Беларусі—неадлучнай часткі СССР.

^{*)} „Политика советской власти по нац. делам за 3 года“. 1920 г., стар. 6—7.

М. Поташ

Контррэволюцыйная роля „Бунда“ ў Окцябрскай рэволюцыі

У сваім гістарычным дакладзе на XVII з'ездзе партыі тав. Сталін гаварыў:

«Але ці можна сказаць, што мы ўжо перамаглі ўсе перажыткі капіталізма ў эканоміцы? Не, нельга гэтага сказаць. Тым больш нельга сказаць, што мы перамаглі перажыткі капіталізма ў свядомасці людзей. Нельга гэтага сказаць не толькі таму, што свядомасць людзей у яе развіцці адстае ад іх эканамічнага становішча, але і таму, што ўсе яшчэ існуе капіталістычнае акружэнне, якое стараецца ажыццяўляць і падтрымліваць перажыткі капіталізма ў эканоміцы і свядомасці людзей у СССР і супроць якога мы, большэвікі, павінны ўвесь час трымаць порах сухім».

Гэтыя перажыткі капіталізма ў эканоміцы і свядомасці людзей з'яўляюцца спажывунай глебай для ажыўлення ў той ці іншай форме рэштак ідэалогіі разбітых імперыялістычeskіх груп у галовах паасобных членаў партыі.

У той-жа час варта напамінаць і другое ўказанне т. Сталіна аб тым, што

«перажыткі капіталізма ў свядомасці людзей значна больш жывучы ў галіне нацыянальнага пытання, чым у любой іншай галіне. Яны больш жывучы, бо маюць магчымасць добра маскавацца ў нацыянальнай вопратцы».

Неабходна памятаць, што класавы вораг да апошняга подыху будзе прабавіць вярнуць мінулае, каб рэстаўраваць капіталізм і сесці на шыі працоўных.

Шалёнае супраціўленне класавага ворага харчуюцца і капіталістычным акружэннем, тымі фашысцкімі і ваеннымі клікамі імперыялістаў, якія рыхтуюць напад на СССР.

Мы бачым гэта шалёнае супраціўленне класавага ворага ў БССР на прыкладзе дзейнасці контррэволюцыйных, буржуазна-нацыяналістычных, нацдэмаўскіх, бундаўскіх і т. п. элементаў.

Адсюль зразумела, якое агромнае актуальнае палітычнае значэнне мае выкрыццё гэтых контррэволюцыйных элементаў у іх мінулым і сучасным. Гэта дапамагае яшчэ большаму павышэнню ідэйнай узброенасці і класовай пільнасці кожнага члена партыі, кожнага чэснага рабочага і калгасніка.

Добра вядома, што бундаўскія контррэволюцыйныя элементы складаюць арганічную частку ўсіх недабітых яшчэ буржуазна-нацыяналістычных і кулацка-рэстаўратарскіх элементаў, якія, адчуваючы наблі-

жэнне сваіх канчатковай перамогі, аказваюць шалёнае супраціўленне пераможнаму сацыялістычнаму будаўніцтву; вядома іх контррэвалюцыйная падрыўная работа у імя згульнай платформы усёй контррэвалюцыйнай зграі—у імя адрыву БССР ад СССР і рэстаўрацыі капіталізма.

Партыя выкрыла і разграміла класавага ворага (у тым ліку і бундаўскія контррэвалюцыйныя элементы) і яго новую тактыку весці сваю контррэвалюцыйную падрыўную работу ціхаю сапай, часта пад фальшыва-нацыянальным флагам. Але яшчэ і яшчэ раз варта напамінь вышэй паданых ўказанні правадыра нашай партыі т. Сталіна аб тым, што «мы, большэвікі, павінны ўвесь час трымаць порах сухім» і яшчэ больш павысіць нашу класавую пільнасць. Мы павінны памятаць, як указаў т. Гікало на XV з'ездзе КП(б)Б, «уроки барацьбы супроць контррэвалюцыйнага нацыяналізма ў 1933 г.»

Недабітыя рэшткі кулака, нэпмана, гандляра, таспадарчыка, буржуазна-нацыяналістычных, контррэвалюцыйных бундаўскіх, сіянісцкіх і т. п. элементаў, якім удалося яшчэ скрыцца і якія імкнуцца зноў пранікнуць у нашы ўстановы, у калгасы і нават на прадпрыемствы, усімі сіламі стараюцца і будуць старацца весці контррэвалюцыйную шкодніцкую работу ва ўсіх галінах нашага сацыялістычнага будаўніцтва. Праводзячы сваю контррэвалюцыйную барацьбу за рэстаўрацыю капіталізма, за адрыў БССР ад СССР, за падрыхтоўку імперыялістычнай інтэрвенцыі, недабітыя рэшткі бундаўскіх, сіянісцкіх і іншых контррэвалюцыйных элементаў змыкаюцца з сацыял-фашысцкімі і нацыяналістычным Бундам у фашысцкай Польшы. Соцыял-фашысцкі Бунд у Польшчы, Заходняй Украіне і Заходняй Беларусі з'яўляецца адным з самых яркіх ворагаў рэвалюцыйнага пролетарыята, яго адзінага авангарда—КПП і яе непарыўных частак КПЗБ і КПЗУ.

«Бунд, таксама як і ППС, ёсць трэцяя партыя буржуазіі. Яго развіццё ад сацыял-нацыяналізма к сацыял-фашызму—гэта той самы шлях, які праішла ППС і іншыя партыі II Інтэрнацыянала. Ідэалогія Бунда контррэвалюцыйная, Бунд праводзіць у масах яўрэйскага пролетарыята палітыку буржуазіі, з'яўляецца партыяй сацыял-фашысцкай, або, інакш кажучы,—умераным крылом фашызма» (з ліста ЦК КП(б)Б «Цэнтральнаму яўрэйскаму бюро»).

Бунд праводзіць контррэвалюцыйную сацыял-фашысцкую лінію, робіць падлыя, паклёпніцкія выпадкі супроць СССР і з'яўляецца актыўным удзельнікам падрыхтоўкі інтэрвенцыі супроць СССР.

У сваім органе «Нэе фолькс-цэйтунг» № 114 за 1934 г. бундаўцы пішуць:

«Многія з ідэй, за якія змагаецца сёння Троцкі, на працягу гадоў абараняліся нашай партыяй» (падкрэслена намі.—М. П.).

Гэта і зразумела, бо трацкізм ёсць перадавы атрад контррэвалюцыйнай буржуазіі, і толькі за інтарэсы контррэвалюцыйнай буржуазіі змагаўся і змагаецца сацыял-фашысцкі Бунд.

У нумары 162 вышэй адзначанай газеты бундаўцы пішуць аб тым, што Бунд «заўсёды самым зостойм чынам асуджаў раскольніцкую палітыку камуністаў». У нумары 171 яны пішуць, што «камуністы хочуць будаваць рух (пролетарскі.—М. П.) на глебе дыктатуры над пролетарыятам.»

Так з дня на дзень Бунд пашырае хлусню і подлы паклеп на комуністычную партыю, ведучы шаленую барацьбу супроць яе, каб гэтым прыкрыць сваю здрадніцкую, соцыял-фашысцкую контррэволюцыйную лінію. Бунд ужывае выпрабаваныя, самыя тонкія манеўры соцыял-фашызма, каб ашукваць рабочыя масы і здраджваць іх кроўныя інтарэсы, усімі сіламі імкнецца сарваць адзіна правільную тактыку адзінага фронту, якую праводзіць кампартыя, і разбэшчвае свядомасць яшчэ адсталых слаёў пролетарыята, навязваючы ім лінію, цалкам уласцівую буржуазіі.

Вазьміце № 153 газеты «Нэе фалькс-цэйтунг», вы там прачытаеце пра цэбры памыяў, якімі Бунд залівае гераічную кампартыю Германіі і Комінтэрна, не спыняючыся перад самай наглай хлуснею і правакатарскімі выпадкамі.

У той-жа час «тэарэтыкі» Бунда пішуць:

«У ваенных адносінах рабочыя масы не могуць спаборнічаць з дзяржаўнай арганізацыяй... Самая вострая зброя рабочай партыі—гэта прапаганда, агітацыя і арганізацыя—тыя сродкі, якімі рэвалюцыянізуюцца голавы і аб'яднаныя распыленыя сілы рабочых. Рэвалюцыя ў галовах і аб'яднанне рады—урэшце найвялікшая рэвалюцыя, як прадпасылка соцыяльнага вызвалення рабочага класа».

Не дзякка бачыць, што гэта соцыял-фашысцкая аргументацыя, якую ўжываюць усе лакеі імперыялізма і фашызма, праследую адну мэту—выраіаваць капіталізм і процідзейнічаць узброенаму выступленню пролетарыята ў імя звяржэння капіталізма, разброіць пролетарыят, што цалкам у інтарэсах фашызма.

У газеце «Унзэр вэг», якая выходзіць у Лембергу, вы знойдзеце масу фактаў, як Бунд з дня на дзень праводзіць правакацыйную, здрадніцкую работу, карыстаючыся інтэлібрэхерствам і метадамі зубатаўшчыны.

Так, напрыклад, у № 21 за 1934 г. гэтай газеты мы чытаем, як на мітынг, скліканым Бундам у Лембергу, некалькі рабочых за антыбундаўскія рэплікі былі ператаны бундаўскай баяўкай у рукі фашысцкай паліцыі. А 1-га мая класавы саюз рабочых-пекараў у Лембергу на сваім спецыяльным сходзе прыняў такую рэзалюцыю:

«Рабочыя пекары Лемберга клеймяць ганьбай і пратэстам зубатаўскія справы бундаўскіх правадыроў Варшаўскага саюза пекараў. Адначасова мы звяртаем увагу паноў Ліхтэнштэйнаў і К^с, што мы будзем ведаць, як адказваць—разам з усімі свядомымі рабочымі краіны—на іх спробы ламаць нашы класавыя арганізацыі і барацьбу».

Як увесь час, так і цяпер Бунд пашырае свой шавіністычны лозунг аб «адзіным прадстаўніцтве» і праводзіць сваю буржуазна-нацыяналістычную лінію.

Такава контррэволюцыйная роля Бунда на сучасным этапе класовай барацьбы.

У гэтым артыкуле мы хочам паказаць, як такую-ж контррэволюцыйную лінію Бунд веў і ў перыяд падрыхтоўкі Оксфёра, і ў Оксфёрскай рэвалюцыі, і пасля яе. Мяняючы тактыку, Бунд і яго неабітныя рэшткі ў БССР цалкам захавалі контррэволюцыйную сутнасць сваёй лініі. Мы хочам паказаць чытачу пазіцыі і твар Бунда ў час

Окцябрская рэволюцыі і яго контррэволюцыйную барацьбу з ёю, прыводзячы галоўным чынам адпаведныя месцы з саміх бундаўскіх крыніц і рад фактаў, якія гавораць самі за сябе, абмяжоўваючыся толькі некаторымі заўвагамі да іх.

* * *

Пачнем з таго, як Бунд адносіўся да большэвікоў.

Ужо ў № 15 ад 15-га мая 1917 г. орган Бунда «Арбэйтэр штэм» у артыкуле пад назвай «Ленінізм», піша:

«Ленінцы» з'яўляюцца ворагамі рэволюцыі. Соцыял-дэмакратыя павінна напружыць усе свае сілы, увесць свой ідэяны і арганізацыйны ўплыў, каб выкрыць хлусьцю і небяспечную палітыку ленінізма і засцярагчы пролетарыят, каб ён не даў прывабіць сябе рэволюцыйнаю фразан. у якой тоіцца рэакцыйны змест.

Ленінцы—ворагі рэволюцыі!

Гэта неабходна раз назавсёды цвёрда ўстанавіць. Уся іх тактыка накіравана на тое, каб знішчыць рэволюцыю».

Ітак, ужо хутка пасля лютаўскай рэволюцыі, Бунд выступае адным з застрэлышчыкаў сеяння подлага наклепу на большэвікоў, траўлі іх і падрыхтоўкі глебы для праследвання з боку імперыялістычнага Часовага ўрада і ўсёй контррэволюцыйнай зграі капіталістаў і памешчыкаў, агентураю якіх ён з'яўляўся. Разам з тым, з кожнага радка выпірае тая лютая ненавісьць, якую Бунд гадаваў к большэвізму адзіна перадавой партыі пролетарыята.

Але якую-ж лінію праводзіў Бунд у рэволюцыі?

Пра гэта мы даведваемся з адказу ў тым-жа артыкуле на пытанне: «Што аддзяляе Бунд ад ленінцаў?» Аказваецца:

«Не толькі адрозненне ў тактыцы. Больш важна гэта адрозненне ў поглядах на рэволюцыю, на задачы рабочага класа. Ленінцы залэўніваюць нас, што рэволюцыя павінна скончыцца трыумфам пролетарыята; яны заклікаюць рабочы клас захапіць уладу; яны гавораць аб соцыялізме, як аб праграме сённяшняга дня.

Шалёныя сляпыя палітыкі, яны не бачаць, што Расія толькі зараз уступае на шлях шырокага капіталістычнага развіцця, што капіталізм павінен яшчэ перамаглоць адсталыя распыленыя формы дробнай індустрыі, што калі пролетарыят цяпер захапіць уладу, ён адштурхне ад сябе ўсе астатнія грамадскія класы, ён узброіць іх супроць сябе і загіне ў няроўнай барацьбе».

Бунд, як адданы слуга капіталістаў робіць усё ў меру сваіх сіл, каб капіталізм развіваўся, патрабуе для гэтага ісці рука ў руку з фабрыкантамі і заводчыкамі і, крыві божа, не адштурхваць іх. А большэвікі заклікаюць і арганізуюць пролетарыят для перамогі пролетарскай рэволюцыі, каб знішчыць эксплуатацыю рабочых іх гаспадарамі і пабудоваць соцыялізм. І Бунд не перастае увесь час, прымяняючы выпрабаваныя ім спосабы абману мас, накітаваў сваіх пабрацімцаў меншавікоў і эс-эраў, утаварваць рабочых, што рэволюцыя ў Расіі буржуазная, што трэба развіваць капіталізм, што пролетарыят, узяўшы ўладу, загіне, і таму неабходна супрацоўнічаць з імперыялі-

стычнай буржуазіяй, праліваць кроў рабочых і сялян на фронтах у імя яе кішэні і не крануць свяшчэнную прыватную ўласнасць.

Так, у ліпені 1917 г. у № 25 «Дэр векер» (выходзіў у Менску) правадыры Бунда пішуць:

«Будучы глыбока пераконаны, што час для соцыялістычнага ўрада не прышоў, рэволюцыйная дэмакратыя (чытай: слугі буржуазіі.—М. П.) павына ўсімі сіламі прымусіць буржуазню, каб яна частку сваёй адказнасці не скінула, каб яна дала другіх міністраў замест ушоўшых».

Так лакеі буржуазіі здраджвалі інтарэсы рэвалюцыі. У такім самым духу стаяла пытанне аб характары рэвалюцыі і на VIII з'ездзе Бунда, які адбываўся ўжо пасля Окцябрскай рэвалюцыі, паўгараючы ўсю аргументацыю «тэарэтыкаў» II Інтэрнацыянала, накіраваную супроць пролетарскай рэвалюцыі і ў абарону капіталістычнага ладу.

Адсюль зразумела і тактыка Бунда ў перыяд перарастання буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі ў соцыялістычную. Бунд, як і меншавікі і эс-эры, цалкам падтрымліваў імперыялістычны Часовы ўрад і буржуазна-імперыялістычную лінію ў рэвалюцыі.

На сваёй дзесятай канферэнцыі ў красавіку 1917 г. Бунд, як і меншавікі, намеціў цалкам згодніцкую лінію ў рэвалюцыі. Бунд канстатуе, што дэкларацыя, распрацаваная Часовым урадам, «змяшчае ў сабе асноўныя палітычныя патрабаванні расійскай дэмакратыі для пераходнага часу пакуль будзе склікан Устаноўчы сход». Яна таксама знашла, што «як правіла, Часовы ўрад ішоў да гэтага часу на шляху выканання палітычных абавязацельстваў, якія ён узяў на сябе. Канферэнцыя заклікае яўрэйскіх рабочых «дзеянна падтрымліваць Часовы ўрад». Бунд унушае рабочым і ўгаварвае іх, што імперыялістычны Часовы ўрад здолён умацаваць заваёвы рэвалюцыі і адмовіцца ад захватніцкіх планаў. Бунд ахоўвае абарончую лінію і пад выглядам «небяспекі знешняга ваеннага паражэння» змагаецца за тое, каб армія прадаўжала службы інтарэсам імперыялістычнай буржуазіі, каб Часовы ўрад распараджаўся на фронце.

У перадавіцы «Векера» № 3 ад 22-га мая ўгаварваюць рабочых, што кааліцыйны ўрад, куды ўвашлі «соцыялістычныя» міністры, дасць ім усё, што патрэбна, што без буржуазіі, без згоды і супрацоўніцтва з ёю рабочы клас прападзе. У гэтым артыкуле мы чытаем:

«Праўда, большасць данага ўрада з'яўляецца прадстаўнікамі буржуазіі, але ці можам мы цяпер у Расіі мець другі ўрад. Ці будзе другі ўрад, дзе будуць прадстаўнікі толькі бедных сялян і рабочых, распалагаць неабходнымі сіламі не толькі для захвату ўлады, але і для яе утрымання... Нераважная большасць народных мас бямежна далёка ад соцыялістычных ідэалаў і лічыць уласнасць святыняй»...

І вывад:

«Руская рэволюцыйная дэмакратыя ведае, што сваёй сілай яна можа штурхаць пануючыя класы на ўступкі, прымусіць іх згадзіцца на палітычную свабоду значна больш шырокую, чым тая, у якой яны самі маюць патрэбу. Яна давярае сваім прадстаўнікам, соцыялістычным міністрам, і імкнецца ўсімі сіламі іх падтрымаць. Дэмакратыя не імкнецца да захвату ўсёй улады, бо яна ведае, што іншыя класы ў краіне дзякуючы гэтаму будуць пасунуты назад да старога ладу, адны рабочыя не будуць мець мажлівасці выратаваць свабоду».

Так Бунд унутшаў рабочым ісці за буржуазіей, захаваць буржуазны лад, раз'оризаваць рабочы клас, робячы яго бездапаможнаю зброю у руках імперыялістычнай буржуазіі.

Бунд горача падтрымліваў «Пазыку свабоды» імперыялістычнага Часовага ўраду.

Першая абласная канферэнцыя Бунда ў Менску (ліпень 1917 г.) выказалася за падтрыманне кааліцыйнага міністэрства. Па пытанню аб вайне і міры канферэнцыя далучылася да лозунгаў Петраградскага савета, дадаўшы, што «армія, павінна быць падрыхтавана да абароны рэвалюцыі».

Ленін у знамянітых красавіковых тэзісах разгарнуў праграму і тактыку барацьбы пролетарыята за ўладу, адначасова выкрываючы гэтым усю зрадніцкую контррэвалюцыйную дзеяснасць меншавікоў, эсэраў, бундаўцаў і т. п. Гэтая праграма ярка адцяняе меншавіцкую контррэвалюцыйную пазіцыю Бунда у перыяд падрыхтоўкі Окцябра:

«Своеасаблівае бягунага момант у Расіі заключаецца ў пераходзе ад першага этапу рэвалюцыі, даўняга ўладу буржуазіі ў сілу недастатковай свядомасці і арганізаваўнасці пролетарыята, — да другога яе этапу, які павінен даць ўладу ў рукі пролетарыята і бяднейшых слаеў сялянства...»

Ніякага падтрымання Часоваму ўраду, растлумачэнне поўнай хлусевасці ўсіх яго абяцанняў, асабліва адносна адмаўлення ад анексіі. Выкрыццё, замест недапушчальнага, сеючага ілюзіі «па-трабавання», каб гэты ўрад, урад капіталістаў, перастаў быць імперыялісцкім...

Растлумачэнне масам, што Саветы Рабочых Дэпутатаў ёсць адзіна магчымая форма рэвалюцыйнага ўрада і што таму нашай задачай, пакуль гэты ўрад паддаецца ўплыву буржуазіі, можа з'явіцца толькі дзяржаўная сістэматычная настойлівасць, прысясваляючыся асабліва да практычных патрэбнасцей мас, растлумачэнне памылак і тактыкі...

Пакуль мы ў меншасці, мы вядзем работу крытыкі і выяснення памылак, прапаведваючы ў той-жа час неабходнасць пераходу ўсёй дзяржаўнай улады к Саветам Рабочых Дэпутатаў, каб масы вопытам пазбавіліся сваіх памылак»^{*)}.

Паглядзім цяпер, якою была пазіцыя Бунда у ліпеньскія дні. Ленін пра ліпеньскія дні пісаў так:

«Рух 3-га і 4-га ліпеня быў апошняю спробай шляхам маніфестацыі пабудзіць Саветы ўзяць ўладу. З гэтага моманта Саветы, г. зн. пануючыя ў іх эсэры і меншавікі, фактычна перадаюць ўладу контррэвалюцыі, прадстаўляемай кадэтамі і падтрымліваемай эсэрамі і меншавікамі. Цяпер мірнае пазвіццё рэвалюцыі ў Расіі ўжо немагчыма, і пытанне гісторыі пастаўлена так: або поўная перамога контррэвалюцыі, або новая рэвалюцыя»^{**)}.

А Бунд, які усёй душой і целам падтрымліваў кааліцыйна меншавікоў і эсэраў з контррэвалюцыйнымі кадэтамі, які разам з меншавікамі і эсэрамі праводзіў контррэвалюцыйную палітыку гэтай кааліцыі, прымае самы дзежны ўдзел «у самых брудных справах кадэтаў, у самых падлых, паклёпніцкіх падвохах іх» (Ленін).

^{*)} Ленін, т. XX, стар. 37-39

^{**)} Ленін, т. XXI, стар. 45

Вось што мы чытаем у «Арбэйтэр штымэ» (№ 28 за 1917 г.) пра ліпеньскае выступленне:

«Гэта была маніфестацыя, і яна дасягнула сваёй мэты»—так пісала потым «Правда». Але маніфестацыя, якая прыводзіць да такога велізарнага праліцця крыві, якая кідаецца к міністрам з мэтай арыштаваць міністраў—гэта ўжо не маніфестацыя, а паўстанне. І калі такое паўстанне накіравана супроць Керэнскага, Цэрэтэлі, Чэрнова, калі чэрнь пагражае збіеннем і турмой, гэта гэта паўстанне супроць дэмакратыі, паўстанне супроць Саветаў.

Мы чакаем контррэвалюцыі справа, прышла яна злева. На сцягах былі словы: «Уся ўлада павінна перайсці к Советам Салдацкіх, Рабочых Дэпутатаў». Але ўся сутнасць была ў тым, каб Саветы падначаліліся ўзброенай сіле большэвікоў і анархістаў. Іх мэтамі хацелі дабіцца таго, чаго не маглі дасягнуць галававанам на з'ездзе...

Гэта ліпеньскае паўстанне—трагедыя для часткі рабочага класа, якая паставіла, якая жыве верай, што соцьялізм можа быць у гэтую ж хвіліну здзейснены...

Але ў той-жа час гэта з'яўляецца злачынствам правадыроў, вялікіх мужоў ленынізма і анархізма, якія аб'ядналіся ў сваёй змове супроць рэвалюцыі.

І так па ўсіх рашаючых пытаннях рэвалюцыі ва ўвесь перыяд барацьбы за Окцябр Бунд вёў контррэвалюцыйную лінію. Ён выступаў за наступленне на фронце, супроць братавання, за поўнае давер'е імперыялістычнаму Часоваму ўраду. Бунд актыўна удзельнічаў у подлай кампаніі траўлі і ганення на большэвікоў пасля ліпенскіх дзен, у агіднай хлусні па абвінавачванню Леніна ў германскім шпіянажы. Як заявіў дакладчык па справах дачы ЦК Бунда, палітычная лінія япошняя за ўвесь час рэвалюцыі супадала з палітычнай лініяй агульнарасійскага цэнтру РСДРП(м).

Прытрымліваючыся сваёй тактыкі ў адносінах эканамічнай барацьбы—лічыцца са становішчам прамысловасці, што азначала на справе—аказваць падтрыманне прадпрыемствам. Бунд зрываў забастоўкі. Так, бундаўцы сарвалі забастоўку швейнікаў у маністэрні на быўшай Праабражэнскай вуліцы *).

* * *

Наступаюць рашаючыя дні барацьбы пролетарыята пад кіраўніцтвам большэвікоў за перамогу Окцябрскай рэвалюцыі. На II з'ездзе Советаў, у ноч на 25 кастрычніка, Бунд вуснамі сваіх прадстаўнікоў (Абрамозін, Эрліх) заяўляе: «Усё тое, што адбываецца ў сучасны момант у Петраградзе, з'яўляецца вялікім няшчасцем». «Наш доўгі перад яўрэйскім пролетарыятам і пролетарыятам усёй краіны—заявіць гэта». Бундаўцы разам з меншавікамі і эс-эрамі пакідаюць з'езд. Яны «рашылі загнуць разам з ўрадам» і таму ўсе яны (меншавікі, эс-эры, выканком сялянскіх дэпутатаў, гласныя гарадской думы. - М. П.) адпраўляюцца к Зімяму дварцу, дзе знаходзіўся Часовы ўрад, каб «такім чынам выразіць свой пратэст супроць таго, што адбываецца» **).

*) «Окцябр» № 140. 1933 г.

**) 2-і Усерасійскі з'езд (Цэнтрархіў), стар. 6 і 39—40

На нарадзе пры бюро ЦК Бунда, якая адбылася 7—9 лістапада 1917 г. у Менску пры ўдзеле 5-ці членаў ЦК, прадстаўнікоў абласных камітэтаў Паўночна-Заходняга краю і Украіны, менскай, гомельскай, бабруйскай і т. д. арганізацыі, была прынята рэзалюцыя (надрукавана ў «Фолькс-цэйтунг» № 27 ад 14 лістапада 1917 г.).

У гэтай рэзалюцыі, якая ўскладае адказнасць «за цяперашняе паўстанне і грамадзянскую вайну, што выцякае з паўстання», на большэвікоў, гаворыцца, што тэрор большэвікоў, які апіраецца на ваенную дыктатуру ўзброеных салдат, прадстаўляе сабой найбольшую небяспеку для рэвалюцыі, адкрываючы шлях для панавання ваеннай дыктатуры контррэвалюцыі».

Далей нарада абмяркоувала канкрэтнае пытанне: як ліквідаваць большэвіцкае паўстанне і савецкую ўладу. Па гэтаму пытанню нарада парашыла:

«Да таго часу, пакуль большэвікі, якія стаяць на чале ўлады, будуць адмаўляцца ад згоды з астатняй часткаю рэвалюцыйнай дэмакратыі і будуць упарта адстойваць тэтую ўладу, нашай задачай з'яўляецца канцэнтрацыя сіл рэвалюцыйнай дэмакратыі (чытай: усёй контррэвалюцыйнай сволачы.—М. П.) вакол ідэі непрызнання гэтай улады і ізаляцыі яе з тым, каб падрыхтаваць яе падзенне і пераход усёй улады да ўсёй рэвалюцыйнай дэмакратыі» (падкрэслена намі.—М. П.).

Ці лагравіны яшчэ каментарыі, каб бачыць з поўнай яснасцю, як Бунд выступаў актыўным застрэльнічым контррэвалюцыйнай барацьбы з Окцябрскай рэвалюцыяй і савецкай уладай у імя іх зваржэння? Што датычыць пытання аб тым, які лад і якую ўладу хацеў аднавіць Бунд, то гэта з папярэдняга і з тых матар'ялаў, якія мы зараз прывядзем, з поўнай яснасцю вынікае.

Бунд хацеў рэстаўраваць капіталізм і ўладу буржуазіі. Ніякія фразы аб «рэвалюцыйнай дэмакратыі» не скрываюць іменна гэтага сяспрэчнага факта.

Неабходна напамінь настранныя словы тав. Сталіна, што ў перыяд падрыхтоўкі Окцябра «найбольш небяспечнай сацыяльнай апорай імперыялізма з'яўляліся дробна-буржуазныя дэмакратычныя партыі, партыі эс-эраў і меншавікоў» (Сталін. «Аб апазіцыі» стар. 147). Мы хацелі толькі дадаць, што сюды мы можам уключыць і Бунд, як і ўсе астатнія яўрэйскія контррэвалюцыйныя дробна-буржуазныя нацыяналістычныя партыі (паалей-цыён, «аб'яднанцы»).

Каб бачыць, у якім кірунку развівалася дзейнасць Бунда пасля Окцябрскай рэвалюцыі, прывядзем вытрымкі з выступлення старшыні менскай гарадской думы—Вайнштэйна (аднаго з тагочасных правадыроў Бунда) у сувязі з разгонам Устаноўчага сходу:

«Калі-б большэвіцкі рух быў рухам толькі на карысць сацыялізма, і большэвікам удалося-б захапіць уладу, мы маглі-б шкадаваць аб утанчэнні гэтага руху, але мы ўсё-ж аднесліся да яго з павагай. Аднак, мы маем справу з уладай антынароднай, з партыяй, захапіўшай уладу і падаўляючай усякую свабоду. Характэрна, што большэвікі больш за ўсё змагаюцца супроць дэмакратыі і супроць рабочых. І тут, у Менску, намячаецца рух супроць дэмакратыі і рабочых. Вяртаннем гэтага руху з'явіўся разгон Устаноўчага сходу, які быў адзіным выхадам з цяжкага становішча, якое стварылася, адзіным збавеннем у Расіі. У такі

момант мы не можам і не павінны маўчаць. Нам трэба голасна сказаць сваё слова; гэта будзе паўтарэннем усяго сказанага, але мы павінны паўтарыць гэта і сказаць, што мы стаім на пасту і што, хоць Устаноўчы сход разатнаны, але ён тэтым не знішчаны. І, можа быць, гэта з'явіцца паваротным момантам для барацьбы за Устаноўчы сход.

Няхай живе Устаноўчы! Уся ўлада Устаноўчаму сходу»^{*)}.

У такім-жа духу пра гэта пісала і бундаўская прэса. Такім чынам у адзін голас з усёй белагвардзейскай контррэволюцыяй Бунд дае лозунг барацьбы за Устаноўчы сход, які «з'яўляецца лозунгам памешчыкаў, манархістаў, усёй рускай буржуазіі, на чале з Мілюковым, які прадае Расію направа і налева — хто дасць даражэй» (Ленін, т. XXIV, стар. 288).

Бунд выступаў ярым прыхільнікам сабатажа, да якога ён заклікаў, за які агітаваў і ажыццяўляў у мэтах барацьбы з пролетарскай рэволюцыяй. Так, у артыкуле «Наш шлях» у «Векеры» № 118, чытаем:

«Мы не павінны абмежавацца «ратэстамі, мы можам і павінны аказваць супраціўленне, гэта павінна быць маральнае супраціўленне, якое некаторыя таварышы называюць «сабатажам». Таварышы, якія адэмнаваюць вышкі захвату большэвікамі ўлады, як мы, павінны ведаць, што сабатаж — іх доўг».

Бунд такім чынам прымяняў тую-ж тактыку, што і ўсе закліяты ворагі пролетарыята і савецкай улады. І гэта контррэволюцыйная работа з мэтай абману мас прыкрываецца яшчэ гутаркамі аб «маральным супраціўленні». У сапраўднасці гэта была адна з форм контррэволюцыйнай барацьбы ўсіх ворагаў савецкай улады.

У той-жа час орган Бунда «Векер» заклікае да палітычных забастовак, каб такім чынам мабілізаваць сілы супроць савецкай улады. Бундаўцы імкнуліся выклікаць такую агульную забастоўку ў Менску супроць савецкай улады. Забастоўка гэта, зразумела, цалкам правалілася^{**)}.

Заклік да ўсеагульных забастовак бундаўскія арганізацыі праводзілі таксама ў Віцебску і ў іншых гарадах.

Як вядома, генерал Доўбар-Мусніцкі на чале польскіх легіянераў вёў контррэволюцыйную вайну ў імя інтэрвенцыі супроць савецкай улады. І вось, «Дэр найер векер» (орган Бунда ў Менску, вышаўшы на месца закрытага савецкай уладай «Векера» за контррэволюцыйную агітацыю і заклікі да барацьбы з савецкай уладай) за 28 студзеня 1918 г. публікуе грамавы артыкул з паводу загада т. Крыленка павесці безлітасную барацьбу з Доўбар-Мусніцкім, абвешчаным ворагам рэволюцыі.

У гэтым артыкуле гаворыцца пра тое, што «імям расійскага рабочага класа ўсе гэтыя Крыленкі і іншыя героі дня рыхтуюць жахлівую масавую бойню палякаў у Заходнім краі». Далей прыводзіцца адпаведная цытата з артыкула Мартава пра тое-ж самае, дзе канфлікт з Доўбар-Мусніцкім тлумачыцца «гвалтам большэвіцкіх уладароў» і т. д. у такім-жа духу.

Да такой гнуснасці і подласці даходзілі бундаўцы ў сваёй контррэволюцыйнай барацьбе супроць савецкай улады. Яны на справе падтрымлівалі контррэволюцыйную інтэрвенцыянісцкую вылазку ге-

^{*)} Архіў Інстытута гісторыі партыі 20/31, лісты 26—28.

^{**)} «Векер» № 11 за 1918 г. і «Звязда» № 155, арт. Агурскага.

нерала Доубар-Мусинскага, як гэта рабілі і беларускія нацыяналісты. Ды мы хутка убачым, як яны выступалі вестулкамі і ўсёй імперыялістычнай інтэрвенцыі ў імя звяржэння савецкага ладу.

У той жа час раз'ортваецца контррэвалюцыйная дзейнасць бундаўскіх арганізацый. Так, шалёную барацьбу супроць большасцю і Окцябрскай рэвалюцыі павяла віцебская арганізацыя. За гэту контррэвалюцыйную работу былі арыштаваны важакі гэтай арганізацыі.

Вось якую контррэвалюцыйную агітацыю рэла віцебская арганізацыя Бунда. У адным са сваіх лістоў яна пісала:

«Улада камісараў, якія ўжо шэсць месяцаў штыхамі і тэрорам насаджаюць фельдфебельскі сацыялізм, прывяла крціну к бяздонню, павялічыла разбурэнні, узмацніла голад і шырока расчыніла дзверы дзёрэкай контррэвалюцыі.

Пагромы і антысемітызм сталі бытавымі з'явамі, бо імем сацыялізма сеялася ненавісць к малым народам паміж несвядомымі масамі і пачата жажлівая грамадзянская вайна. Пасеянае насенне воражасці і ненавісці дае зараз свае крывавыя плады» *).

У імя чаго Бунд вёў сваю контррэвалюцыйную работу? Чытан раз убачыць, што Бунд змагаўся за поўную рэстаўрацыю капіталізма і буржуазна-памешчыцкай улады. Вось патрабаванні, выстаўленыя віцебскай арганізацыяй Бунда. У лістку, выпушчаным меншавікамі і бундаўцамі, чытаем:

«Для гэтага Совет павінен аднавіць гарадское самакіраванне, безадкладна прызначыўшы новыя выбары і, перадаўшы ўсе справы мясцовага кіравання, дапамагаючы па магчымасці рабоце гарадскога самакіравання.

Совет павінен абвясціць непарушную свабоду слова, прэсы, саюзаў, сходаў, незачэпнасць асобы, не прызнаваць злачынствам усякае незаконнае дзеянне супроць іх.

Совет павінен прыняць меры, каб як мага хутчэй спыніліся спробы «сацыялізаваць» вытворчасць і гандаль, што ўзмацняе усеагульны распад, беспрацоўе і голад. Трэба дабіцца каб дзяржава, пры актыўным удзеле нашых арганізацый рэгулявала-б вытворчасць у забяспечанні і планамернасці барацьбы супроць беспрацоўя і яго прычын.

Для абароны краіны ад разбурэння, рэвалюцыі ад катастрофы, рабочы клас ад падзеі Совет абавязан патрабаваць аднаўлення Устаноўчага сходу, безадкладную адстаўку нелегіальных камісараў і усеагульную дэмакратычную ўладу, якая будзе кіраваць на аснове ўстаноўленых законаў, адказная перад народным прадстаўніцтвам і падтрыманая саветамі рабочых і салдацкіх дэпутатаў» **).

Без асобых каментарыяў можна бачыць, што гэтыя патрабаванні складаюць цалкам буржуазную праграму знішчэння Окцябрскай рэвалюцыі, усіх яе замах, рэстаўрацыі капіталізма зактыкаюць рабочых здацца на «мільасць» белавяртэўскай і сусветнай імперыялістычнай контррэвалюцыі, каб капіталісты і памешчыкі селі зноў на шыю рабочага класа і працоўных мас. Бунд змагаўся за тое, каб знішчыць

*) Друкаваны арыгінал лістоўкі захоўваецца ў Музеі рэвалюцыі БССР.

**) Друкаваны арыгінал захоўваецца ў Музеі рэвалюцыі БССР.

дыктатуру пролетарыята і на яе месцы аднавіць дыктатуру буржуазіі, аддаць фабрыкі і заводы капіталістам, аднавіць «прелести» буржуазнай дэмакратыі ў асобе буржуазных гарадскіх дум, Устаноўчага сходу, усякіх «свабод» для заклятых ворагаў пролетарскай рэвалюцыі, і т. д., каб забяспечыць усе умовы для неабмежаванай эксплуатацыі рабочых і працоўных сялян.

У такім-жа духу дзейнічала і гомельская арганізацыя Бунда і іншыя. У адным са сваіх контррэволюцыйных лісткоў гомельская арганізацыя распаўсюджвае байкі самых заклятых ворагаў пролетарыята пра тое, што ў Савецкай Расіі «дыктатура ёсць дыктатура над пролетарыятам, а не пролетарыята», што «хто хоча, каб хаос і далей панаваў, каб беспрацоўе усе больш узрастала, той будзе галасаваць за камуністаў» і т. д. *).

І вось Бунд прадказвае з дня на дзень хуткае падзенне савецкай улады, чакае не дачакаецца гэтага і, як ўся белавардзейская вялікадзяржаўніцкая і мясцовая нацыяналістычная контррэвалюцыя, ускладае свае надзеі на інтэрвенцыю, на драпежнікаў сусветнага імперыялізма. Паслухайце толькі! У перыядычным выданні «Гофнунг» — контррэволюцыйным лістку Бунда — чытаем.

«Пасля таго, як большэвікі ўзбудзілі супроць сябе найшырэйшыя слаі насельніцтва; пасля таго, як разгонам Устаноўчага сходу і ўсіх дэмакратычных устаноў большэвікі стварылі ўдзячную псіхалагічную глебу супроць англічан і амерыканцаў; пасля таго, як яны абвясцілі сябе банкрутам і зрабілі немагчымым дзякуючы іх фінансавым і эканамічным эксперыментам тавараабмен з саюзнікамі; пасля таго, калі амаль палова рускай тэрыторыі перашла ў немцам і тое-ж самае магло здарыцца таксама і з часткаю, якая засталася, было-б вельмі наіўна думаць, што англійская кааліцыя пакіне ў спакоі большэвікоў, і што палітыканствам насца пазбегнуць «дапамогі» саюзнікаў. Але Ленін, Радэк і К^о сур'ёзна спадзяваліся, што ім удалася выкарабкацца, выкарыстоўваючы супярэчнасці інтарэсаў паміж абодвума кааліцыямі і супярэчнасці паміж дзяржавамі ў сваёй англійскай кааліцыі.

Цяпер ужо канец блізкі. Англійская кааліцыя наступае. Англічане, французы, амерыканцы і японцы, не гледзячы на вядомыя ўнутраныя супярэчнасці, сумесна рушылі супроць большэвікоў... У ліпені з Валатды раптам выехалі паслы саюзнікаў, а ў жніўні з тою-ж паспешнасцю з намі развіталіся і нямецкія прадстаўнікі. Пасля ад'езду першых прыйшло паведамленне аб Мурмане, Онеге, Архангельску і т. д. Што паследуе пасля другога ад'езду?»

Што гэта, як не прамае апраўданне і заклік да інтэрвенцыі, благаслаўленне Бундам імперыялістаў на пошук супроць пролетарскай рэвалюцыі ў імя яе патаплення ў моры крыві рабочых і сялян. І чым больш распальваецца грамадзянская вайна, тым мацней разгортваецца контррэволюцыйная барацьба Бунда. Правадыр Бунда Лібел прымае ўдзел у чыха славацкім мяцежы, частка бундаўскіх арганізатыв прымае ўдзел у белавардзейскіх паўстаннях у Яраслаўлі, у Ніжагародскай губерніі (сяло Багародскае **).

*) Друкаваны арыгінал на яўрэйскай мове захоўваецца ў Музеі рэвалюцыі БССР.

**) «Звязда» № 155 за 1933 г., арт. Агурскага.

У час нямецкай акупацыі Бунд уваходзіць у адзіны фронт вялікадзяржаўніцкай і мясцова-нацыяналістычнай контррэвалюцыі супроць пролетарскай рэвалюцыі і заяўляе вуснамі свайго прадстаўніка, што праграма БНР (Беларускай Народнай Рэспублікі), якая была праграмай рэстаўрацыі ўлады раней панаваўшых класаў, праграмай закабавання працоўных мас, ёсць праграма, за якую належыць змагацца^{*)}.

Мы не можам тут падрабязна спыніцца на буржуазна-шавіністычнай дзейнасці Бунда, але адзін прыклад прывядзем. На VIII з'ездзе Бунда, ужо пасля Окцябрскай рэвалюцыі, была прынята рэзалюцыя аб яўрэйскім з'ездзе. Рэзалюцыя гэту «Векер» перадае так:

«Выходзячы з галоўных мыслей, што знаходзяцца ў рэзалюцыі, аб ажыццяўленні нацыянальна-культурнай аўтаноміі, наша партыя пастанаўляе свае адносіны да яўрэйскага з'езду наступным чынам:

Фармулюючы адзінае патрабаванне ўсіх колаў яўрэйскага народу нацыянальна-персанальнай аўтаноміі, яўрэйскі з'езд павінен у гэтым сэнсе ўтварыць важны фактар у працэсе прызнання нацыянальных правоў яўрэйскага народу як знешнім светам, так і ўнутры самой нацыі».

З другога пункта становіцца ясным, што Бунд лічыў з'езд «як арэну барацьбы за нацыянальныя інтарэсы яўрэйскіх народных мас «і адначасова лічыў патрэбным» змагацца за тое, каб вырашэнне яўрэйскага нацыянальнага пытання канчаткова належала толькі адзінаму суверэнітэту усерайскага Устаноўчага сходу^{**)}.

З гэтага рэзалюцыі ясна, што як з самага пачатку свайго узнікнення, так і цяпер, ва ўмовах дыктатуры пролетарыята, Бунд выступаў як праваднік буржуазнага нацыяналізма і змагаўся за адзіны фронт з яўрэйскай буржуазіяй і за буржуазную нацыянальную яўрэйскую культуру. Буржуазны нацыяналізм Бунда быў цесным чынам увязаны з усёй яго контррэвалюцыйнай лініяй у рэвалюцыі. І у гэтай рэзалюцыі Учрэдзілка—ідэал Бунда.

Можна было-б прадоўжыць ганебны летаніс контррэвалюцыйных дзеянняў Бунда, але і сказанага даволі, каб бачыць яго сапраўдны контррэвалюцыйны твар.

Тым часам бундаўскі кантрабандыст Чарняўскі, які пад прыкрыццём фальшыва-нацыянальнага флага працягваў буржуазна-нацыяналістычныя погляды на гісторыю яўрэйскага рабочага руху і «навукова» абгрунтоўваў буржуазную апалагетыку Бунда, сцвярджае ў артыкуле «Окцябрская рэвалюцыя і разлажэнне яўрэйскіх дробнабуржуазных партый», што яўрэйскі дробна-буржуазны ідэалаг толькі тады вырашыць, што «яго месца—з буржуазіяй», калі расійскі пролетарыят «выкапіць гістарычную барацьбу не на карысць буржуазіі». Больш таго, ён сцвярджае, што і ў час нямецкай акупацыі ў Беларусі яўрэйскія дробна-буржуазныя партыі «усё яшчэ былі праціўнікамі і дыктатуры буржуазіі, і дыктатуры пролетарыята».

Ці можа быць больш наглядная і больш подлая фальсіфікацыя фактаў? Наглы фальсіфікатар Чарняўскі з мэтай апалогіі Бунда хлусіць, калі сцвярджае, нібы Бунд быў «нейтральным» і не быў актыўным барацьбітом супроць пролетарскай рэвалюцыі і дыктатуры пролетарыята.

^{*)} «Большевизм в Беларуси» № 19—20, арт. Поташа.

^{**)} «Векер» № 11 за 1918 г.

З усяго сказанага вышэй ясна контррэволюцыйная роля Бунда ў ходзе барацьбы за Окцябрскую рэвалюцыю, у Окцябрскай рэвалюцыі і пасля яе. Мы бачым, што Бунд быў арганізатарам і актыўнейшым удзельнікам контррэволюцыйнай барацьбы супроць большэвікоў, Окцябрскай рэвалюцыі і савецкай улады. Неабходна толькі памятаць, што гэта падлая контррэволюцыйная роля Бунда не выпадкова, а вынікае з самай сутнасці Бунда з дня яго зараджэння.

Бунд з самага пачатку свайго узнікнення быў дробна-буржуазнай рэфармісцка-меншавіцкай і нацыяналістычнай арганізацыяй, якая нічога супольнага не мела з рэволюцыйна-пролетарскай марксісцкай партыяй. Бунд ішоў рука ў руку з усімі варожымі пролетарыяту апартуістычнымі і рэфармісцкімі плынямі эканамізмам, меншавізмам, ліквідатарствам, соцыял-шавінізмам—раздзяляючы іх погляды аж да сёнешняга дня, калі ў Польшчы, Заходняй Украіне і Заходняй Беларусі ён выступае, як соцыял-фашысцкая арганізацыя. З'яўляючыся заклятым ворагам камуністычнай партыі, Бунд заўсёды быў правадніком буржуазнага нацыяналізма, выставіўшы рэакцыйную, буржуазна-нацыяналістычную праграму нацыянальна-культурнай аўтаноміі.

Большэвікі на чале з Леніным і Сталіным заўсёды вялі бясплітасную барацьбу з Бундам і ў прыватнасці з яго буржуазна-нацыяналістычнай праграмай, у імя пролетарскага інтэрнацыяналізма, бо «ва главу вугла ўсёй палітыкі па нацыянальнаму пытанню большэвікоў пакладзена збліжэнне пролетарыяў і працоўных мас усіх нацый у мэтах сумеснай рэволюцыйнай барацьбы, у імя перамогі над эксплуатацыйнымі класамі, без якой немагчыма і знішчэнне нацыянальнага гнёту» (Сталін).

А праграма «культурна-нацыянальнай аўтаноміі», паводле слоў Леніна, «імянецца валлаціць у жыццё самы ўтончаны і самы абсалютны, да канца даведзены, нацыяналізм». Ва ўмовах капіталізма, «нацыянальная культура» наогул ёсць культура памешчыкаў, папоў, буржуазіі і, як гаварыў Ленін: «Хто проста ці ўскосна ставіць лозунг яўрэйскай «нацыянальнай культуры», той... вораг пролетарыята, прыхільнік старога і каставога ў яўрэйстве, памешчыкаў, рабінаў і папоў».

Бундаўская праграма праследвала задачу—раз'яднаць пролетарыяў розных нацыянальнасцей, аб'яднаць іх са сваёй буржуазіяй, падначаліць іх ёй, насаджаць буржуазную культуру. Бунд выступаў не за рэвалюцыю, а за тое, каб ва ўмовах памешчыцка-буржуазнай Расіі рэфармаваць рэакцыйную і клерыкальную яўрэйскую абшчыну. Бунд агітаваў не за тое, каб быў устаноўлен адзін абавязковы дзень адпачынку, а за «права суботы», або, як выражаецца т. Сталін, «культываваў сярод яўрэйскіх рабочых, так сказаць, «дух суботні».

У сваёй рабоце «Марксізм і нацыяналізм» (1913 г.) т. Сталін пісаў:

«Бунд дасягнуў мэты: ён мяжуе рабочых розных нацыянальнасцей да бойкі, да штрэйкбрэхерства... Дэзарганізацыя рабочага руху, дэмаралізацыя ў радах соцыял-дэмакратыі—вось куды прыводзіць бундаўскі федэралізм».

Бунд заўсёды прыносіў велізарнейшую шкоду пролетарыяту на ўсіх этапах яго барацьбы, абманваючы рабочых, здраджваючы іх інтарэсы, каб весці іх за буржуазіяй. Бунд быў увесь час у лагеры ворагаў большэвізма. У эпоху барацьбы за Окцябр (перыяд перарастання), у Окцябрскай рэвалюцыі і пасля яе перамогі Бунд быў у лагеры контррэвалюцыі, уваходзячы як складаная і актыўнейшая частка ў адзін фронт вялікадзяржаўніцкай і мясцова-нацыяналістычнай контррэвалюцыі, якая змагалася са зброяй у руках супроць проле-

рская рэволюцыя, абараняючы капіталізм, імкнучыся да яго рэстаўрацыі ў саюзе з імперыялістычнымі інтэрвентамі.

Наша партыя, савецкая ўлада прыходзіць к 17-й гадавіне вялікай сацыяліст. рэвалюцыі Окнябрскай рэвалюцыі з агромнымі поспехамі. Мы асм у БССР магучы росквіт эканомікі і культуры. Гэта дасягнута зборным і працоўным сялянствам БССР пад кіраўніцтвам ленінскай партыі, на чале з яе мудрым лідаром т. Сталіным, пад кіраўніцтвам КІДБ, дзякуючы самаму цеснаму брацкаму саюзу з пролетарыятам усяго Савецкага саюза. БССР—неадрыўная частка СССР—яўляецца бліскучым прыкладам перамогі ленінскай нацыянальнай палітыкі. Толькі ленінская партыя, якая заўсёды вяла і вядзе пад сцягам пролетарскага інтэрнацыяналізму барацьбу з усякага роду нацыяналізмам, з'яўляецца адзінай партыяй, правільна вырашываючай нацыянальнае пытанне.

Вырашэнне большэвікамі нацыянальнага пытання мае міжнароднае значэнне, як узор адзна магчымага рэвалюцыйнага вырашэння нацыянальнага пытання пры дыктатуры пролетарыята.

Але нашыя класавыя поспехі зусім не па густу недабітым рэшткам класавога ворага. Класавы вораг аніжае актыўнае супраціўленне нашаму будаўніцтву. Ён у апошніх сударгах узмацняе і напружвае свае агонныя сілы, каб перахрысціць нашым поспехам. Барацьба з малейшымі праявамі буржуазнага нацыяналізма, валанжарскага, беларускага нацыяналізма, які з'яўляецца на даным тапе ва ўмовах БССР галоўнай небяспекай, яўрэйскага, польскага т. д.—адна з важнейшых нашых задач.

Бунд і «бундызм» з самага пачатку і заўсёды з'яўляюцца адным з самых яркіх ворагаў большэвізма, дыктатуры пролетарыята і пераможнага сацыялістычнага будаўніцтва. Большэвікі заўсёды вялі бязлітасную барацьбу з Бундам.

Ва ўмовах Беларусі актуальнейшае значэнне выконвае сутнасць «бундызма» не мае патрэбы ў тлумачэннях. Мы павінны вырваць з корнем усякія малейшыя рэшткі і перажыткі «бундызма», малейшыя праявы ідэалізаваць Бунд. Усё гэта з'яўляецца зброяй класавага ворага нацыяналізма. Асаблівае значэнне ў святле актывізацыі буржуазна-нацыяналістычных элементаў, у святле асноўнай палітычнай задачы другой паловы года—пераадлення перажыткаў капіталізма ў эканоміцы і свядомасці людзей, у павышэнні пераадлення перажыткаў капіталізма ў агульным нацыянальнага пытання, перажыткаў, якія значна болей жыццёвы, чым у любой іншай галіне.

Наша задача—яшчэ вышэй падняць класавую пільнасць, яшчэ больш узмацніць барацьбу за пролетарскі інтэрнацыяналізм—нашымі бацькамі сцяг.

Сельскія саветы БССР на даным этапе

Гістарычныя пастановы XVII партыйнага з'езда вялікую ўвагу адводзяць пытання далейшага разгортвання работы саветаў і іх масавых органаў. Ажыццёўляючы пад кіраўніцтвам партыі справу сацыялістычнага будаўніцтва, саветы, як асноўныя органы сістэмы пролетарскай дыктатуры, поруч з усімі яе звеннямі і рычагамі дасягнулі агромных поспехаў у барацьбе за справу сацыялізма. Увага партыі к рабоце саветаў не аслаблялася ніколі на ўсіх этапах сацыялістычнага будаўніцтва.

Вывучэнне вынікаў кункурса саветаў па БССР прыводзіць да адзінага вываду, што іх удзельная вага і роля яшчэ больш узраслі за а. т. шні час. У рабоце гарадскіх і сельскіх саветаў яшчэ многа розных непаладак і недахопаў, але толькі апартуністы і малатверы могуць не заўважыць, што лінія росту і ўмацавання пранізвае ўвесь змест дзейнасці саветаў і іх масавых органаў. Толькі паследышы так званых ліквідатараў сельсаветаў яшчэ могуць свядома не заўважыць, якую велізарную ролю ў дзейнасці саветаў адыгрывае разгортванне арганізацыйна-масвай работы, забяспечваючай яшчэ большае ўмацаванне сістэмы пролетарскай дыктатуры.

Паводле даных арганізацыйна-інструктарскага аддзела ЦВК БССР на 1 студзеня 1934 года па 66 раёнах Беларусі, з 75, пры сельсаветах было 5178 секцый і 1809 дэпутацкіх груп; гэтыя арганізацыі ахоплівалі 37 272 актывістаў, якія добраахвотна ў парадку грамадскай нагрузкі выконвалі заданні саветаў і іх масавых органаў. Гэтыя далёка няпоўныя лічбы (асобна трэба ўспомніць аб 45551 дэпутате саветаў) паказваюць шырыню ахопу саветамі агромнага кола працоўных, якія ўдзельнічаюць у нашай пролетарскай дэмакратыі, ператвараючы, як сказаў у свой час Ленін, справу кіраўніцтва дзяржавай для працоўных у справу кіраўніцтва праз працоўных.

Дасягненні і недахопы ў рабоце саветаў павінны зараз вывучацца не толькі на аснове агульных лічбовых паказчыкаў. Кожны невялікі канкрэтны факт, кожная „дробязь“ жыцця вельмі часта з'яўляюцца настоткі паказальнымі, што адкіданне іх у бок можа прывесці да значных хібаў. Аб рабоце саветаў трэба судзіць па паказчыках гаспадарчых дасягненняў, па даных іх штодзённай сістэматычнай барацьбы за ўздым матэрыяльнага і культурнага добрабыту шырокіх працоўных мас па тым, як сельсавет—орган дыктатуры пролетарыята—ахоўвае сацыялістычную ўласнасць, аперацыйна кіруе работай калгасаў, арганізуе сацыялістычнае спаборніцтва і ўдарніцтва працоўных для пераможнага завяршэння пабудовы сацыялізма.

Снежаньскі пленум ЦК ВКП(б) 1930 г., намячаючы ў спецыяльнай пастанове аб саветах шляхі іх работы, адзначаў:

„Саветы толькі зараз, толькі на базе хутка растучай буйнай вытворчасці, не толькі ў горадзе, але і ў вёсцы змогуць поўнасьцю

выявіць усе наяўныя ў пролетарскай дыктатуры магчымасці, унутраныя і міжнародныя, у справе барацьбы за перамогу соцыялізма*.

Гэты прэгноз партыі знайшоў бліскучае пацверджанне за апошнія некалькі год. Ад саветаў патрабаваліся карэнны і хуткі пералом у разгорнутым масавай работы, патрабавалася рашучае ажыццяўленне лозунга — «советы таварам да вытворчасці, да калгаснага будаўніцтва». Над кіраўніцтвам КП(б)Б саветы БССР прарабілі за год першай півгодкі агромнейшую работу. Зараз наша краіна ў цесным саюзе з астатнімі савецкімі рэспублікамі прадаўжае ажыццяўляць гістарычныя ўказанні партыі аб пабудове соцыялізма.

Аб чым гавораць факты? Спынімся на паасобных галінах работы перадавых сельскіх саветаў БССР. Азнаямленне з іх вопытам ярка паказвае, што актыўна-ўздзейная роля саветаў значна ўзрасла, дзякуючы выкананню двух асноўных указанняў партыі: цяснейшай і неразрывнай сувязі з масамі, большэвіцкай арганізацыі палітычнага кіравання гаспадарчым і культурным будаўніцтвам і выкананнем соцыялістычных абавязкаў перад пролетарскай дзяржавай.

Паступова адыходзіць у мінулае тая сістэма работы сельсовета, калі пэўная частка старшынь імкнуліся самі ўсё выканаць і ў лепшым выпадку з дапамогаю невялікай часткі прэзідыума. Добра вядома, да чаго прыводзіў і прыводзіць такі механізм работы, калі кіруючая частка савета займаецца голым адміністраваннем і рэгістрацыяй папер, паступаючых з раённых устаноў. Варта напаміць адну вытрымку з глыбокай па зместу і бліскучай па форме прамовы т. Калініна на XVII партыйным з'ездзе:

«Возьмем для прыкладу самага маленькага працаўніка, каб гусакоу не дражніць,—старшыню сельсовета і былога валаснога старшыню. Якая вялікая розніца ў патрабаваннях, якія прад'яўляюцца старшыні сельсовета жыццём і вышэйшымі органамі ўлады, у параўнанні з тымі патрабаваннямі, якія прад'яўляліся старшыні старым, дэволюцыйным ладам. Старшыня быў у дзесяткі раз ніжэй інтэлектуальна, яго арганізацыйныя здольнасці і палітычны круггляд былі непараўнальна менш, чым у нашых старшыні сельсовета. Справа ў тым, што перад нашым старшынёю сельсовета стаяць прынцыпова іншыя задачы, вырашэнне якіх без арганізацыі мас немагчыма. У нас кіраваць — значыць арганізоўваць дзесяткі мільёнаў працоўных».

Прыведзеная цытата — майстэрская папулярызатыя палажэння тав. Сталіна аб значэнні на даным этапе арганізацыйнага кіраўніцтва, немагчымага без уцягнення шырокіх мас.

Значная частка сельсоветаў БССР і іх кіраўніцтва добра гэта зразумела, і ў дзейнасці сваёй ператварае ў жыццё ўказанні правадыроў партыі.

Перадавыя сельсоветы апіраюцца на моцна скалочаны актыў з лепшых калгаснікаў і працоўных аднаасобнікаў, праводзячы рад адказнейшых гаспадарчых мерапрыемстваў праз секцыі і дэпутацкія групы. прывядзем некаторыя факты з матар'ялаў канкурса сельскіх саветаў 1933 г.*).

*) Факты сабраны працаўнікамі арганізацыйна-інструктарскага аддзела ЦВК БССР тт. Русовічам, Пятосіным, Фрыдмо, Пекур.

Старшыня Амгавіцкага с.-с., Слуцкага раёна, тав. Рапапарт з дапамогаю секцыянераў і дэпутацкага актыва дабіўся значнага палепшання работы сельсовета, ініцыятыва масавых органаў советаў ілюструецца радамі канкрэтных гаспадарчых дасягненняў.

Па ініцыятыве сельска-гаспадарчай секцыі арганізаваны курсы аграмінімума, якія скончыла 85 калгаснікаў. Па ініцыятыве секцыі па палепшанню працы і быту жанчын праводзіліся нараты свінарак і даярак, у рэзультате адыход парасят зменшыўся на 50 проц. Секцыянеры пад кіраўніцтвам прэзідыума совета пільна ахоўваюць сацыялістычную ўласнасць, вядуць барацьбу з варожымі калгаснаму будаўніцтву элементамі. Пры праверцы работы калгаса „Рубеж“ выявілі рад злачынстваў, дапушчаных старшынёю калгаса Нейхільдам і брыгадзірам Акуліч. Злачынцы зняты з работы і адданы пад суд. Секцыі і дэпутацкія групы совета спецыяльна вывучалі работу калгасных вартаўнікоў, рахункаводаў і кладаўшчыкоў, сярод якіх выявілі шкоднікаў калгаснага будаўніцтва.

Работа секцый і дэпутацкіх груп у перадавых сельсоветах перастае насіць няпланавы характар, знікае абязлічка, выпадковасць заданняў. Надзвычай цікава і характэрна, што рад советаў не толькі дабіваецца высокай мабілізаванасці ў сваёй рабоце, але дапамагае адстаючым сельсоветам.

У актыве Еромкаўскага с.-с., Оршанскага раёна, — 260 чал.; усе яны ўцягнуты ў работу секцыі. Пры калгасах і саўгасе сельсовета дэпутацкімі групамі ахоплена 102 чал. Совецкі актыў вядзе сваю работу на аснове спецыяльна складаемых паквартальных планаў. Мэтамі соцспарборніцтва і ўдарицтва сельсовет і яго масавыя органы дабіліся таго, што асноўныя гаспадарчыя кампаніі (веснавая сяўба, уборка зернавых культур, лену і бульбы) выкананы датэрмінова; на 120,9 проц. выканан гадавы фінплан; на 100 проц. — план дарожнага будаўніцтва; поўнасю і ў тэрмін выконваюцца дзяржаўныя заданні.

Усе гэтыя факты сведчаць аб палітычнай боездольнасці сельсовета, аб тым, што сельсовет сапраўды з'яўляецца кіраўніком і арганізатарам масавага сялянства.

Совет не абмяжоўваецца арганізацыяй працы выключна ў межах падпарадкаванай яму тэрыторыі. Яго савецкі актыў па-большэвіцку дапамагае іншым сельсоветам выконваць розныя заданні. У матар'ялах конкурса адзначана:

„Для ільнаапрацоўкі арганізаваны былі 4 брыгады жанчын, з якіх 2 брыгады дапамагалі адстаючым калгасам свайго сельсовета і дзве накіраваны ў калгасы Верабойшчанскага сельсовета. На торфараспрацоўках арганізаваны 2 брыгады з лепшых калгаснікаў перадавых калгасаў. Кіраўнікамі буксірных брыгад з'яўляліся секцыянеры, члены дэпутацкіх груп“.

Карэнны пералом у рабоце лепшых сельсоветаў над выкананнем гаспадарча-палітычных мерапрыемстваў, заданняў сацыялістычнай дзяржавы цягнейшым чынам звязан з павышэннем іх дзелавой зацікаўленасці ў арганізацыйна-гаспадарчым умацаванні калгасаў.

Практыка папяровага, бюракратычнага кіраўніцтва калгасамі, звядзення ўсяго сэнсу работы да эпизадчнага заслухоўвання справаздач праўленняў калгасаў, калі совет не ведаў усіх галін работы калгаса і дэталяў жыцця калгаснікаў, не мае месца ў перадавых сельсоветах БССР. Калгасным будаўніцтвам яны кіруюць аперацыйна, не падмяняючы праўлення калгаса, вядучы сістэматычную барацьбу з

заканча. У гэтым годзе перабудовы вёскі, за ператварэнне калгасаў у мо... прадпрыемствы, за заможнае калгаснае жыццё.

Цікавы... ў краўніцтве сельсовета калгасамі.

Рэзультат... Любаньскага раёна, спалучыў аперацыйнае кіраўніцтва... разгортваннем масавай работы, добра зразумелі, што гэта не ў голых дэкларацыйных заявах і пастановах, якія сабе не ажыццяўляюцца і якія немагчыма правесці ўжываючы аднапартыйным націскам. Сельсовет не з'яўжаўца аднымі дакладамі старшынь калгасаў на паседжаннях прэзідыума і пленума, ён застухаў і даклады брыгадзіраў. Не з'яўжаўца ў канцэлярыі, работнікі сельсовета апускаюцца ў гущу калгаснікаў і, што асабліва каштоўна, правяраюць з данамогаю саветніка актыва, як выконваюцца прынятыя рашэнні. Сельсовет практыкаваў выезды ў калгасы, дзе праводзіў паседжанні прэзідыума і слухаў справізічы старшынь калгасаў. У паседжаннях прымаў ўдзел значная колькасць калгаснікаў. Для сістэматычнага кантролю над ажыццяўленнем пастановаў сельсовета і практычнай дапамогі да калгасаў прымацоўваліся члены сельсовета. Добра наладжаная масавая работа садзейнічала таму, што Рэдзкаўскі сельсовет па веснавой сяўбе і ўсіх відах заготовак вышэй на першае месца ў раёне.

Самая сувязь з масамі калгаснікаў, арганізаванасць саветскага актыву, дасканалая праверка выканання, шырокі абмен вопытам дэпутатаў і секцыянераў з лепшымі брыгадамі калгаснікаў, большэвіцкае разгортванне сацыялізму і ўдзяльнасць; шырокае скарыстанне нацыянальнай у калгасках і іх асноўных звяноў брыгадах; заахвочванне лепшых удзельнікаў калгасных палёў і жывелгадоўчых ферм і процістаўленне іх лодырам і гультаям праз чырвоныя і чорныя дошкі, добрая наладжанасць палітычнай інфармацыі і прапаганды сярод калгаснікаў праз сістэматычную чытку газет і прапрацоўку важнейшых дырэктыв партыі, пастановаў савецкага ўрада, вярхоўнага метады работы, якімі карыстаўся Рэдзкаўскі і іншыя перадавыя сельсоветы БССР.

* * *

16 год назад Ленін пісаў:

„Мэтай нашай з'яўляецца пагалоўнае прыцягненне беднаты да практычнага ўдзелу ў кіраўніцтве (падкрэслена Л. Р.), і ўсякія крокі да ажыццяўлення гэтага — чым больш разнастайны, тым лепш павінны дакладна рэгістравацца, вывучацца, сістэматызавацца, правярацца больш шырокім вопытам“*) (падкрэслена мною — Л. Р.).

Больш дзесяці год без Леніна, але па ленінскім шляху пад кіраўніцтвам тав. Сталіна партыя і рабочы клас ажыццяўляюць гэта гістарычнае ўказанне. Тэрмін „бедната“ робіцца паніжэннем, якое абазначае мінулае становішча перадавой часткі працоўнага сялянства. Большэвікі непахісна і цвёрда вызвалі былую беднату і асноўную масу працоўных сярэднякоў на шырокі шлях калгаснага жыцця. Разгромленае кулацтва знікае як клас эксплуатацыйнага твару сацыялістычнай вёскі: засталася яшчэ рэшткі разбитага кулацтва, які імкнуцца шкодзіць пасляхоўнаму ходу сацыялістычнага будаўніцтва. Але гэтыя рэшткі будуць поўнаасцю і канчаткова ліквідаваны ў маі г.

*) Ленін. Збор твораў, том XV, выд. 1, стар. 205.

ным працэсе паступальнага руху мільённых мас працоўных к соцыялізму.

Карэньныя гістарычныя змены перажыла наша краіна, але не зменшылася актуальнасць прыведзенай думкі Леніна. Як баявая каманда гучаць яго словы аб неабходнасці дакладна рэгістраваць, вывучаць, сістэматызаваць, правяраць больш шырокім вопытам усякія крокі па ўцягненню працоўных у кіраўніцтва.

Мы мала зрабілі яшчэ для ажыццяўлення гэтага ўказання Леніна.

У нас няма дакладнай рэгістрацыі і поўнага ўліку шырокіх мас савецкага актыва, які праводзіць агромную работу па самых разнастайных палітычных, гаспадарчых, культурна-бытавых і іншых пытаннях. Трэба мець на ўвазе, што савецкі актыў складаецца не толькі з дэпутатаў і секцыянераў, безумоўна ўлічаных, зарэгістраваных, а і са шматлікіх дэпутацкіх груп, добраахвотных камісій і розных масавых арганізацый, якія ахопліваюць усю сістэму пролетарскай дыктатуры.

„Нашы таварышы часам не заўважаюць,—сказаў т. Сталін,—што вакол нашых нізавых партыйных, савецкіх, культурных, прафесіянальных, асветных, комсамольскіх, армейскіх, жонак-дзельскіх і ўсякіх іншых арганізацый, капошацца цэлыя муравейнікі самачынных арганізацый, камісій і нарад, ахопліваючых мільённыя масы беспартыйных рабочых і сялян... Без гэтых мільённых арганізацый, аблягчаючых нашы савецкія і партыйныя органы, існаванне і развіццё савецкай улады, кіраванне і кіраўніцтва вялікай краіны было-б абсалютна нямыслима. Савецкі дзяржаўны апарат складаецца не толькі з саветаў. Савецкі дзяржаўны апарат у глыбокім сэнсе гэтага слова складаецца з саветаў плюс мільённыя арганізацыі ўсіх і ўсялякіх беспартыйных і партыйных аб'яднанняў“ *).

А ці дастаткова мы вывучаем, сістэматызуем і правяраем вопыт работы гэтых усіх і ўсялякіх аб'яднанняў, аб якіх гаварылі нашы правадыры?

За сулімі радкамі інфармацыйных матар'ялаў трэба бачыць тыя новыя формы самадзейнасці і ініцыятывы, якія з нечуванаю сілай уздымаюць і ствараюць гэтыя „самачынныя арганізацыі“ мільённых мас. Трэба, на жаль, адзначыць, што вынікі розных аглядаў, конкурсаў саветаў, апісанне паасобных галін іх работы ў розных інструктарскіх зводках носіць часта павярхоўны характар.

Пры азнаямленні з работай саветаў і іх масавых органаў нельга абмяжоўвацца голай канстатацыяй фактаў, фіксацыяй выключна таго, што зроблена. Ленін патрабаваў вывучаць, сістэматызаваць, правяраць усякія крокі па ўцягненню мас у справу кіраўніцтва дзяржавай. Іменна таму зусім недастаткова адзначыць, што той ці іншы факт меў месца, абмежавіцца простым указаннем на яго важнасць. Неабходна расказаць не толькі аб тым, што зроблена, трэба абавязкова паказаць як зроблена, трэба ўважліва збіраць і ўдумчыва вывучаць тыя крупіцы вопыту, якія ўсе разам складаюць работу таго дзяржаўнага апарата, які т. Сталін называе савецкім дзяржаўным апаратам у глыбокім сэнсе.

Вышэй мы адзначылі, якое вялікае значэнне маюць конкурсы саветаў, праведзеныя па БССР. Паказаць у адным артыкуле ўсю

*) Сталін. „Вопросы ленинизма“, изд. 1929 г., стр. 254.

каштоўнасць іх вынікаў немагчыма, гэтай работай неабходна заняцца калектыву. Матар'ялы конкурса вельмі цікавы багаццем жыццёвых фактаў, у іх сканцэнтраваных. Але адсутнасць у радзе апісанняў работы саветаў таго, што мы называем паказам, як яны працуюць, як разгортваюць работу секцыі, дэпутацкія групы і кожны савецкі актывіст паасобку, — часткова пазбаўляе магчымасці перадаваць вопыт іх работы як узор для іншых сельсаветаў. Возьмем прыклады.

У матар'ялах конкурса прыводзіцца апісанне работы Кішчэна-Слабодскага сельсавета (Барысаўскі раён). Цэнтральная конкурсная камісія прэміявала сельсавет поўным абсталяваннем аграунікта за тое, што ён дасягнуў высокіх паказчыкаў ва ўсіх галінах сваёй работы. Пад непасрэдным кіраўніцтвам сельсавета калгасы арганізацыйна ўмацоўваюцца і гаспадарча растуць. Скарыстанне вопыту гэтага перадавога, узорнага сельсавета прынесла-б вялікую карысць для многіх саветаў БССР. Аднак, апісанне даецца ў такой лаканічнай павярхоўнай форме, што цяжка ўявіць сабе канкрэтныя формы работы сельсавета. На стар. 42 матар'ялаў конкурса адзначана:

„Сельска-гаспадарчыя секцыі і дэпутацкія групы правялі вялікую работу для павышэння ўраджайнасці. Па ініцыятыве дэпутацкай групы калгаса „Чырвоная зорка“ было арганізавана грамадскае харчаванне ў полі ў час палявых работ“... „У справе мабілізацыі сродкаў вялікую работу правяла фінансавая секцыя. Секцыя мабілізавала актыў з лепшых калгаснікаў на рэалізацыю пазыкі... Член фінсекцыі тав. Буцкевіч Наум за кароткі час рэалізаваў пазыку за наяўны разлік сярод аднаасобнікаў на 2000 рублёў“.

Прыведзеныя факты сведчаць аб большэвіцкай боездольнасці Кішчэна-Слабодскага сельсавета. Аднак большую карысць прынесла-б не простая канстатацыя фактаў, не голае іх фатаграфаванне і фіксацыя, а такое апісанне, дзе было-б паказана як іменна дэпутацкая група калгаса „Чырвоная зорка“ арганізавала грамадскае харчаванне ў полі, як і дзе варылася сьнеданне і абед для калгаснікаў, як канкрэтна адбілася гэта на павышэнні якасці палявой работы. Таксама больш каштоўна было-б апісаць работу члена фінсекцыі Буцкевіча Наума, паказаўшы як ён адзін рэалізаваў пазыку на 2000 рублёў.

Падобных апісанняў работы сельсаветаў і іх масавых органаў сустракаем нямала ў матар'ялах конкурса. Вось узоры:

„У вялікіх калгасах („Чырвоны герой“, „Полымя“ і інш.) дэпутацкія групы дапамагаюць праўленню калгасаў у арганізацыі работы вытворчых нарад, раз'ортванні сацыяльна-культурнага і ўдарніцтва і выкананні абавязкаў перад дзяржавай“ (Круцкі с-с., Крупскага раёна).

„Добра наладжаная работа дэпутацкай групы калгаса „Чырвоныя ўсходы“ забяспечыла своечасовае і паспяховае выкананне ўсіх гаспадарча-палітычных кампаній, дзякуючы чаму гэты калгас увесь час ідзе ў лідзе перадавых па раёну“ (Баранскі с-с., Оршанскага раёна.).

„Апору сельсавета ў яго рабоце з'яўляюцца секцыі і дэпутацкія групы. Некаторыя секцыі паказваюць узорныя прыклады барацьбы за выкананне ўсіх гаспадарча-палітычных кампаній на тэрыторыі сельскага савета“ (Тварычаўскі нацыянальны польскі сельсавет, Мазырскага раёна).

„Аддзелы райвыканкомаў (райфа, райаддзел аховы здароўя і інш.) дапамагаюць секцыям у іх практычнай рабоце“ (Быгчанскі сельсавет, Барысаўскага раёна).

Пры вывучэнні гэтых інструктарскіх апісанняў зусім паслядоўна можна паставіць рад запытанняў: Як канкрэтна дапамагаюць дэпутатскія групы праўленню калгасаў? У чым імёна заключаюцца узорныя прыклады барацьбы секцый за выкананне гаспадарча-палітычных кампаній? У чым канкрэтна заключаецца дапамога аддзелаў РВК у рабоце секцый? і т. д. і т. п.

Недахопам матар'ялаў аб выніках конкурса сельсаветаў БССР з'яўляецца і тое, што яны не паказваюць як ажыццяўляецца сувязь паміж сельсаветамі і новымі органамі партыі — палітадзелаў МТС і соўгасаў.

Было б вельмі няправільна думаць, што работа палітадзелаў можа праходзіць па-за сферай дзейнасці сельсаветаў.

„Задачы, якія стаяць перад палітадзелаў, — гаварыў тав. Кагановіч, — па сутнасці з'яўляюцца чарговымі задачамі ўсёй партыйнай работы ў вёсцы, бо справа ідзе не толькі аб МТС і соўгасах. Справа ідзе, па-першае, аб палепшанні кіравання самай сельскай гаспадаркай; справа ідзе, па-другое, аб пастаноўцы на адпаведную вышыню задачы сацыялістычнага выхавання шырокіх мас калгаснікаў; справа ідзе, па-трэцяе, аб выпітвенні памылак і недахопаў нашых вясковых партыйных арганізацый“ *) (Падкрэслена мною — Л. Р.).

Такім чынам, зусім ясна і відавочна, што палітадзелы МТС і соўгасаў прызваны партыяй да ажыццяўлення адказнейшай задачы: яшчэ больш умацаваць усю сістэму савецкіх органаў нашай сацыялістычнай вёскі.

Палітадзелы за кароткі час свайго існавання ўзорна паказалі, як трэба працаваць над арганізацыяй шырокіх мас калгаснага сялянства. Па-большэвіцку, не спускаючы з вока ніводнага жыццёвага факта, які мог-бы здзіць дробяззю для некаторых, упарта, настойліва і рамагалі яны закаранеласць, адсталасць, нерухомасць. Яны надзвычай узажліва, старанна і ўдумчыва сачылі за парцёткамі новага сацыялістычнага жыцця, якія расцвітаюць магутным дрэвам у нашай краіне.

Палітадзельцы не з'яўляюцца „пачальствам“, якое, гледзячы з боку, дае дырэктывы і чакае пакуль іх выканаюць. Палітадзельцы кіруюць, спускаючыся ў самую гушчу калгаснага жыцця, да самага ніжэйшага звяна, да самай маленькай брыгады па праполцы гародаў, да самай закінутай сялянскай хаты, яны вывучаюць, наглядаюць, і, абмяркоўваючы кожны канкрэтны факт, паасобную з'яву, паказваюць як трэба і як не трэба працаваць. Яны не проста кіраўнікі, яны — арганізатары перамог на сацыялістычных палях калгасаў.

Вывучэнне матар'ялаў конкурса сельсаветаў БССР прыводзіць к вываду, што ключ да большэвіцкіх перамог на фронце сацыялістычнага будаўніцтва — у руках тых саветаў, кіраўнікі якіх ідуць па ўказаным правадырамі нашай партыі шляху, умела скарыстоўваюць вопыт палітадзелаў па ўцягванню шырокіх мас калгаснага сялянства ў масавую работу для перамагання розных недахопаў і цяжкасцей, якія пакуль што сустракаюцца на шляху пераможнага растуцкага сацыялізма.

*) Кагановіч. „Целі і задачы політотделов МТС и совхозов“, 1933 г.

Чым-жа іншым тлумачацца поспехі Рэдзькаўскага сельсовета, Любаньскага раёна, які ў 1932 годзе адставаў, а ў 1933 вышаў на першае месца ў выкананні ўсіх гаспадарча-палітычных кампаній?

„Выкананне загацовак па сельсовету характарызуе перабудову яго работы на аснове ўмацавання масавых органаў. Пры выкананні плана хлеба і бульба-загацовак па сельсовету не было выпадкаў прыцягвання да крымінальнай або адміністрацыйнай адказнасці“.

Калі дырэктывы партыі і ўрада шырока і грунтоўна растлумачваюцца—уся маса працоўных ведае, якія задачы стаяць перад ёю. Калі кіраўнікі советаў не займаюцца бюракратычным камандваннем, а арганізуюць новыя соцыялістычныя формы працы і на аснове гэтых новых форм мабілізуюць шырокія масы калгаснікаў і аднаасобнікаў на выкананне ўсіх гаспадарча-палітычных задач, пастаўленых партыяй і ўрадам перад сельскай гаспадаркай і ў цэлым перад сельсоветамі, то сельсоветы пад кіраўніцтвам партыйных арганізацый заўсёды справяцца з усімі ўскладзенымі на іх задачамі.

Перад сельсоветамі, як і перад партыйнымі арганізацыямі, зараз стаяць важнейшыя задачы: барацьба за развіццё жывёлагадоўлі, павышэнне ўраджайнасці соцыялістычных палёў, завяршэнне суцэльнай калектывізацыі к канцу другой пяцігодкі, арганізацыйна-гаспадарчае ўмацаванне калгасаў і т.д. Усё гэта патрабуе ад сельсоветаў узняцця сваёй арганізацыйнай работы да вышніх палітычных задач, на аснове яшчэ большага ўцягвання ў склад советаў лепшых калгаснікаў-ударнікаў, добра ведаючых справу сельскай гаспадаркі і шчыра зацікаўленых у яе большэвіцкім разгортванні і ўмацаванні.

* * *

Пад кіраўніцтвам КП(б)Б саветы БССР уступаюць у справаздачна-перавыбарчую кампанію 1934 года з агромнымі дасягненнямі на ўсіх фронтах гаспадарчага і культурнага будаўніцтва. Працоўныя нашай рэспублікі на ўласным вопыце добра ведаюць, што работа советаў—іх родная, іх кроўная справа. Сотні тысяч працоўных знаходзяцца ў дэпутацкім актыве 1477 сельсоветаў БССР. Сюды трэба дадаць агромныя масы працоўных, ахопленых рознымі секцыямі, дэпутацкімі групамі і іншымі арганізацыямі советаў. У БССР створаны 112 нацыянальных сельсоветаў для ўсебаковага абслугоўвання працоўных розных нацыянальных меншасцей на іх роднай мове—рускіх, палякаў, яўрэяў, ўкраінцаў, немцаў, латышоў, літоўцаў. Кіраўніцтва гэтых советаў, паслядоўна ажыццяўляючы ленінскую нацыянальную палітыку, павінна абслугоўваць працоўных нацыянальных меншасцей на іх роднай мове, улічваючы неабходнасць максімальнага ўцягнення іх у будаўніцтва соцыялізма, у стварэнне культуры, нацыянальнай па форме і соцыялістычнай па зместу.

Саветы БССР прыходзяць да справаздачна-перавыбарчай кампаніі са значнымі поспехамі. Задачи вялікай гістарычнай важнасці стаяць перад імі. БССР—фарпост Савецкага саюза на рубяжы двух светаў—разам з астатнімі брацкімі савецкімі рэспублікамі ў бліжэйшыя гады будзе завяршаць пабудову соцыялістычнага грамадства. Патрэбна яшчэ большая мабілізацыя ўсіх творчых сіл працоўных нашых гарадоў і вёсак на пераможнае ажыццяўленне плана другой пяцігодкі, на канчатковую ліквідацыю ўсіх рэштак капіталістычных класаў і вы-

яўлеўне ўсіх кулацкіх буржуазна-нацыяналістычных элементаў, што шкодзяць рабоце саветаў.

Трохмільённая маса пролетарыяў, калгаснікаў, працоўнай інтэлігенцыі на працягу бліжэйшых месяцаў прыме ўдзел у выкананні адказнейшага абавязку грамадзян нашай краіны—выбарах у саветы. З вялікай масы працоўных у саветы будуць абраны лепшыя з лепшых, толькі сапраўдныя ўдарнікі заводаў, соўгасаў, калгасаў. Таму іменна зараз, падводзячы вынікі поспехаў саветаў, неабходна ўспомніць і пра адмоўныя з'явы на фоне нашага агульнага росту.

„Задача саветаў заключаецца ў тым, каб разгарнуць самую шырокую большэвіцкую крытыку і самакрытыку сваёй работы... Тады ясна будзе відаць у рабоце саветаў адхіленні ад генеральнай лініі партыі. Тады астрэй будзе відаць недахопы работы кожнага члена савета. Тады вырней і лягчэй мы зможам ачысціць саветы ад чуждых, няўстоілівых, апартуністычных элементаў“*).

Конкурс саветаў поруч з выяўленнем дадатных бакоў і яшчэ большым павышэннем якасці работы перадавых сельсаветаў паказаў, што ў радзе выпадкаў наглядаліся факты апартуністычных адносін да разгортвання арганізацыйна-масавай работы і голага адміністравання ў дачыненні працоўных.

Старшыня Сталінскага сельсавета, Дзержынскага раёна, Каначук лічыў несумяшчальнай сваю ролю кіраўніка савета з арганізацыйна-масавай работай:—„Няма часу займацца секцыямі. Калі сам нічога не зраблю, то нічога і не будзе“. Сталінскі сельсавет не з'яўляецца адзіначным выпадкам дрэннай работы сельсаветаў.

Розныя ліквідатарскія тэндэнцыі ў дачыненні да разгортвання арганізацыйна-масавай работы яшчэ сустракаюцца ў дзейнасці кіраўнікоў саветаў. Гэтыя праявы з'яўляюцца своеасаблівым рэцыдывам на даным этапе тэорый „славытых“ ліквідатараў, якія некалькі год таму назад марылі аб непатрэбнасці сельсаветаў у раёнах суцэльнай калектывізацыі.

Падобныя разважанні характарызуюць свядомых апартуністаў, кулацкіх агентаў, ад якіх трэба рашуча ачышчаць і партыю і саветы. Але ў такіх выпадках сустракаюцца часта і людзі, няздольныя кіраваць масамі калгаснага сялянства з прычыны слабасці сваёй палітычнай і гаспадарчай падрыхтоўкі. Канчатковая перабудова работы ўсіх саветаў на аснове рашэнняў XVII партз'езда будзе праведзена з тым большым поспехам, чым большую ўвагу звернуць усе партыйныя і савецкія органы на падрыхтоўку і перападрыхтоўку работнікаў саветаў.

М. І. Калінін з уласцівай для яго папулярнасцю і выразнасцю паказаў у сваёй прамове ў Новасібірску, што значыць падрыхтаваны і непадрыхтаваны старшыня сельсавета:

„Калі на чале сельсавета стаіць дзельны чалавек, чалавек палітычна развіты, чалавек, які ўладае гаспадарчым вопытам, ведае калгасную вытворчасць (а такія патрабаванні да старшынь сельсаветаў мы зараз павінны прад'яўляць), то ён, умела выкарыстоўваючы секцыянераў, можа вельмі многа зрабіць для добрай пастаноўкі справы ў калгасе. Тут мерапрыемствы адміністрацыйнага парадку ўмела дапаўняюцца арганізацыйна-масавай

* Гл. артыкул т. Чарвякова „Вышэй сцяг саветаў“, час. „Большэвік Беларусі“ №17—18 за 1934 г., стар. 7.

работай. У такіх сельсоветах мы наглядаем дружную, узгодненую работу старшыні сельсовета і старшыні праўлення калгаса, у такіх сельсоветах няма паміж імі сутычак і спрэчак. Прыкладзем адзін прыклад. Старшыня такога-та сельсовета вывесіў аб'яву: „10-га мая павінна пачацца веснавая сяўба“. Калгаснікі і аднаасобнікі, прачытаўшы гэту аб'яву, здзіўлены. У чым справа? Чаму так неча ана з'явілася аб'ява? Старшыня суседняга сельсовета вывесіў такую-ж аб'яву. Але вынік атрымаўся зусім іншы. Усе чакалі аб'яву, рыхтаваліся да яе. Чаму так здарылася? А здарылася так таму, што ў першым выпадку было проста голае адміністрацыйнае распараджэнне, і таму ніхто да выканання яго не падрыхтаваўся. У другім-жа выпадку сельсовет яшчэ за некалькі тыдняў правёў вялікую масавую палітычную і арганізацыйную работу, усе было загадзя падрыхтавана, усе ведалі сваё месца, сваё вытворчае заданне, усе ведалі, што, як толькі стан глебы і надвор'я дазволіць, сельсовет дасць сігнал: пара пачынаць сяўбу. Два знешне нібы аднолькавыя распараджэнні, а метады і вынікі зусім розныя. Любі, прыязджаючыя ў сельсовет, многія нашы інструктары і ўпаўнаважаныя часта не заўважаюць гэтай глыбокай розніцы. І там і тут—загад. Значыць і метады работы аднолькавы, разважаюць яны. Яны не заўважаюць таго, што адзін старшыня займаецца голым адміністраваннем, не падмацоўвае свайго распаражэння масавай палітычнай работай і працуе таму несоветскімі метадамі, а другі ўмела праводзіць лінію партыі“* (Падкрэслена мною.—Л. Р.).

Са слоў тав. Калініна з вычарпальнай яснасцю і паўнатою бачым, якое значэнне на даным этапе маюць падрыхтаваныя кадры работнікаў саветаў і іх органаў. Сотні тысяч працоўных нашай крыві ўцягваюцца ў справу дзяржаўнага кіраўніцтва. Гэтых людзей трэба арганізаваць, падняць іх палітычны і агульна-культурны ўзровень. Сярод іх тысячы здольных, таленавітых, да канца адданных справе сацыялізма людзей. Трэба толькі на справе дапамагчы ім аўладаць палітычнымі і спецыяльнымі ведамі, неабходнымі работнікам саветаў.

У гэтым пытанні ў нас яшчэ вялікія недахопы. Даволі ўзяць даныя арганізацыйна-інструктарскага адзела ЦВК БССР аб цякучасці кадраў працаўнікоў саветаў і іх органаў. Змены ў складзе кіруючай часткі працаўнікоў саветаў і райвыканкомаў выражаюцца ў наступных паказчыках.

За 1933 год у 44 раёнах старшыні РВК змяніліся па аднаму разу, у 10 раёнах — па два разы. Па 1219 сельсоветах за 6 месяцаў змянілася 410 старшын або 33,8 проц.; намеснікаў старшын сельсоветаў — 122, або 13,8 проц; 217 сакратароў — 23,5 проц. За адзін год на гэтых сельсоветах змянілася 732 старшыні, што складае 60 проц.

Дзе-ж асноўны корань такой недапушчальнай цякучасці кіруючых работнікаў саветаў? З раду аўтарытэтных крыніц атрымаем ясны адказ на гэта актуальнае пытанне:

„Не сакрэт, што мы маем значную цякучасць сярод савецкіх кадраў. Ці не з'яўляецца гэта ў значнай меры вынікам слабой часам падрыхтаванасці высоўваемых на савецкую работу людзей, недастаткова правяраных на гаспадарчай і культурнай рабоце?“.

* М. І. Калінін. „Аб сельсоветах“. Пераапрацаваная стэаграма выступлення ў Новасібірску. 1934 год.

Так пішуць „Известия ЦИК СССР“ ад 27 верасня г.г. у перадавіцы „Навстречу с'езду советов“.

Фіксуючы ўвагу на чарговых задачах справаздчна-перавыбарчай кампаніі, артыкул падкрэслівае:

„У сістэме гэтых задач адно з важнейшых месц займае пытанне аб людскіх кадрах саветаў, якія трэба замацоўваць ад выбараў да выбараў. Дабіцца гэтага можна не толькі больш дакладнай праверкаю высоўваемых на работу ў органы пролетарскай дыктатуры, але і штодзённай дапамогаю ім, адпаведнай падрыхтоўкай і перападрыхтоўкай старых і новых савецкіх кадраў“.

У БССР да апошняга часу слаба праходзіць падрыхтоўка кваліфікаваных кіруючых кадраў для саветаў і райвыканкомаў. Зараз у шасці гарадах—Маскве, Ленінградзе, Саратаве, Казані, Іркуцку, Алма-Аце—6 вышэйшых навучальных устаноў рыхтуюць спецыялістаў па пытаннях работы саветаў.

Тав. Енукідзе піша:

„Каб узяць арганізацыйную работу да ўзроўню палітычнага кіраўніцтва, нам неабходна перш за ўсё ўзяць узровень кадраў, прыцуючых у гэтай галіне“... „У адносінах такіх працаўнікоў, як сакратары РВК, інструктары іх і загадчыкі арганізацый, неабходна практыкаваць больш шырокую пасылку на павышаныя курсы савецкага будаўніцтва. Нарэшце, у адносінах такіх кадраў, як старшыні РВК, інструктары краевых, абласных выканкомаў і ЦВК, старшыні горсаветаў і т. п., неабходна будзе забяспечыць павышэнне іх падрыхтоўкі ў размерах Комвуза; або ў існуючых комвузах, стварыўшы там аддзяленні са спецыяльным ухілам, або шляхам стварэння новага комвуза. У кожным разе мы павінны імкнуцца да падрыхтоўкі высокакласных арганізатараў мас“ *) (Падкрэслена мною.—Л. Р.)

Сказанае непасрэдна адносіцца і да БССР, калі ўлічыць значную цяжасць нашых савецкіх кадраў з прычыны слабасці іх падрыхтоўкі.

* * *

У сваіх гістарычна вядомых лекцыях „Асновы ленінізма“ тав. Сталін сказаў:

„Савецкая ўлада па самай сваёй структуры аблягчае справу кіравання прыгнечаных і эксплуатаемых мас з боку авангарда гэтых мас, з боку пролетарыята, як найбольш згуртаванага і найбольш свядомага ядра саветаў“.

На працягу ўсяго існавання пролетарскай дзяржавы дзейная, кіруючая сіла рабочага класа, узлачальная камуністычнай партыяй, перамагаючы цяжасці і перашкоды, вяла ўсіх працоўных нашай краіны да ажыццяўлення гістарычных задач, вызначаных пролетарскай рэвалюцыяй. Наша дзяржава на даным гістарычным этапе ўступае ў паласу завяршэння таго шляху, які быў вызначан указаннямі правадароў рабочага класа Марксам—Энгельсам яшчэ ў мінулым стагоддзі, а цяпер воляй пролетарыята СССР і яго партыі ператвараўся ў рэальную справу сацыялізма.

*) А. С. Енукідзе. „XVII с'езд ВКП(б) і задачы перестройки работы советов“. „Большевик“ № 7, 1934 г.

Працэс барацьбы пролетарыята за заваеву новага грамадства праходзіць ва ўмовах абвостранага класаван барацьбы з рэшткамі ліквідуемых капіталістычных класаў.

Гэты працэс адбываецца не на аснове плаўнага развіцця, а ва ўмовах жорсткага выяўлення і знішчэння ўсіх недахопаў, якія перашкаджаюць узмацненню нашай дзяржаўнай сістэмы.

Іменна таму наша сістэма ўлады з'яўляецца творчасцю шырокіх працоўных мас. Яе далейшае развіццё і ўзмацненне мысліма толькі пры самай бязлітаснай барацьбе з усім закасцянётым, гілым, адсталым, з усім тым, што цягне назад да праклятага мінулага. Сама пабудова нашай савецкай сістэмы прадстаўніцтва стварае такія ўмовы, пры якіх самі масы сваімі ўласнымі рукамі вытраўляюць усё, што стаіць поперак шляху пролетарыята.

Пролетарыят Савецкага саюза, ажыццяўляючы кіраўніцтва саветамі, займае ў іх сістэме пераважнае месца, як клас гегемон, як найбольш рэвалюцыйна загартаваны і самы паслядоўны сацыялістычны клас. Гэта кіруючая роля пролетарыята ясна выражана ў праграме нашай партыі:

„Кіруючая ва ўсёй рэвалюцыйнай ролі гарадскога прамысловага пролетарыята, як найбольш канцэнтраванай, аб'яднанай, асвечанай і загартаванай у барацьбе часткі працоўных мас, праявілася як у самым узнікненні саветаў, так і ва ўсім ходзе развіцця іх у органы ўлады“.

Дзейнасць усіх органаў савецкага прадстаўніцтва як у гарадах, так і на вёсцы павінна праводзіцца на аснове самага рашучага і паслядоўнага ажыццяўлення працоўнымі іх палітычных правоў савецкіх грамадзян. Такія інстытуты нашай прадстаўнічай сістэмы, як права адклікання дэпутатаў саветаў, сувязь іх з вытворчымі калектывамі і падкантрольнасць апошнім, павінны быць шырока скарыстаны на сучасным этапе сацыялістычнага будаўніцтва. Любое ўхіленне ад генеральнай лініі партыі ў рабоце саветаў на руку класаваму ворагу, які імкнецца скарыстаць усякі недахоп у рабоце саветаў, каб захаваць сваё існаванне.

Трэба цвёрда памятаць гістарычнае ўказанне тав. Сталіна на студзеньскім пленуме ЦК ВКП(б) 1933 г. аб суадносінах формы і зместу калгасаў і саветаў. Класавая барацьба яшчэ працягваецца. Пакуль існуюць класы, патрэбна максімальнае ўмацаванне ўсіх звянаў савецкай сістэмы, патрэбна неаслабная барацьба за ўздым якасці іх работы, за максімальную чоткасць у іх дзейнасці і класавую пролетарскую мэтаймкненнасць ва ўсім змесце іх работы.

„Калгас,—гаворыць т. Сталін,—ёсць сацыялістычная форма гаспадарчай арганізацыі, таксама, як саветы з'яўляюцца сацыялістычнай формай палітычнай арганізацыі. Як калгасы, так і саветы з'яўляюцца агромнейшым заваяваннем рэвалюцыі, агромнейшым заваяваннем рабочага класа. Але калгасы і саветы прадстаўляюць сабой толькі форму арганізацыі, прауда, сацыялістычную, але ўсё-ж форму арганізацыі. Усё залежыць ад таго, які змест будзе ўліт у гэтую форму“.

Барацьба за змест работы асноўных органаў дыктатуры пролетарыята—рашаючы момант у перыяд ліквідацыі разгромленага, але недабітага яшчэ кулацтва. Гэта ёсць барацьба за яшчэ больш высокую

якасць работы саветаў ва ўмовах выканання задач, пастаўленых перад працоўнымі другой пяцігодкай сацыялістычнага будаўніцтва.

Далейшы рост і ўмацаванне пролетарскай дзяржавы безумоўна будуць садзейнічаць яшчэ больш шырокаму развіццю савецкага сацыялістычнага дэмакратызма. Справаздачна-перавыбарчая кампанія саветаў 1934 года з'явіцца гістарычным вынікам развіцця савецкай дэмакратыі ва ўмовах усё большага набліжэння да бяскласавага сацыялістычнага грамадства. Гэта кампанія безумоўна адлюструе творчы ўздым арганізаваных у саветы шырокіх працоўных мас, якія будуць дэманстраваць сваю адданасць справе сацыялізма і непахіснае імкненне ажыццявіць гістарычныя ўказанні партыі.

Вопыт магутнага развіцця пролетарскай дэмакратыі ў краіне будуючага сацыялізма з'явіцца новаю вехай на шляху, па якім у недалёкім будучым пойдучь пролетарыі капіталістычных краін. Ніякія сілы гінучага капіталізма не змогуць звярнуць сусветны пролетарыят з гэтага рэвалюцыйнага гістарычнага шляху. Пролетарыі капіталістычных краін пад кіраўніцтвам Комуністычнага інтэрнацыянала зрабяць свой выбар—яны ажыццявяць рэвалюцыюны вопыт сваёй бацькаўшчыны, вопыт СССР.

„Няхай буржуазія кідаецца, злобствуе да памрачэння розуму, перасольвае, робіць глупствы, загадзя помсціць большэвікам і імкнецца перабіць... лішнія сотні тысяч, сотні тысяч заўтрашніх, або ўчарайшых большэвікоў: паступаючы так, буржуазія паступае, як наступалі ўсе асуджаныя гісторыяні класы. Комуністы павінны ведаць, што будучыня ва ўсякім разе належыць ім, і таму мы можам (і павінны) злучаць найвялікшую палкасць у вялікай рэвалюцыйнай барацьбе з найбольш хладнакроўным і цвярозым улікам шалёных кіданняў буржуазіі“ (Ленін).

Што можа зрабіць дэпутацкая група ў час справаздачна-перавыбарчай кампаніі советаў

Па БССР разгарнулася справаздачна-перавыбарчая кампанія советаў. У гарадах і вёсках, на заводах, фабрыках, у калгасах, саўгасах, дзяржаўных установах мільёны працоўных будуць ажыццяўляць адказнейшую справу — права савецкіх грамадзян удзельнічаць у выбарах советаў.

Лепшыя з лепшых, сапраўдныя ўдарнікі сацыялістычных заводаў і палеў у гэтыя дні павінны быць абраны ў склад советаў для выканання адказнейшых палітычных задач, пастаўленых перад дэпутатамі советаў працоўнымі нашай сацыялістычнай краіны.

Залогам ажыццяўлення сувязі органаў савецкага прадстаўніцтва з шырокімі масамі працоўных з'яўляецца прынцып абрання ў Совет па вытворчых адзінках. Ленін, характарызуючы саветы, як дзяржаўны апарат новага тыпу, гаварыў, што гэты апарат „дае моцную сувязь з самымі рознымі прафесіямі, палягчаючы гэтым рознастайныя рэформы самага глыбокага характару без бюракратыі“. (том, ХХІ, стар. 258).

Прадстаўніцтва ў саветах дае поўную магчымасць калектыву працоўных кантраляваць работу свайго дэпутата і патрабаваць ад яго адказнасці і сістэматычнай справаздачнасці перад абраўшымі яго працоўнымі. Выбаршчыкі ў саветы не з'яўляюцца нейтральнымі, пасіўнымі назіральнікамі дзейнасці свайго дэпутата. Дэпутат савета — гэта грамадзянін сацыялістычнай краіны, які павінен прадстаўляць інтарэсы вытворчага калектыва, актыўна праводзіць ва ўсёй дзейнасці савета наказ даверыўшых яму адказнае права члена савета. Гэты наказ адлюстроўвае канцэнтраваную волю і класавы інтарэс рабочага класа і ўсіх працоўных, якія ў рознастайных актах кантроля і правяркі дзейнасці органаў свайго прадстаўніцтва, а таксама ўдзелам у маючых органах советаў — секцыях, дэпутацкіх групах і інш. — навучаюцца справе кіравання дзяржавай. Такім чынам вытворчыя калектывы цесна звязаны з органамі дзяржаўнай улады і ствараюць яе асноўныя ячэйкі.

Толькі ажыццяўляемы ў пролетарскай дзяржаве вытворчы прынцып выбараў стварае не знешнюю відочнасць арганізацыі „грамадскай думкі“, а дае магчымасць усім працоўным праз сваіх прадстаўнікоў у саветы безупынна крываць дзяржавай і самім непасрэдна ўдзельнічаць у гэтым кіраўніцтве, не адрываючыся ад сваёй вытворчасці.

Мандат дэпутата ў савецкай выбарчай сістэме — не бар'ер паміж выбаршчыкамі і абранымі ў совет. У мандаце члена савета, члена ЦВК выражана рэвалюцыйная дзейнасць працоўных мас, прадстаў-

ніцтва інтарэсаў працоўных ад калгаса, саўгаса, МТС, раёна, рэспублікі.

Гэты мандат увесь час напамінае яго ўладару аб тых вялікіх класавых абавязках, што перадаюцца дэпутату ў час яго абрання.

Усё сказанае накладвае асабліва адказныя абавязкі на масавыя органы гарадскіх і сельскіх саветаў, якія непасрэдна працуюць на нашых заводах, фабрыках, у саўгасах, калгасах, -на дэпутацкія групы.

Роля дэпутацкай групы, якая яднае ў сваёй штодзённай рабоце ўвесь савецкі актыва завода, саўгаса, калгаса, вельмі ўзрастае ў час падрыхтоўкі і правядзення перавыбараў саветаў.

Іменна зараз неабходна завастрыць увагу на некаторых пытаннях, вакол якіх дзейнасць дэпутацкай групы адыгрывае агромнае значэнне.

Возьмем некалькі прыкладаў. Як у нас часам праходзіць справаздачна-пэравыбарчая кампанія гарадскіх і сельскіх саветаў? Як вядзецца падрыхтоўка да гэтай кампаніі? Ці своечасова ажыццяўляецца кантроль за выкананнем наказу? Ці ставіцца пытанне аб адкліканні такіх дэпутатаў савета, якія з'яўляюцца дэпутатамі толькі на паперы, нічога карыснага не робячы як дэпутаты?

Дэпутацкія групы ўсіх прадпрыемстваў БССР павінны абавязкова ўлічыць вопыт перавыбараў саветаў 1931 года, скарыстаць усе дадатныя формы арганізацыйна-масавай работы, дапамогшыя мабілізаваць шырокія масы выбаршчыкаў, і разам з тым своечасова папярэдзіць аб недахолах і адмоўных фактах, якія перашкаджалі большэвіцкаму правядзенню перавыбараў.

У час перавыбараў 1931 г. па Менску за шэсць дзён правядзення кампаніі сарваліся 28 сходаў. У чым прычына? Амаль у поўнай адсутнасці арганізацыйна-масавай работы на заводах і фабрыках Менска, у неразуменні таго, што можа і павінна зрабіць дэпутацкая група ў час справаздачна-пэравыбарчай кампаніі.

Вось малюнак аднаго схода (з артыкула „Звязды“ № 7 за 1931 г.):

„Сход рабочых будаўнікоў па справаздачы Менскага гарадскога савета пачаўся позна. З 270 чалавек сабралася ўсяго 160. Але-ж сход адкрыўся. Слова атрымаў член прэзідыума горсавета тав. Кавалеў. Дакладчыку далі адну гадзіну. За гэты час дакладчык шмат гаварыў „наогул“, толькі не аб практычнай рабоце савета. Па аднаму, а потым групамі пачынаюць пакідаць сход... Паўтары гадзіны гаварыў дакладчык аб тым, што мы маем дасягненні велізарных размераў, а што зроблена—нічога не сказаў... У спрэчках выказваліся мала“...

У чым прычына? Не было ніякай падрыхтоўчай работы, не працавала дэпутацкая група.

Прыклад лепшых уіарных заводаў паказвае, чаго можна дабіцца добра пастаўленай работай дэпутацкіх груп. На такіх заводах у дні справаздачна-пэравыбарчай кампаніі дэпутацкія групы мабілізавалі ўвесь савецкі актыва, своечасова паведамлялі рабочых і іх утрыманцаў аб месцы і часе справаздачнага сходу і растлумачвалі рабочым значэнне пэравыбарчай кампаніі, сутнасць нашай канстытуцыі, своечасова выпускалі насценгазеты, прысвечаныя рабоце дэпутатаў, шырока прапрацоўвалі дадаткі да наказу, збіралі на гэтую пытанню рабочыя прапановы.

Ад боездольнасці, ініцыятыўнасці і большэвіцкай мэтаімкненнасці дэпутацкай групы залежыць баявое правядзенне і такіх мерапрыемстваў, як абвешчэнне кандыдатур, якія рэкамендуецца грамадскімі

арганізацыямі ў новы склад савета, як абвестка аб справаздачным сходзе, якую актывіст дэпутацкай групы, комсамалец, або піонер своечасова даставіць рабочаму ці калгасніку на дом.

Своечасовая і грунтоўная падрыхтоўка да перавыбараў павінна садзейнічаць таму, каб усе працоўныя і іх утрыманцы добра зразумелі палітычны сэнс кампаніі, што яшчэ больш павысіць у іх вачах ролю і аўтарытэт савета.

Дэпутацкія групы павінны дабіцца, каб справаздачны даклад падрыхтоўваўся не „наогул“, а з улікам усіх пытанняў работы савета, што цікавяць рабочых і калгаснікаў.

Дэпутацкая група завода павінна загадзя правесці з рабочымі гутаркі аб рабоце горсавета, ставячы канкрэтныя пытанні: аб рабоце заводскага ЗРК, аб непаладках з кватэрамі, аб уцягненні новых таварышоў у работу прамысловай секцыі, аб азеляненні вуліц, аб рамонце тратуараў і т. д.

На весцы—у саўгасах, калгасах—неабходна дэталёва абгаварыць усе пытанні дзейнасці сельсавета, выясніць як савет кіраваў сельскай гаспадаркай, як ён штодзённа змагаўся за палепшанне добрабыту калгаснага і працоўнага сялянства, як садзейнічаў выкананню абавязкаў перад сацыялістычнай дзяржавай.

Дэпутацкія групы павінны ведаць, якія пытанні больш за ўсё цікавяць рабочых і калгаснікаў; актыўныя групы павінны прыйсці з канкрэтнымі вынікамі аб выкананні наказу і дадаткаў да яго, загадзя падрыхтаваць кароткія справаздачы дэпутатаў савета.

Прадуманыя, падрыхтаваныя выступленні членаў дэпутацкай групы на сходзе маюць вялікае значэнне, а добрае асвятленне дакладчыкамі канкрэтных дасягненняў і недахопаў у рабоце савета садзейнічае актыўнаму, дзелавому правядзенню кампаніі пры масавым удзеле працоўных.

З-пад увагі дэпутацкай групы ні ў якім разе не павінна выпасці такое пытанне, як выяўленне класава варожых, чуждых элементаў, якія ў час справаздачна-перавыбарчай кампаніі будуць імкнуцца пралезці ў савет.

Неабходна таксама загадзя правесці работу дэпутатаў ад завода, саўгаса, калгаса. На аснове рашучай самакрытыкі прадстаўнікі дэпутацкай групы павінны паказаць на сходзе ўсё адмоўнае ў дзейнасці дэпутатаў, адначасова спыніўшыся на іх дасягненнях. Гэта пакажа ўсю палітычную важнасць абавязкаў дэпутата савета і дапаможа абраць у новы склад лепшых ударнікаў. На канкрэтных прыкладах дэпутацкія групы павінны паказаць, што быць дэпутатам савета можа той працоўны, які добра, па-ўдарнаму аўладаў тэхнікай сваёй справы і ведае свае перадае ўсяму калектыву завода, калгаса.

Трэба канстатаваць, што выпадкі пасіўнага прабывання членам савета не сталі яшчэ аб'ектам сістэматычнай барацьбы.

Яшчэ ў 1918 годзе ў „Дзесяці тэзісах аб савецкай уладзе“ Ленін пісаў:

„Далейшае развіццё савецкай арганізацыі дзяржавы павінна заключацца ў тым, каб кожны член савета абавязкова нёс пастаянную работу па кіраванню дзяржавай, побач з удзелам у сходах савета“ (падкрэслена намі.—Л. Р.).

Ленін вызначаў

„Больш поўны дэмакратызм (савецкай сістэмы.—Л. Р.) у сілу меншай фармальнасці і большай лёгкасці выбару і адклікання“.

Выкананне адказнейшай функцыі дэпутата патрабуе актыўнай работы як у савете, так і на сваім прадпрыемстве. Вельмі часта сустракаюцца выпадкі загрузкі дэпутата іншай работай, якая фактычна зводзіць на нішто яго асноўны абавязак. Дэпутацкая група, сістэматычна кантралюючы работу дэпутата, павінна дабіцца для яе адпаведных умоў. Своечасовая і сістэматычная праверка работы дэпутатаў, як асноўнай часткі саветскага актыва, дасць магчымасць папярэдзіць адрыў іх ад выбаршчыкаў і дрэннае выкананне імі сваіх абавязкаў.

Абавязак дэпутацкай групы—дапамагаць у рабоце нізавых грамадскіх арганізацый: ашчадкас, камісій саздзейнасці дзяржаўнаму крэдыту, таварыска-вытворчых ці калгасных судаў і інш. Пры сталай, сістэматычнай сувязі, наладжанай дэпутацкаю групай паміж гэтымі арганізацыямі і адпаведнымі секцыямі савета (фінансавай, рэвалюцыйнай, законнасці і інш.) можна дабіцца яшчэ большага ўцягнення працоўных у саветскае будаўніцтва.

Дэпутацкая група павінна скарыстаць справаздачна-перавыбарчую кампанію для большай папулярызаванасці работы секцый саветаў, для ўстанаўлення цеснай сувязі паміж імі і грамадскімі арганізацыямі, памятаючы, што секцыі саветаў—гэта масавыя органы, праз якія могуць вырашацца самыя рознастайныя пытанні сацыялістычнага будаўніцтва.

У час перавыбараў члены дэпутацкіх груп і секцыянеры горсавета павінны дапамагчы падшэфным калгасам і сельсоветам у разгортванні справаздачна-перавыбарчай кампаніі на вёсцы. Масавыя органы горсавета—секцыі і дэпутацкія групы—павінны вылучыць лепшых актывістаў, якія-б дапамаглі сельсоветам па большэвіцку правесці справаздачна-перавыбарчую кампанію.

Так, пачынаючы з вопыту работы ў сваёй нізавой саветскай ячэйцы, з вырашэння пытанняў жыцця свайго калектыва, сістэматычна выконваючы паасобныя заданні прэзідыума горсавета і яго секцый, члены дэпутацкіх груп складаюць значную частку таго пролетарскага ядра, з якога выкоўваюцца таленавітыя кіраўнікі нашага дзяржаўнага апарата.

Каго пазбаўляе саветская ўлада выбарчых правоў

Інструкцыя аб выбарах у саветы БССР, грунтуючыся на законадаўстве Саюза ССР, цалкам выходзіць з прынцыпаў нашай саветскай дзяржавы, цотка і акрэслена ўказвае тыя асноўныя катэгорыі асоб, якія пазбаўляюцца выбарчых правоў.

У буржуазных краінах завулявана, пры дапамозе розных цэнзаў (маемасных, аседласці, узросных, палавых і інш.) адстараняюцца ад удзелу ў выбарах мільёны працоўных. Наша выбарчае права, якое грунтуецца на найшырэйшым уцягванні працоўных у саветы, адкрыта і ясна пералічвае катэгорыі асоб, пазбаўляемых выбарчых правоў.

Да першай з гэтых катэгорый адносяцца асобы, якія карысталіся, або карыстаюцца наёмнаю працай з мэтай атрымання прыбыткаў.

Пераможнае наступленне сацыялізма, разгром кулацтва канчаткова вырашылі пытанне «хто каго» на карысць новага ладу, новых сацыялістычных грамадскіх адносін, якія мы ствараем пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі на чале з т. Сталіным. Аднак, было-б няправільным лічыць, што капіталістычныя элементы ўжо поўнасю зніклі і таму няма каго з паказанай катэгорыі пазбаўляць выбарчых правоў. Класавая барацьба яшчэ прадаўжаецца, і рэшткі экспла-

ататараў павінны быць улічаны і адстаронены ад удзелу ў савецкіх выбарах.

Выбарчая інструкцыя БССР указвае, што пазбаўляюцца выбарчых правоў земляробы, саматужнікі і рамеснікі, якія карыстаюцца наёмнаю працай, сезоннай ці пастаяннай, у такім размеры, які пашырае іх гаспадарку за межы працоўнай.

Такім чынам, зусім зразумела, што тыя асобы, гаспадарка якіх носіць эксплуатацыйскі характар, дзе наемная сіла не была падсобнай, а прыцягвалася з мэтай атрымання прыбыткаў, пазбаўляюцца выбарчых правоў.

Выбарчы закон папярэджвае ўсякую магчымасць пашырэння гэтага абмежавання на працоўных, якія ў асобных выпадках прымушаны карыстацца наёмнаю працай.

Да гэтых асобных акалічнасцей выбарчая інструкцыя адносіць выпадкі ўжывання ў гаспадарцы наёмнай сілы аднаго рабочага для ўборкі зернавых культур, траў і т. д., з прычыны хваробы працаздольных членаў гаспадаркі, прызыву іх ў рады Чырвонай арміі, або абрання на грамадскую пасадку. Выбралі, напрыклад, грамадзяніна старшынею сельпо, і гэта адрывае яго ад непасрэднай работы на сваёй гаспадарцы. Зразумела, што такога грамадзяніна ў патобным выпадку, калі на яго гаспадарцы ў жніво часова ўжываецца наемная сіла аднаго рабочага, нельга аднесці да катэгорыі пазбаўляемых выбарчых правоў.

Вельмі важна таксама, каб пад шыльдай «працоўнага» саматужніка, або рамесніка ў саветы не пралезлі эксплуататары, якія карыстаюцца пастаяннай наёмнай працай. Нашы выбарчыя камісіі павінны праявіць тут асаблівую пільнасць, бо пад выглядам «вучняў» розных гаспадарчых фактычна вельмі часта маскуюць і прыкрываюць дарослых рабочых, якія на іх працуюць. Але разам з тым неабходна ўлічыць, што закон дазваляе кожнаму сапраўднаму працоўнаму саматужніку ці рамесніку мець не больш двух вучняў, або карыстацца ў сілу ўмоў вытворчасці наёмнаю працай аднаго дарослага рабочага. Да такіх умоў вытворчасці можна, напрыклад, аднесці працу казала, які карыстаецца працай падручнага або малатабойца.

Да другой катэгорыі пазбаўляемых выбарчых правоў адносяцца асобы, якія жылі або жывуць на непрацоўныя даходы, а таксама асобы, якія займаліся або займаюцца гандлем.

Партыя і савецкая ўлада на даным этапе ўсямерна садзейнічаюць разгортванню таваразвароту паміж горадам і вёскай, максімальна ўзмацняючы савецкі і калгасны гандаль. Наш гандаль, па ўказанню правадыра рабочага класа т. Сталіна, павінен стаць гандлем без спекулянтаў малых і вялікіх. Вось чаму неабходна вельмі ўважліва ў час выбарчай кампаніі ў першую чаргу выявіць гандляроў розных колераў і масцей, якія, безумоўна, будуць імкнуцца скарыстаць выбары ў саветы.

Савецкая ўлада на ўсіх этапах свайго існавання пазбаўляла гэту групу выбарчых правоў. Зараз, калі мы вядзем барацьбу за завяршэнне пабудовы сацыялізма, адстараненне гэтай групы ад удзелу ў выбарах саветаў набывае асаблівае палітычнае значэнне. Таму закон падрабязна пералічвае аднесеных у гэтую групу.

Паводле інструкцыі БССР розныя гандляры, спекулянты, барышнікі, гандлёвыя пасярэднікі, перакупшчыкі і ліхвяры пазбаўляюцца выбарчых правоў.

Неабходна патярэдзіць выбарчыя камісіі, што яны вельмі часта будуць мець справу са спробамі класавых ворагаў захаваць свой твар. Гандляр і спекулянт зараз амаль не выступаюць адкрыта. Таму ў адносінах гэтай катэгорыі павінна быць праяўлена асаблівая большэвіцкая настойлівасць і класавая пільнасць.

Адначасова неабходна ўлічыць недахопы мінулых выбарчых кампаній, калі ў гэту групу ў радзе месц без усякіх падстаў уключалі совецкіх грамадзян з працоўных.

«Былі выпадкі,—пісаў т. Кіселёў,—калі лічылі гандлярамі і пазбаўлялі выбарчых правоў селяніна, абмяняўшага хлеб на чыста гатунковае насенне, пазбаўлялі выбарчых правоў рабочага, прадаўшага вопратку памершай жонкі».

Выбарчая інструкцыя БССР спецыяльна ўказвае, што не пазбаўляюцца выбарчых правоў калгаснікі і працоўныя аднаасобнікі, якія збываюць прадукты сваёй працы на рынак. Сюды-ж трэба аднесці і працоўных саматужнікаў, калі яны прадаюць на рынак вырабы выключна сваёй вытворчасці. Нельга таксама пазбаўляць выбарчых правоў інвалідаў працы і вайны, якія ў сілу асобых прычын займаліся, або займаюцца дробным гандлем з рук і латкоў.

Да ўказанай другой катэгорыі пазбаўляемых выбарчых правоў адносяцца асобы, якія арандуець з мэтай гандлёвай і прамысловай эксплуатацыі сады, гароды ці зямлю на ўмовах, прызнаных кабальнымі для здагчыкаў. У гэтую-ж групу ўключаюцца асобы, якія сістэматычна здаюць у наём будынкі, абсталяваныя пад прадпрыемствы і жыллё, пашыраючы такім чынам сваю гаспадарку за межы працоўнай; сюды-ж адносяцца розныя ўласнікі і арандатары прадпрыемстваў прамысловага тыпу, якія эксплуатаюць працоўных шляхам здачы розных работ на дом, або шляхам здачы данага прадпрыемства ў арэнду ці субарэнду.

Класавая барацьба за апошні час дае прыклады новых манеўраў гінулага ворага, які ўсялякімі спосабамі імкнецца захаваць свае апошнія пазіцыі. Часам пад выглядам калгасніка і нават старшыні калгаса хаваюцца спекулянты, або прадпрыемцы, якія імкнуцца скарыстаць сваё становішча для асабістых патрэб. Так, у Гомельскім раёне былі выпадкі, калі калгаснікі не працавалі ў сваім калгасе, а сістэматычна займаліся арэндай зямлі ў аднаасобнікаў.

Пры дапамозе асноўнай масы калгаснага сялянства і працоўных аднаасобнікаў неабходна ў час справаздачна-перавыбарчай кампаніі выявіць усіх класавых ворагаў, якія шкодзяць калгаснаму руху і сацыялістычнаму будаўніцтву.

Трэцяя катэгорыя—асобы, якія к моманту выбараў па свайму класавому становішчу або па сваёй мінулай дзейнасці адносяцца да катэгорыі пазбаўленых выбарчага права.

Да гэтай катэгорыі ў першую чаргу неабходна аднесці свядомых палітычных ворагаў рабочага класа, якія сваёй дзейнасцю да рэвалюцыі або пасля ўстанаўлення савецкай улады шкодзілі інтарэсам пролетарыята, працоўных мас.

Згодна канстытуцыі БССР, у гэту групу ўключаюцца ўсе служачыя і агенты былой паліцыі, асобага корпуса жандараў і ахранных аддзяленняў, члены былога цараваўшага ў Расіі дома, а таксама асобы, якія кіравалі дзейнасцю паліцыі, жандармерыі і карных органаў; сюды трэба аднесці афіцэраў і чыноўнікаў белых армій, а таксама кіраўнікоў контррэвалюцыйных банд.

Да катэгорыі так званых «быўшых людзей» адносяцца ўсе прадстаўнікі эксплуатацыйных класаў—памешчыкі, буржуазія; да іх-жа выбарчы закон адносіць былых і цяперашніх служак усіх рэлігійных культаў.

Пералічаныя катэгорыі адпаведна з прынцыпамі, на якіх грунтуецца наша савецкая канстытуцыя, пазбаўляюцца права выбіраць і быць абранымі ў саветы. Але не толькі прадстаўнікі былых эксплуатацыйных класаў з ліку буржуазіі, памешчыкаў і іх прыспешнікаў пазбаўляюцца выбарчых правоў. Да гэта-жа катэгорыі савецкі выбарчы закон адносіць прадстаўнікоў і апошняга капіталістычнага класа—кулацтва. Яно разгромлена як клас пераможным наступленнем сацыялізма, але носьбіты яго ідэалаў жывуць і імкнуцца шкодзіць нашаму сацыялістычнаму будаўніцтву.

Таму, акрамя пазбаўлення выбарчых правоў рэштак прадстаўнікоў кулацтва, якія імкнуцца рознымі манеўрамі захаваць сваю эксплуатацыйную гаспадарку, савецкі закон не дапускае да выбараў ў саветы кулакоў, выселеных за межы весак і паселкаў, дзе яны раней пражывалі, за процісавецкія і процікалгасныя выступленні.

Усе вышэй адзначаныя катэгорыі асоб пазбаўляюцца выбарчых правоў з прычыны сваёй належнасці да класа эксплуатацыйнага і іх агентаў. Адначасова наша законадаўства адкрыта і недвухзначна ставіць пытанне аб пазбаўленні выбарчых правоў тых асобных катэгорый, якія, будучы нават працоўнымі па свайму сацыяльнаму становішчу, скарыстоўваюць правы савецкага грамадзяніна для сваіх асабістых злачынных мэт і сваімі дзеяннямі шкодзяць інтарэсам рабочага класа і сацыялістычнай радзімы.

Так, у артыкуле 19 канстытуцыі БССР гаворыцца:

«Кіруючыся інтарэсамі працоўных, БССР пазбаўляе асобных грамадзян і асобныя групы грамадзян правоў, якімі яны карыстаюцца на шкоду інтарэсам сацыялістычнай рэвалюцыі».

Вось чаму, калі чалавек, нават вышаўшы з асяроддзя працоўных, у імя сваіх шкурных патрэб ідзе на злачыніцтва і гэтым самым выступае супроць інтарэсаў пролетарыята ў цэлым,—органы савецкай улады могуць пазбавіць яго выбарчых правоў на пэўны тэрмін па судоваму прыговору.

* * *

Характарызуючы асновныя катэгорыі асоб, пазбаўляемых згодна нашаму законадаўству выбарчых правоў, мы павінны падкрэсліць, што ні ў адной краіне ў свеце процант пазбаўляемых выбарчых правоў не з'яўляецца настолькі нязначным, як у СССР.

У 1929 годзе процант пазбаўленых выбарчых правоў выражаўся наступнымі лічбамі: у сельскіх мясцовасцях—4,1, у гарадах—8,6. У БССР першая катэгорыя выражана ў 2,4 проц., другая—у 9,7. Пры перавыборах саветаў 1930—31 года процант пазбаўлення выбарчых правоў зніжаецца. Так, у сельскіх мясцовасцях гэты процант раўняецца 2,2, а па гарадах—7,3.

У той-жа час у Амерыцы, дзе насельніцтва каля 120 мільёнаў, у выбарах прымае ўдзел 16—18 мільёнаў. У фашысцкай Італіі з 40 мільёнаў насельніцтва ў час апошніх выбараў было дана права голасу 12 мільёнам асоб, з якіх фактычна прымала ўдзел у выбарах усяго 8 мільёнаў чалавек. У Германіі 4 мільёны рабочых не прымалі ўдзелу ў апошніх выбарах рэйхстага.

Бязлітасна пазбаўляючы класава-варожыя элементы выбарчых правоў, савецкая ўлада разам з тым прадастаўляе ўсе магчымасці асобам, вышаўшым з асяроддзя чуждых нам класаў, уключыцца ў чэсную адданую работу на карысць сацыялістычнага будаўніцтва. Калі на працягу пэўнай колькасці год, займаючыся грамадска-карыснай работай, гэтыя людзі дакажуць гатоўнасць выконваць усе патрабаванні пролетарскай дзяржавы і рашуча парвуць са сваім ганебным мінулым, органы савецкай улады могуць паставіць пытанне аб аднаўленні гэтых асоб у выбарчых правах.

Так, паводле пастановы ЦВК СССР ад 27 верасня гэтага года, кулакі, выявіўшыя сябе ў месцах ссылкі безумоўна чэснай работай і падтрыманнем савецкай улады, аднаўляюцца ў выбарчых правах праз 5 год з дня высылкі, а працаваўшыя на працягу трох год у залатой і плацінавай прамысловасці—праз тры гады.

У дачыненні асоб гэтай катэгорыі, асабліва моладзі, якія з'яўляюцца ўдарнікамі на вытворчасці і прымаюць удзел у грамадскай рабоце, дапускаецца магчымасць аднаўлення іх у выбарчых правах урадам БССР па прадстаўленню НК Унутраных Спраў і да сканчэння указаных тэрмінаў.

Савецкае законодаўства патрабуе ўважлівага падыходу да складання спісаў пазбаўляемых выбарчых правоў. Ні адзін класавы ворак не павінен вынасці з-пад увагі выбарчай камісіі ў час яе работы, але разам з тым уключэнне ў спіс пазбаўляемых выбарчых правоў павінна быць праведзена на аснове дакладна правяраных дакументальных даных.

У час перавыбарчай кампаніі могуць наглядацца спробы класавых ворагаў дыскрэдытаваць чэсных, добрасумленных грамадзян з мэтай самім пралезці ў саветы і не дазволіць правесці абранне лепшых ударнікаў калгасаў, саўгасаў, МТС і заводаў. Такія выпадкі прадугледжаны выбарчай інструкцыяй БССР і супроць іх накіраван артыкул 40, дзе сказана:

«Асобы, якія перашкаджаюць выбаршчыкам ажыццяўляць іх выбарчыя правы, прыцягваюцца да крымінальнай адказнасці».

Апіраючыся на шырокія масы працоўных нашай краіны, пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі, выбарчыя камісіі і ўсе органы саветаў павінны скарыстаць перавыбарчую кампанію 1934 года для яшчэ большага ўмацавання пролетарскай дыктатуры і разгортвання пераможнага сацыялістычнага будаўніцтва.

Л. Рудзіцкі

КНІЖНАЯ ПАЛІЦА

Энгельс Ф. Аб „Капітале“ Маркса

Зборнік. Пераклад з рускага выдання ІМЭЛ Менск
Партвыдавцтва 1934 г. С. 39. Ц. 1 р. 40к.

Гэты зборнік ахапляе частку з таго, што створана Энгельсам у сувязі з распрцоўкай праблем „Капітала“ Маркса.

Першую частку зборніка складаюць тры рэцэнзіі на першы том „Капітала“, якія былі накіраваны Энгельсам на тое, каб разбурыць змову маўчання, пры дапамозе якой буржуазія разлічвала перашкодзіць пашырэнню і пранікненню гэтага выдатнага твору Маркса ў шырокія масы. Рэцэнзіі майстэрскі перадаюць асноўныя палажэнні „Капітала“.

Першая рэцэнзія прадстаўляе сабой бліскучы ўзор папулярызацыі раду важнейшых момантаў эканамічнай тэорыі Маркса. Другая рэцэнзія—майстэрскі зроблены рэферат, які ў выключна сціслай, кандэнсаванай форме дае яснае і выразнае ўяўленне аб асновах эканамічнага вучэння Маркса людзям, зусім незнаёмым з колам ідэй марксізма.

Трэцяя, найбольш грунтоўная рэцэнзія, з'яўляецца найлепшай, адрыхтоўчай ступенню для чытача, які толькі прыступае да вывучэння „Капітала“ ў арыгінале. Гэта рэцэнзія—каштоўны каментарый і дапаможнік для вывучаючых „Капітал“.

Другую частку зборніка займае канспект 1 тома „Капітала“. Энгельс у кароткіх і выразных сказах рэзюмуе і падае важнейшыя тэарэтычныя праблемы. Асабліва каштоўнасць гэтай работы Энгельса заключаецца ў тым, што яна дае выразную і ясную характарыстыку п'яроды простага таварнай вытворчасці, працэса пераходу яе к капіталізму і шчыльна падводзіць да ленінскай тэорыі імперыялізма.

Гэты канспект вельмі дапаможа чытачу ў працэсе вывучэння „Капітала“, бо ён служыць бліскучым узорам правільнага падыходу да яго вывучэння.

Трэцюю частку зборніка складае бліскучая эканамічная работа Энгельса аб законе вартасці і нормы прыбытку пад загалоўкам: „Дапаўненне да 3-га тома „Капітала““. Большая частка артыкула прысвечана выкрыццю поглядаў рэвізіяністаў Камрада Шмідта і Вернера Зомбарта.

Ленін В. І. Крок уперад, два крокі назад

Менск, Партвыдавцтва, 1934 г.

Гэтая работа Леніна дае глыбокі прынцыповы аналіз тактычных і арганізацыйных рознагалоссяў, наспеўшых у партыі, пачынаючы з II з'езда. Ленін ускрывае гістарычную і ідэйную сувязь меншавіцкіх поглядаў з раннім апартунізмам эканамістаў і легальных марксістаў.

На прыкладах тагочаснай барацьбы з меншавікамі Ленін устанаўляе ідэйнае і арганізацыйнае афармленне меншавізма ў згодніцкае дробна-буржуазнае крыло ў рабочым руху. Кніга адыграла выключна важную ролю яшчэ і таму, што ў ёй Ільіч ясна паказаў, у чым сутнасць і значэнне пролетарскай партыі наогул і ў Расіі ў прыватнасці.

Работа Леніна „Крок уперад, два крокі назад“ мае не толькі гістарычнае значэнне. Партыя і зараз чэрпае ў гэтай геніяльнай рабоце Леніна сілу і веру ў барацьбе за маналітнасць сваіх радоў, супроць апартуністаў усіх колераў.

Диалектический материализм, Маркс — Энгельс — Ленин — Сталин.

Партиздат. Москва, 1934 г. С. 563. Ц. 4 р. 50 к.

Гэты зборнік, у якім прыведзены і па пэўнаму плану сістэматызаваны вытрымкі з работ Маркса—Энгельса—Леніна—Сталіна, дае магчымасць шырокім колам чытачоў азнаёміцца з класічнымі творамі дыялектычнага матэрыялізма.

Акрамя вытрымак з работ класікаў марксізма-ленінізма, у кнізе змешчаны поўнасю тэзісы Маркса аб Л. Феембаху, асобныя главы з „Анты-Дзюрынга“, „Дыялектыкі прыроды“ Энгельса, ленінскі фрагмент „Да пытання аб дыялектыцы“, ленінскі артыкул „Карл Маркс“ і „План логікі Гегеля“, а таксама ліст т. Сталіна ў рэдакцыю час. „Пролетарская рэвалюцыя“ і рад іншых твораў.

Змешчаны ў якасці дадатку артыкул В. Адарацкага дае цэласнае ўяўленне аб філасофскіх творах В. І. Леніна.

Работы класікаў марксізма па праблемах тэарэтычнага прыродазнаўства вылучаны ў асобную главу, дзе даны адказы на ўсе асноўныя пытанні аб адносінах марксізма-ленінізма да прыродазнаўства.

Глава „Ленінскі этап“ змяшчае важнейшыя вытрымкі з твораў Леніна і Сталіна, характарызуючыя тое новае, што ўнесена ў скарбніцу дыялектычнага матэрыялізма Леніным і Сталіным.

ЯРОСЛАВСКИЙ, Е. М. Библия для верующих и неверующих.

7-ое издание, Москва Гос. антирелигиозное издательство, 1934 г. С. 420. Ц. 2 р. 25 к.

У антырэлігійнай прапагандзе гэта кніга адыграла вялікую ролю. У ёй у папулярнай форме разглядаецца біблейская міфалогія, яе недарэчнасць і выкрываецца класава-эксплаататарская роля ідэалогіі іудэізма і рэлігіі наогул.

Раздзел за раздзелам зрывае з бібліі пакровы святасці, якімі яе ахуталі на працягу многіх вякоў пануючыя класы, іх царква, іх афіцыйная навука. Напісаная проста, агульна-зразумелаю мовай, „Библия для верующих и неверующих“ з'яўляецца каштоўным дапаможнікам у антырэлігійнай прапагандзе, пасабляе многім веруючым парваць з рэлігіяй, вызваліцца ад рэлігійнага дурману, каб стаць у рады свядомых будаўнікоў сацыялістычнага грамадства.

У аснову данага выдання „Библии“ пакладзена выданне 1925 года. У тэкст унесены неабходныя папраўкі і дадаткі. У канцы змешчаны некаторыя артыкулы, што друкаваліся ў газеце „Безбожнік“ у адказ на водгукі чытачоў на „Библию“, або па зместу блізкія да гэтай тэмы, каментарыі незразумелых слоў і паняццяў.

У дапамогу прапагандысту

Вып. 1-ы. Зборнік кансультацый па пытаннях XVII з'езда ВКП(б). Менск, Партвыдат. 1934 г. С. 136. Ц. 1 р. 75 к., пер. 25 к.

У зборніку змешчаны пастановы ЦК ВКП(б) „Аб прапрацоўцы рашэнняў XVII з'езда партыі“ і ЦК КП(б)Б „Аб ходзе вывучэння рашэнняў XVII з'езда ВКП(б) і становішчы работы сеткі партасветы“; перадавы артыкул „Правды“ ад 23.IV-34 г. — „Не падмяняць большэвіцкую прапаганду шуміхай і зуброжкай“, які тлумачыць пастанову ЦК ВКП(б). Далей ідзе рад папулярных артыкулаў кансультацыйнага характару з „Правды“ „Комсомольской правды“, „Большевика“ і „Большевіка Беларусі“, якія даюць адказ на пытанні, узнікаючыя пры прапрацоўцы матар'ялаў XVII з'езда.

Кансультацыйны матар'ял разбіт на раздзелы: „Пытанні крызіса сусветнага капіталізма і рэвалюцыйнай барацьбы міжнароднага пролетарыята“, „Пытанні пабудовы бяскласавага соцыялістычнага грамадства ў СССР“, „Пытанні ідэйна-палітычнага і арганізацыйнага кіраўніцтва партыі“.

Брыгада Дзяржаўнай бібліятэкі і бібліяграфічнага інстытута БССР імя Леніна.

ПАСТАНОВЫ ЦК ВКП(б) і ЦК КП(б)Б

Постанова ЦК ВКП(б) ад 13 кастрычніка 1934 г.

Аб парушэннях парадку выдачы партбілетаў і ўліковых картак у ташкенцкай партарганізацыі камуністычнай партыі большэвікоў Узбекістана.

ЦК ВКП(б) устанаўляе, што ў ташкенцкай партарганізацыі камуністычнай партыі большэвікоў Узбекістана маюць месца абураючыя факты парушэння рашэнняў ЦК па ўліку і выдачы партбілетаў і ўліковых картак.

Пярвічныя партарганізацыі лёгкадумна выносяць хадайніцтва аб выдачы дублікатаў партбілетаў, а райкомы шырока выдаюць гэтыя дублікаты без усякай праверкі. Хаванне партдакументаў, іх улік і афармленне пастаўлена нездавальняюча. У кнігах уліку вырваны лісты, адсутнічаюць распіскі, партбілеты выдаюцца адной і той самай асобе па пяць раз і падпісваюцца тэхнічнымі, беспартыйнымі работнікамі, а ў некаторых выпадках чуждымі элементамі.

Вышэй адзначаныя парушэнні прыводзяць да прапачы партбілетаў і скарыстання іх жулікамі і прахадзімцамі.

ЦК ВКП(б) пастанаўляе:

а) паставіць на від Ташкенцкаму гаркому і яго сакратару т. Балтабаеву адсутнасць кантроля за арганізацыяй выдачы партбілетаў і ўліковых картак;

б) прыняць да ведама заяву т. Ікрамава, што ЦК КП(б) Узбекістана ўжо прыняў рад мер па папярэджванню выяўленых ЦК КП(б) Узбекістана безабразій. Прапанаваць Ташкенцкаму гаркому і ЦК КП(б) Узбекістана давесці да канца выпраўленне гэтых безабразій;

в) даручыць упаўнаважанаму КПК па Узбекістану т. Беккеру прыцягнуць да партыйнай адказнасці работнікаў райкомаў сталінскай і окцябрскай партарганізацыяў, вінаватых у парушэнні інструкцыі ЦК;

г) прапанаваць усім абкомам, крайкомам і ЦК нацкомпартый арганізаваць праверку парадку выдачы партбілетаў і ўліковых картак у іх партарганізацыях і праз месяц паведаміць ЦК аб рэзультатах праверкі.

Аб падрыхтоўцы да ўсебеларускага з'езда раб- селькораў па Пухавіцкаму, Лепельскаму і Петры- каўскаму раёнах

Пастанова бюро ЦК КП(б)Б

Адзначыць, што пастанова Бюро ЦК КП(б)Б па пытанню падрыхтоў-
чай работы да III ўсебеларускага з'езда рабселькораў па Пухавіцкаму,
Лепельскаму і Петрыкаўскаму раёнах выконваецца нездавальняюча.

Райкомы КП(б)Б і рэдактары газет пералічаных раёнаў недааца-
нілі палітычнага значэння падрыхтоўкі да з'езда рабселькораў і не
забяспечылі выканання ўказанняў ЦК КП(б)Б аб тым, што справа
падрыхтоўкі да рабселькораўскага з'езда павінна быць справай усёй
партарганізацыі.

Рэдактар пухавіцкай райгазеты тав. Панкратаў не арганізаваў
сістэматычнага і дзелавага асвятлення на старонках газеты ходу пад-
рыхтоўкі работы да з'езда і не арганізаваў разам з райкомам КП(б)Б
масавага агляду нізавога друку. Аналагічнае становішча мае месца
ў Лепельскім і Петрыкаўскім раёнах.

Выходзячы з гэтага, ЦК КП(б)Б пастачаўляе:

1. За бяздзейнасць у справе падрыхтоўкі да ўсебеларускага з'езда
рабселькораў рэдактару пухавіцкай райгазеты т. Панкратаву абвясціць
вымову, а сакратару РК КП(б)Б указаць.

2. Паказаць сакратарам Лепельскага і Петрыкаўскага райкомам
КП(б)Б і рэдактарам газет тт. Баброўскаму і Дамброўскаму на неаб-
ходнасць прыняцця з іх боку неадкладных і дзельных практычных
мерапрыемстваў па рэалізацыі пастановаў Бюро ЦК КП(б)Б аб пад-
рыхтоўцы да з'езда рабселькораў.

3. Прапанаваць Пухавіцкаму, Лепельскаму і Петрыкаўскаму рай-
комам КП(б)Б накіраваць у сельсоветы і калгасы актыў куністаў
для ўзмацнення на месцах падрыхтоўчай работы да з'езда рабсель-
кораў. Падрыхтоўку да з'езда ўвязаць з барацьбой за паспяховае
завяршэнне 1934 сельскагаспадарчага года.

4. Прапанаваць усім РК КП(б)Б абгаварыць становішча падрых-
тоўкі да ўсебеларускага з'езда рабселькораў па райкомам і прыняць
меры да актывізацыі работы, мабілізуючы рабселькораў і нізавы
друк на барацьбу за лепшае выкананне промфінплана і ўсіх сельска-
гаспадарчых кампаній.

Пастанова Бюро ЦК КП(б)Б і палітсектара МТС НКЗБ

Асабістым азнаямленнем з работай палітаддзела Заслаўскай МТС і раённага камітэта партыі—нач. паліткіраўніцтва НКЗ СССР т. Левіным, сакратаром ЦК КП(б)Б тав. Гікало і нач. палітсектара МТС НКЗ Беларусі т. Рагнекам устаноўлена:

Райком і палітаддзел МТС не зразумелі ў правядзенні сельска-гаспадарчых кампаній, што галоўнейшым звяном у справе арганізацыйна-гаспадарчага і палітычнага ўмацавання калгасаў з'яўляецца ўмацаванне слабых, адстаючых калгасаў, асабліва размешчаных на самай паграніччэ.

У рабоце райкома і палітаддзела МТС пераважае агульны падыход да калгасаў, раўнанне на сярэднія лічбы, самасупакоенасць, аб чым сведчыць тая акалічнасць, што рад калгасаў не выканалі плана асенняй сяўбы і хлебаздачы дзяржаве „Новае жыццё“, „Чырвоны партызан“, „Беларусь“ і т. д.).

Такая самасупакоенасць, кіраўніцтва наогул, няўменне сканцэнтраванне сваёй работы на рашаючых участках тым больш недапушчальны, што па ўсіх даных (хлебаздача, пастаўка бульбы, закупка хлеба, работа па ільну) паказчыкі раёна ніжэй сярэдніх рэспубліканскіх, не гледзячы на тую спрыяючую акалічнасць, што процант калектывізцыі па раёну больш высокі, чым агульна рэспубліканскі (агульна-рэспубліканскі 55 проц., па раёну—77,8 проц.).

Палітаддзел МТС і раённыя арганізацыі зусім недастаткова працавалі над тым, каб калгасы зоны МТС зрабіць сапраўды ўзорамі па арганізацыйна-гаспадарчым і палітычнаму становішчу калгасаў. Раённыя арганізацыі і работнікі МТС адгаралзіліся адны ад другіх, падзяліўшы раён на дзве тэрыторыі: зону МТС і зону райза. Усё гэта гаворыць аб тым, што як раённыя арганізацыі, так і палітаддзел МТС не зразумелі рашэнняў студзенскага пленума ЦК і пастановы ЦК ВКП(б) ад 15 чэрвеня аб перабудове работы па-новаму ў сувязі са стварэннем палітаддзелаў МТС і соўгасаў.

На фоне гэтых буйнейшых недахопаў работы асабліва недапушчальным з'яўляецца тое, што тэрыторыя МТС (двор, сядзіба) з'яўляецца ўзорам некультурнасці, а становішча канюшань, кароўніка, складскіх памяшканняў і ўборнай—ўзорам антысанітарыі. Такое становішча тым больш нецярпіма, бо ў гэтым-жа дварэ знаходзяцца палітаддзел, дырэцыя МТС, майстэрня, рабачком, але ніхто з іх не паставіў за іх прывесці двор у парадак, а кіруючыя раённыя арганізацыі сталі ў становішча старонніх наглядальнікаў.

Дырэцыя МТС і палітаддзел пры папушчэнні раённых арганізацый дапусцілі грубейшую палітычную памылку, ператварыўшы дагавор МТС з калгасамі, маючы сілу закона, у простую паперку. У дагаворы

работнікамі МТС, без ведама і зацверджання агульных сходаў калгаснікаў, унесена незлічоная колькасць паправак. Ні дырэцыя МТС, ні калгас не прад'яўлялі ўзаемапрэтэнзій адна другому аб невыкананні вытворчых работ, тым самым калгасы прыкрывалі дрэнную работу МТС, а дырэцыя МТС—калгасаў, якія несвоечасова выконвалі абавязацельствы па дагавору.

Раённыя арганізацыі і палітадзел МТС, скардзячыся на недахват рабочых рук і няглаў калгасах для паспяховага выканання гаспадарчых задач, замест сапраўднай арганізацыі працы ў калгасах і дысцыпліны ў самы напружаны час і лепшыя дні для капання бульбы, малацьбы і апрацоўкі лёну, наладжвалі кірмашы, выстаўкі, базары, адцягваючы гэтым калгаснікаў ад выканання сур'ёзнейшых работ, не перпачых ніякіх адкладванняў, што і сказалася ў тым, што на сёнешні дзень не прыступілі да апрацоўкі і здачы ільнавалакна, а таксама дрэнна выконваюцца іншыя работы.

Бюро ЦК КП(б)Б і палітсектар НКЗ адзначаюць зусім недавальняючую работу палітадзела МТС, дырэцыі МТС, а таксама раённага камітэта партыі і ўсіх раённых арганізацый у справе выканання важнейшых дзяржаўных заданняў (адстаўанне па хлебаздачы, бульбапастаўках, зацягванне апрацоўкі і здачы ільнавалакна, зусім недастатковую арганізатарскую работу і ролю работнікаў палітадзела МТС, дырэцыі МТС і раённых арганізацый у пытанні дапамогі адстакчым калгасам, у асаблівасці калгасам, якія непасрэдна знаходзяцца ў паграніччэ, а таксама адзначаюць выключна слабое разгортванне масава-растлумачальнай палітычнай работы сярод шырокіх слаёў калгаснікаў і аднаасобнікаў.

Бюро ЦК КП(б)Б і палітсектар НКЗ указваюць начальніку палітадзела тав. Таміліну, сакратару райкома т. Хаскіну і дырэктару МТС т. Сукачу на іх асаблівую адказнасць за падобнае становішча як раёна ў цэлым, так і ў асаблівасці работы і кіраўніцтва калгасамі, абслугоўваемымі МТС, і патрабуюць на аснове гэтай паставы і ўказанняў, даных на месцы, прыступіць да неадкладнага выпраўлення ўсіх адзначаных недахопаў і памылак у рабоце з тым, каб, канцэнтруючы ўсе сілы і сродкі партыйна-савецкіх арганізацый, праўленняў калгасаў і калгаснікаў,—у бліжэйшы ж час выцягнуць раён з прарыўнага, адстаючага на ўзровень перадавых.

Сакратар ЦК КП(б)Б—Гікало
Нач. палітсектара МТС
НКЗ БССР—Ратнек.

Аб ходзе ільнапеньказагатоуак

Пастанова ЦК КП(б)Б і СНК БССР

Не гледзячы на рад сур'ёзных папярэджанняў з боку ЦК і СНК усім райпартарганізацыям, і асабліва паасобным РК, як Расонскі, Ушацкі, Чашніцкі, Горадоцкі, Быхаўскі і інш., аб недастатковых тэмпах ільназагатоуак і неабходнасці па-большэвіцку арганізаваць справу пярвічнай апрацоўкі і загатоўкі лёну, да гэтага часу прыметнага зруху няма. Горш таго, рэзультаты двух апошніх пяцідзёнак (прырост 5,6 проц.) з усёй відавочнасцю паказваюць, што ў справе ільназагатоуак стварыўся самы недапушчальны самацёк у рэзультаце бяздзейнасці мясцовых партыйных і савецкіх арганізацый.

Гэту сваю бяздзейнасць кіраўніцтва прабуе апраўдаць спасыланнямі на першачарговасць такіх работ, як хлебазакупка, капанне бульбы і інш., г. зн. ствараецца самая адкрытая актыпартыйная чарговасць. Усё гэта магло здарыцца толькі ў рэзультаце поўнай самасупакоенасці і прамой недаацэнкі значэння ільназагатоуак у раёнах.

ЦК і СНК адзначаюць, што:

1

Найбольш неарганізавана і безадказна справа пярвічнай апрацоўкі і ільназагатоўкі пастаўлена ў раёнах Бялыніцкім, які выканаў на 5/X—2,4 проц., Ушацкім—7 проц., Лепельскім—8,2 проц., Крупскім 7,1 проц. ЦК і СНК абвешчаюць вымову сакратару Бялыніцкага РК т. Рымша і старшыні РВК т. Сукала, сакратару Ушацкага РК т. Тарасевічу і старшыні РВК т. Лучына, сакратару Лепельскага РК т. Хіжынкову, сакратару Крупскага РК т. Міснікевічу і старшыні РВК т. Скараходу і папярэджваюць іх, што калі наступная пяцідзёнка не дасць рашучага пералому ў ільназагатоўках, да іх будуць прыменены больш суровыя меры пакарання аж да зняцця з работы.

2.

Папярэдзіць сакратара Дубровенскага РК т. Мышалава і старшыню РВК т. Мацко, сакратара Талачынскага РК т. Турыка, і старшыню РВК т. Федарэнчыка, сакратара Гарадоцкага РК т. Канавалава і старшыню РВК т. Сурба, сакратара Чашніцкага РК т. Марголіна і старшыню РВК т. Трызна і сакратара Расонскага РК т. Чумакова і старшыню РВК т. Партнова, што далейшае адставанне іх у справе ільназагатоуак пацягне за сабой найстражэйшае партыйнае пакаранне.

3.

Лічыць зусім недапушчальным адставанне ў ільназагатоўках такіх перадавых раёнаў, як Барысаўскі, Менскі, Слуцкі, Хойніцкі і інш. ЦК і СНК звяртаюць увагу партыйнага і савецкага кіраўніцтва гэтых раёнаў, а таксама і другіх (Гомель), якія лічаць сябе вельнаводнымі і плятуцца ў хвасце загатоўак, што такія адносіны да справы ільназагатоўак ЦК СНК могуць разглядаць, як ірамую недаацэнку справы лёну з іх боку і патрабуюць неадкладнага выпраўлення работы, забяспечыўшы хуткае выкананне плана.

4.

Абавязак РК, РВК, нач. палітаддзелаў МТС:

- а) узяць у свае рукі арганізацыю работы ільнамяльных пунктаў у калгасах і пераапрацоўкі і здачы лёну аднаасобнымі сектарам;
- б) не на словах, а на справе пераклічыць для ручной апрацоўкі лёну не менш 50 проц. рабочай сілы ў калгасах, выкарыстаць поўнае ўсю наяўнасць ільнаапрацоўчых машын;
- в) паўсямесна наладзіць работу дзесяцідворнікаў сярод аднаасобнікаў, абавязаўшы старшын сельсоветаў штодзённым кіраўніцтвам работай гэтых дзесяцідворнікаў;
- г) прымацаваць раённы актыў да ільнамяльных пунктаў адстаючых калгасаў з вялікім планавым заданнем.

5.

У адстаючых раёнах—Лепельскім, Ушацкім, Гарадоцкім, Чашніцкім, Крупскім, Дубровенскім, Бялыніцкім і Расонскім—ЦК і СНК ускладаюць персанальную адказнасць за арганізацыю работы на ільнамяльных пунктах у калгасах МТС—на дырэктароў МТС, а ў калгасах не МТС—на старшын РВК. Даручыць і КЗ сістэматычны нагляд за іх работай з неадкладнай пастаноўкай у ЦК і СНК пытання аб неспраўляючыхся. Адклікаць з водпуску старшыню Лепельскага РЕК т. Закоркіна. Затрымаць водпуск старшыні Расонскага РВК т. Парт-

6.

Катэгарычна забараніць выкарыстанне хлеба і масла, прызначаных для персанальнага атаварвання здатчыкаў лёну на якія б там ні было іншыя мэты. Белзатотільну неадкладна правесці хатаўны гэтых прадуктаў на раённых складах загатоўшчыкаў, а таксама парадок іх выкарыстоўвання, прыцягваючы да найстражэйшай адказнасці за разбазарванне, незаконныя выдачы або затрымку выдачы хлеба і масла ільназдатчыкам.

7.

ЦК і СНК указваюць дырэктару ільнатрэста т. Тарасава, што яго няправільныя дырэктывы, даныя заводам аб парадку прыёму трасты, прывялі на радзе заводаў да прамых скрыўленняў у адносінах здатчыкаў ільнатрасты і затармазілі загатоўку, і прапаноўваць яму неадкладна выправіць дапушчаныя памылкі, забяспечыўшы нармальную работу па прыёме трасты ўстаноўленай і умарнасці.

Абавязак т. Тарасава не пазней 12 лістаўніка закончыць рамонт астаўшыхся ільназаводаў і пуск іх у эксплуатацыю.

8.

ЦК і СНК абавязваюць Белзаготлён устанавіць сістэматычны нагляд і кантроль за работай заготпунктаў, праверку сапраўднага ведання справы і добрасумленнасці з боку работнікаў пунктаў у адносінах здатчыка і абслугоўвання здатчыка на пункце.

9.

Лічыць зусім недастатковай работу первічных партыйных арганізацый і парторгаў у справе арганізацыі апрацоўкі і здачы лёну асабліва сярод аднаасобнікаў.

ЦК і СНК абавязваюць вакол пытанняў первічнай апрацоўкі і загатоўкі ільнапянькі разгарнуць такія-ж метады масавай работы, якія прымяняліся па хлебапастаўках (аперацыйнасць, справаздачнасць, пасылка актыва ў дапамогу адстаючым, растлумачальная масавая работа і т. д.).

У асабліваці неабходна арганізаваць соцпаборніцтва паміж калгасамі і сельсоветаў за хутчэйшую і добраякасную работу ільнамяльных пунктаў і ўдарніцтва паміж групамі і паасобнымі калгаснікамі і калгасніцамі, занятымі на ільне.

10.

ЦК і СНК ставяць на від нам, загадчыка Белсельгасснабам т. Урбановічу за тое, што ў радзе раёнаў усё яшчэ на складах астаюцца незабранымі калгасамі ільнаўборачныя машыны і за зусім недапушчальнае з яго боку кіраўніцтва справай адгрузкі ў раён частак ільнатрапальнай машыны Гарлачова.

Абавязаць т. Урбановіча ў пяцідзённы тэрмін размеркаваць усе машыны па калгасах і забяспечыць адпраўку астаўшыхся на заводах частак ільнатрапалкі Гарлачова па раёнах.

11.

ЦК і СНК лічаць зусім недавальняючым кіраўніцтва справай первічнай апрацоўкі лёну з боку ільнаўпраўлення НКЗ і ўказваюць НКЗ на надзвычай слабую арганізатарскую ролю ў работах па ільну раённых зямельных упраўленняў і недастаткова аперацыйнае кіраўніцтва райза з боку НКЗ.

Абавязаць НКЗ умацаваць работу ільнаўпраўлення, ператварыўшы яго ў аперацыйны баявы орган НКЗ, моцна звязаны з месцамі, які здолее-бы сістэматычна накіроўваць і кантраляваць справу лёну ў раёне і калгасе.

У прыватнасці абавязаць ільнаўпраўленне ў пяцідзённы тэрмін:

а) забяспечыць разварот работ усіх ільнамяльных пунктаў у раёнах, якія ўваходзяць у зону дзейнасці ўпраўлення, і даць на старонках цэнтральнага друку паказ работы лепшых ільнамяльных пунктаў;

б) дабіцца неадкладнага завозу газы і лампы „Лятучая мыш“ у пункты апрацоўкі лёну;

в) прасачыць за ходам зборкі ў раёнах ільнатрапалак Гарлачова і хутчэйшага ўводу іх у эксплуатацыю;

г) Наркамзему неабходна ўзмацніць адказнасць загадчыкаў райза і дырэктароў МТС у пытаннях аб ільне. У прыватнасці, праверыць работу загадчыкаў райза і дырэктароў МТС адстаючых ільнаводных раёнаў з пастаноўкай у ЦК і СНК пытання аб неспраўляючыхся.

12.

ЦК і СНК папярэджваюць т. Баскіна, што далейшая бяздзейнасць сістэмы Белкаапсаюза ў справе загатоўкі лёну нецярыма. Абавязаць тав. Баскіна праверыць рад райсаюзаў з пункту погляду іх кіраўніцтва загатоўкамі лёну, камандзіраваўшы з гэтай мэтай адказных работнікаў Белкаапсаюза на месцы.

13.

Камандзіраваць у раёны: Лепельскі, Чашніцкі, Ушацкі— т. Бенека; Расонскі, Сіроцінскі, Полацкі— тав. Чарвякова; Гарадоцкі, Суражскі— т. Картукова; Крупскі, Талачынскі, Дубровенскі— т. Коніка; Бялыніцкі, Шклоўскі, Магілёўскі— т. Красоўскага; Горацкі, Мсціслаўскі— т. Кавальчука; Клічаўскі, Быхаўскі— т. Горына— для праверкі работы па ільну гэтых раёнаў і дапамогі ў арганізацыі справы хутчэйшага завяршэння плана ільнапеньказаготовак.

Сакратар ЦК КП(б)Б— Гікало

Нам. старшыні СНК БССР— Саак'ян.

Галоўлітбел № 5165.

Тыраж 9025

373 240 друк. зн. (6³/₄)

Здана ў друк 22/X—34 г.

Падпісана да друку 4/XI—34 г.

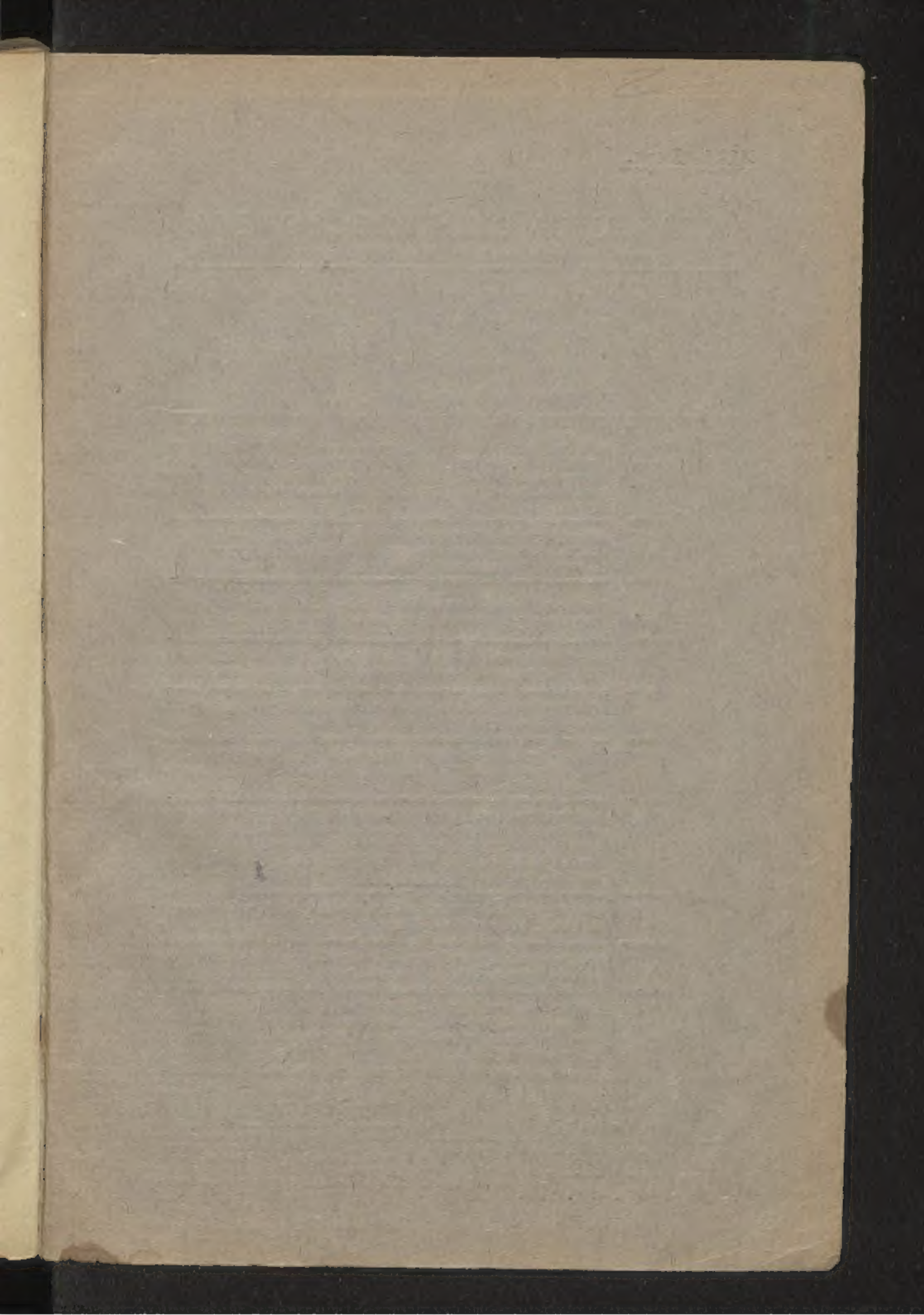
Рэдакцыя

Мінкін (адк. рэдактар)

Конік

Зяоткін

ЦАНА 25 кап.

80000000 198252 1

ВЫДАВЕЦТВА ЦК КП(б)Б „ЗВЯЗДА“

Менск, Чырвонаярмейская, ЦК КП(б)Б, паноў 105.

ЧАСОПІС

„БОЛЬШЭВІК БЕЛАРУСІ“

ОРГАН ЦК КП(б)Б.

- Б. Б.** асвятляе асноўныя пытанні марксізма-ленінізма, тэарэтычныя і практычныя пытанні партыйнай, савецкай, гаспадарчай, прафесійнай работы і вядзе рашучую барацьбу за генеральную лінію партыі на ўсіх участках сацыялістычнага будаўніцтва.
- Б. Б.** асвятляе пытанні нацыянальнай палітыкі партыі і вядзе рашучую барацьбу з буржуазна-нацыяналістычнымі скажэннямі лініі партыі ў нацыянальным пытанні.
- Б. Б.** асвятляе ўсе пытанні тэорыі і практыкі культурнага будаўніцтва і марксісцка-ленінскага выхавання.
- Б. Б.** шырока асвятляе работу палітаддзелаў МТС і саўгасаў, іх барацьбу за сацыялістычную рэканструкцыю сельскай гаспадаркі.
- Б. Б.** асвятляе работу палітаддзелаў транспарта ў справе выканання задач, пастаўленых перад намі партыяй.
- Б. Б.** шырока асвятляе пытанні партыйнага будаўніцтва, пытанні перабудовы партыйнай работы ў адпаведнасць з рашэннямі ЦК ВКП(б) і ЦК КП(б)Б.
- Б. Б.** у абавязковым парадку асвятляе вопыт работы раёнаў, прадпрыемстваў, павятовых парт'ячэек на розных участках сацыялістычнага будаўніцтва, работу саўгасаў, калгасаў, МТС, транспарта і іх барацьбу за рэалізацыю чарговых задач, выскнутых партыяй.
- Б. Б.** усебў аддзел кансультацыі па розных пытаннях: палітыка-эканамічных, агратэхнічных і інш.
- Б. Б.** разлічан на кіруючы і нізавы партактыў, які вядзе работу ў розных галінах нашага сацыялістычнага будаўніцтва.
- Б. Б.** з'яўляецца часопісам абсалютна неабходным у штодзённай рабоце партарганізацый, кіруючым часопісам па пытаннях партбудаўніцтва як для парткомаў і ячэек, так і для павятовых членаў партыі.

ПРЫМАЕЦЦА ПАДПІСКА на час. „БОЛЬШЭВІК БЕЛАРУСІ“ на 1934 год

ПАДПІСНАЯ ЦАНА:

24 НУМАРЫ У ГОД	на год		на 6 м-цаў		на 3 м-ца		КОШТ АДНАГО НУМАРА 25 к.
	Р.	К.	Р.	К.	Р.	К.	
	6	—	3	—	—	50	

Падпіска прымаецца штомесяц усімі райбюро Саюздруку, павяковымі ўпаўнаважанымі па доўку на прадпрыемствах, ва ўсіх паштовых аддзяленнях, агенцтвах і ўсімі газетаносцамі.